

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER

της 10ης Μαΐου 2005¹

Εισαγωγή	I - 9121
I — Το νομικό πλαίσιο: η κοινοτική προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προελεύσεως	I - 9122
Α — Ιστορικό	I - 9122
Β — Τα πρώτα βήματα της κοινοτικής νομοθεσίας	I - 9124
Γ — Η νυν ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία	I - 9126
1) Τα αμπελοοινικά προϊόντα	I - 9126
2) Τα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα	I - 9127
Δ — Ο κανονισμός 2081/92	I - 9128
1) Οι έννοιες της ονομασίας προελεύσεως και της γεωγραφικής ενδείξεως ..	I - 9129
α) Η βασική οριοθέτηση	I - 9130
i) Ο γεωγραφικός σύνδεσμος	I - 9131
ii) Ο ποιοτικός σύνδεσμος	I - 9132
β) Εξομοιούμενες έννοιες	I - 9132
i) Οι παραδοσιακές ονομασίες	I - 9132
ii) Οι λοιποί γεωγραφικοί προσδιορισμοί	I - 9133

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ και ΔΑΝΙΑ κατά ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

2) Οι ονομασίες των οποίων η καταχώριση δεν είναι δυνατή	I - 9134
α) Οι κοινές ονομασίες	I - 9134
β) Οι παραπλανητικές ονομασίες	I - 9135
3) Η διαδικασία καταχώρισης	I - 9135
α) Η συνήθης διαδικασία	I - 9136
β) Η απλοποιημένη διαδικασία	I - 9136
γ) Η επιστημονική επιτροπή	I - 9136
Ε — Ο κανονισμός 1107/96	I - 9137
II — Εξέταση της νομολογίας του Δικαστηρίου	I - 9137
Α — Χαρακτηρισμός ως δικαιωμάτων βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας	I - 9137
Β — Ο σκοπός της προστασίας	I - 9139
Γ — Ο βασικός κανονισμός	I - 9140
1) Πεδίο εφαρμογής	I - 9140
2) Έκταση της προστασίας	I - 9141
3) Η καταχώριση και τα αποτελέσματά της	I - 9142
4) Ανακεφαλαίωση	I - 9143
III — Ιστορικό των διαφορών	I - 9144
Α — Η πρώτη εγγραφή της ονομασίας «φέτα» στον κανονισμό 1107/96	I - 9144
Β — Η απόφαση «Φέτα»	I - 9146
Γ — Η δεύτερη εγγραφή της ονομασίας «φέτα» στον κανονισμό 1107/96 με τον κανονισμό 1829/2002	I - 9148
Δ — Η υπόθεση «Canadane Cheese και Αφοί Κουρή»	I - 9150

IV — Οι προσφυγές ακυρώσεως	I - 9153
A — Επί του παραδεκτού των προσφυγών ακυρώσεως	I - 9154
B — Τυπικοί λόγοι ακυρώσεως	I - 9155
1) Μη τήρηση των προθεσμών και του γλωσσικού καθεστώτος	I - 9155
2) Ανεπαρκής αιτιολογία	I - 9157
Γ — Ουσιαστικοί λόγοι ακυρώσεως	I - 9158
1) Η «φέτα» ως κοινή ονομασία	I - 9158
α) Ως προς την «κοινή ονομασία»	I - 9158
β) Κριτήρια οριοθετήσεως	I - 9160
i) Η υφιστάμενη κατάσταση στο κράτος μέλος από το οποίο προέρχεται η ονομασία και στις περιοχές καταναλώσεως	I - 9161
— Η κατάσταση στο κράτος προελεύσεως	I - 9161
— Η κατάσταση στις περιοχές καταναλώσεως	I - 9162
ii) Η κατάσταση που επικρατεί σε άλλα κοινοτικά κράτη	I - 9163
— Η γενική κατάσταση στα λοιπά κράτη	I - 9163
— Η κατάσταση στα κράτη που παράγουν το τυρί	I - 9163
iii) Οι σχετικές εθνικές ή κοινοτικές νομοθεσίες	I - 9165
— Οι εθνικές νομοθεσίες	I - 9166
— Η κοινοτική νομοθεσία	I - 9166
iv) Άλλοι παράγοντες	I - 9167
— Η κατάσταση σε τρίτα κράτη	I - 9167
— Το διαχρονικό στοιχείο	I - 9168
γ) Εκτίμηση των κριτηρίων και συνέπειες	I - 9170

2) Η «φέτα» ως παραδοσιακή ονομασία	I - 9171
α) Ο παραδοσιακός χαρακτήρας της ονομασίας	I - 9172
β) Η ονομασία ενός τροφίμου καταγομένου από ορισμένες γεωγραφικές ζώνες	I - 9172
γ) Ο λόγος της ποιότητας ή των χαρακτηριστικών της «φέτας» και η γεωγραφική οριοθέτηση της παραγωγής, της μεταποίησης και της επεξεργασίας της	I - 9174
i) Η οφειλόμενη στο γεωγραφικό περιβάλλον ποιότητα	I - 9174
ii) Η παραγωγή, η μεταποίηση και επεξεργασία εντός καθορισμένης ζώνης	I - 9175
δ) Συνέπειες	I - 9176
V — Δικαστικά έξοδα	I - 9177
VI — Πρόταση	I - 9177

Εισαγωγή

1. Στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής ακυρώσεως, το Δικαστήριο καλείται να εξετάσει και πάλι το ζήτημα της νομιμότητας της καταχωρίσεως της ονομασίας «φέτα» στο μητρώο γεωγραφικών ενδείξεων και ονομασιών προελεύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

2. Το ζήτημα αυτό τέθηκε παλαιότερα στο πλαίσιο προδικαστικού ερωτήματος το οποίο υπέβαλε —και κατόπιν απέσυρε— το Συμβούλιο της Επικρατείας και επί του οποίου ανέπτυξα προτάσεις στις 24 Ιουνίου 1997², καθώς και στο πλαίσιο άλλης προ-

σφυγής ακυρώσεως, επί της οποίας εκδόθηκε απόφαση³ που ακύρωσε την καταχώριση για τυπικούς λόγους, αποφεύγοντας να εξετάσει κατά πόσον η ονομασία αυτή αποτελεί «κοινή ονομασία» ή μπορεί να χαρακτηριστεί ως «παραδοσιακή» σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες.

3. Στη συνέχεια, η Επιτροπή έλαβε ορισμένα μέτρα προκειμένου να εξαλείψει τις παρατυπίες που επισήμανε η απόφαση του Δικαστηρίου, περιλαμβάνοντας και πάλι τον όρο «φέτα» στο μητρώο των προστατευομένων ονομασιών με τον κανονισμό (ΕΚ) 1829/2002⁴, κατά του οποίου τόσο η Γερμανική όσο και η Δανική Κυβέρνηση άσκησαν προσφυγή ακυρώσεως.

3 — Απόφαση της 16ης Μαρτίου 1999, C-289/96, C-293/96 και C-299/96, Δανία, Γερμανία και Γαλλία κατά Επιτροπής, γνωστή ως απόφαση «Φέτα» (Συλλογή 1999, σ. I-1541).

4 — Κανονισμός της 14ης Οκτωβρίου 2002, για την τροποποίηση του παραρτήματος του κανονισμού (ΕΚ) 1107/96 όσον αφορά την ονομασία «φέτα» (ΕΕ L 277, σ. 10).

2 — Διάταξη της 8ης Αυγούστου 1997, Canadane Cheese Trading και Λφοί Γ. Κουρή κατά Υπουργού Εμπορίου κ.λπ., C-317/95 (Συλλογή 1997, σ. I-4681).

4. Στις παρούσες προτάσεις, θα εξετάσω καταρχάς το νομικό πλαίσιο και τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου και κατόπιν θα εκθέσω τα πραγματικά περιστατικά και θα εξετάσω τους λόγους ακυρώσεως.

I — Το νομικό πλαίσιο: η κοινοτική προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προελεύσεως

A — Ιστορικό

5. Η πρώτη αναφορά σε ονομασία προελεύσεως απαντάται στη *Βίβλο*, στην αφήγηση της κατασκευής του ναού της Ιερουσαλήμ, τον οποίο υποσχέθηκε ο Βασιλιάς Δαβίδ στον Ιεχωβά και για τον οποίο ο Χιράμ, Βασιλιάς της Τύρου και της Σιδώνας, έκοψε κέδρους του Λιβάνου, κατ' εντολή του Σολομώντα, στου οποίου το ανάκτορο χρησιμοποιήθηκε στη συνέχεια τόση ποσότητα τέτοιων κέδρων ώστε ήταν γνωστό ως οίκος του «Δρυμού του Λιβάνου», δεδομένου ότι στηριζόταν σε τέσσερις σειρές στύλων από το πολύτιμο αυτό ξύλο, με το οποίο ήταν επενδεδυμένη και η στοά των θρόνων, «εκεί όπου εδίκαζεν ο βασιλεύς, δηλαδή των δικαστηρίων»⁵. Εκτός από τις ονομασίες και τα σύμβολα, η μνηία της γεωγραφικής προελεύσεως απετέλεσε πιθανώς μια από τις πρώτες μεθόδους εξατομικεύσεως των προσώπων και των

πραγμάτων, προς διάκρισή τους από άλλα ομοειδή⁶. Διάφορες μαρτυρίες πιστοποιούν την αναγνώριση, ήδη από την αρχαιότητα, της φήμης και του γοήτρου των προϊόντων που κατάγονταν από ορισμένες περιοχές. Κλασικοί συγγραφείς όπως ο Ηρόδοτος, ο Αριστοτέλης και ο Πλάτων αναφέρουν ότι οι Έλληνες εκτιμούσαν τον ορείχαλκο της Κορίνθου, το μάρμαρο της Φρυγίας και της Πάρου, τα αθηναϊκά αγγεία, τα πήλινα αγαλματίδια της Θίβης, τα αρώματα της Αραβίας ή τους οίνους της Νάξου, της Ρόδου και της Κορίνθου⁷. Ο Βιργίλιος στην *Αινειάδα* διηγείται ότι ο Έλενος δώρησε στον Αινεία «αντικείμενα από λεπτοδουλεμένο συμπαγή χρυσό ή ελεφαντόδοντο, άργυρο και αγγεία της Δωδώνης»⁸, περιλαμβάνει δε μεταξύ των δώρων της Ανδρομάχης προς τον Ασκάνιο «χρυσοκέντητα ενδύματα και μια φρυγική χλαμύδα»⁹. Ο Οράτιος διάνθισε το έργο του με μια πραγματική συλλογή ρωμαϊκών ονομασιών γεωγραφικής προελεύσεως, προειδοποιώντας για τον κίνδυνο των απομιμήσεων¹⁰.

6. Η σχέση μεταξύ του αντικειμένου και της προελεύσεως του δεν διέφερε αναλόγως του

6 — Harte Bavendam, H., «Geographical Indications and Trademarks: Harmony or Conflict», στο *Symposium on the International Protection of Geographical Indications*, Somerset West, South Africa, September 1 and 2, OMPI, Γενεύη, 1999, σ. 59.

7 — Αναφορές τις πολες συγκέντρωσε ο Cortés Martín, J.M., στο *La protección de las indicaciones geográficas en el comercio internacional y comunitario*, Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, Μαδρίτη, 2003, σ. 25 και 26.

8 — Βιργίλιου, *Αινειάδα*, μετάφραση και σημειώσεις του Javier Echave-Susaeta, εκδ. Gredos, Μαδρίτη, 1977, 1η ανατύπωση. Η Δωδώνη ήταν περιοχή της Ηπείρου όπου βρισκόταν μαντέλο του Δία· εκεί κατασκευάζονταν αγγεία που χρησιμοποιούνταν στη διατύπωση του χρησμού, με την ερμηνεία του θεορβού που προκαλούσαν όταν τα κινούσε ο άνεμος στα κλαδιά της μεγάλης δρυός στην οποία ήταν κρεμασμένα (βιβλίο III, στίχος 465, σ. 223).

9 — Όπ.π., βιβλίο III, στίχος 484, σ. 224.

10 — «Όποιοι δεν μπορεί να ξεχωρίσει την πορφύρα της Σιδώνας από τα μάλλινα υφάσματα τα βαμμένα με κόκκινη βαφή του Ακουίνου δεν κινδυνεύει περισσότερο από εκείνον που δεν μπορεί να διακρίνει το γνήσιο από το κίβδηλο», Οράτιος, *Επιστολή X· XVII, Ωδές I, XXI και XXI.6*, κατά παράθεση των Plaisant M. και Jacq F., *Traité de noms et appellations d'origine*, Librairies Techniques, Παρίσι, 1974, σ. 1.

5 — *Βίβλος, Βιβλίο Α' των Βασιλειών*, 5, 6 και 7, επιμέλεια E. Nacar και A. Colunga, κείμενο στις πρωτότυπες γλώσσες, εκδ. Desclee de Brouwer, Bilbao, 1975, σ. 371-373. Επίσης στη *Βίβλο* αναφέρονται ορισμένα φημισμένα ποιοτήτων λόγω της γεωγραφικής προελεύσεως τους προϊόντα, όπως οι ταύροι της Βασάν, νότιας ζώνης της κοιλάδας του Ιορδάνη, όπου εκτρέφονταν ιδιαίτερα εύρωστα και ατίθασα τέτοια ζώα (βιβλίο των Ψαλμών, 22, 13, σ. 730), ο άργυρος της Θαραϊδίας και ο χρυσός του Μωφάτζ (Ιερεμία, Θρήνοι, 10, 9, σ. 1144), και οι άμπελοι της Εγγαδδί (Άσμα Ασμάτων, 1, πρώτο ποιήμα, 14, σ. 914).

αν το αγαθό παραγόταν με φυσικό τρόπο ή αποτελούσε καρπύ ανθρώπινης παρεμβάσεως, δεν αντιστοιχούσε δε σε μια συγκεκριμένη έννοια ούτε υπάκουε σε νομικές ρυθμίσεις¹¹.

7. Το ίδιο συνέβαινε και κατά τον Μεσαίωνα, όπου ένα απόσπασμα του Alceo αναφέρει τα ξίφη της Χαλκίδας, με κοινή λεπίδα και μακριά λαβή, που ονομάζονταν έτσι λόγω του τόπου κατασκευής τους¹². Την περίοδο αυτή παρατηρείται μια κάποια σύγχυση μεταξύ των σημάτων των τεχνητών και των σφραγίδων που πιστοποιούσαν την καταγωγή των εμπορευμάτων, λόγω του ότι στα μέλη των συντεχνιών επιβαλλόταν, επ' απειλή αποκλεισμού, η υποχρέωση να σημάδευουν τα εμπορεύματά τους. Κατά συνέπεια, εμφανίζονται δύο είδη σφραγίδων: εκείνη της συντεχνίας (*signum collegii*) και εκείνη του κάθε κατασκευαστή (*signum privati*)¹³. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλιζόταν η τήρηση ορισμένων προδιαγραφών κατά την κατασκευή, πράγμα που προστάτευε εμμέσως και τον τόπο όπου κατασκευάζονταν το προϊόν.

8. Η Γαλλική Επανάσταση κατάργησε τις συντεχνίες και επανεγκαθίδρυσε την πλήρη ελευθερία του εμπορίου, θέτοντας τέρμα στις περισσότερες προστατευτικές αυτές

πρακτικές, όχι όμως σε όλες, δεδομένου ότι, κατά το πρώτο ήμισυ του δεκάτου ενάτου αιώνα εξακολουθούν ακόμα να ισχύουν κανόνες προστασίας ορισμένων τοπικών προϊόντων, όπως το σαπούνι της Μασσαλίας, ο χάλυβας της Βεστφαλίας και της Ρηνανίας ή ο σίδηρος της Αυστρίας¹⁴.

9. Έκτοτε, ορισμένα κράτη λαμβάνουν μέτρα καταστολής της απάτης ως προς την προέλευση των προϊόντων, φυσικών ή κατεργασμένων, ιδίως στον αμπελοοικονομικό τομέα¹⁵. Σκοπός είναι η προστασία τόσο του καταναλωτή, με την εξασφάλιση της γνησιότητας του αγαθού, όσο και του επιχειρηματία κατά του αθέμιτου ανταγωνισμού¹⁶. Αργότερα δημιουργήθηκε ένα σύστημα προστασίας που αναγνώρισε την αυτοτελή σημασία της ονομασίας προελεύσεως όπως αυτό που είχε καθιερωθεί για τα σημεία που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των εμπορευμάτων.

10. Εν τω μεταξύ, εξακολουθούν να απαντώνται στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία και

11 — Καιτοι ήταν δυνατόν να υπήρχαν στη Ρώμη μορφές προστασίας εξασφαλιζόμενης από τον *Lex Cornelia de Falsis*, που προστάτευε τον έμπορο από την αντιποίηση του εμπορικούσήματός του μέσω της *actio iniuriarum* ή της *actio dolii*. Βλ. Franceschelli, R., *Trattato di Diritto Industriale*, Giuffrè, Μιλάνο, 1973, σ. 77 επ.

12 — Ferragio, G.M., «Denominazione di origine, indicazione di provenienza e dintorni», *Rivista di Diritto Industriale*, 1990, τεύχος 2, σ. 223 επ.

13 — Σε ορισμένες περιπτώσεις, το *signum collegii* του προϊόντος συνίστατο στο αρχικό της ονομασίας της πώλεως στην οποία κατασκευαζόταν ή στο οικόσημό της: το γράμμα Λ διέκρινε τους τίτητες της *Audenarde* — το γράμμα Β προσδιόριζε εμπορεύματα από τις Βρυξέλλες — δύο ενωμένα Ε τα εμπορεύματα που προέρχονταν από το Engghien. Cortés Martín J.M., όπ.π., σ. 27, υποσημείωση 8, ο οποίος παραθέτει τον Braun, A., *Nouveau traité des marques de fabrique et de commerce, droit belge, droit international et droit comparé*, Βρυξέλλες, σ. XXIII-XXIV.

14 — Ο Coiné, H., *Derecho privado europeo*, τόμος 2, «El siglo XIX», Fundación Cultural del Notariado, Μαδρίτη, 1996, σ. 213-214, μνημονεύει τα μεταξωτά της Λυών, τα λινά του Bielefeld και τα δρέπανα από το Erzberg της Στυρίας.

15 — Μετά από μια επιδημία φυλλοξήρας που έπληξε τους αμπελώνες κατά το δεύτερο ήμισυ του δεκάτου ενάτου και τις αρχές του εικοστού αιώνα. Βλ., συναφώς, Girardeau, J.M., «The Use of Geographical Indications in a Collective Marketing Strategy: The Example of Cognac», στο *Symposium on the International Protection of Geographical Indications*, όπ.π., σ. 70.

16 — Αυτός ο προστατευτικός της νομοθεσίας απαντάει στον γαλλικό νόμο της 1ης Αυγούστου 1905, για την καταστολή της απάτης κατά την πώληση εμπορευμάτων και της νοθεύσεως των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, έστω και αν μόνον οι νόμοι για την προστασία ειδικών προϊόντων —όπως ο νόμος της 26ης Ιουλίου 1925 για την προστασία της ονομασίας «Roquefort» — και οι οριζόντιες ρυθμίσεις για ορισμένες κατηγορίες προϊόντων —όπως ο νόμος της 30ής Ιουλίου 1935 σχετικά με τις ονομασίες προελεύσεως στον αμπελοοικονομικό τομέα— κατέστησαν δυνατή μια πιο εξειδικευμένη προστασία. Στην Ισπανία, το *Estatuto del Vino*, που εγκρίθηκε με βασιλικό διάταγμα της 8ης Σεπτεμβρίου 1932, αναγνωρίζει την αυτοτέλεια της ονομασίας προελεύσεως ως διακριτικό σημείο.

κουλτούρα πολυάριθμες αναφορές στην καταγωγή ορισμένων προϊόντων με σκοπό την υπογράμμιση της αποδεδειγμένης ποιότητάς τους ή των ιδιαιτεροτήτων τους. Στον Δον Κιχώτη, ο Θερβάντες αναφέρεται στα αδράχτια από οξυά της Γκουανταράμα¹⁷, σε ορισμένα προϊόντα διατροφής όπως τα ρεβύθια του Μάρτος¹⁸, τα ορτύκια του Μιλάνου, οι φασιανοί της Ρώμης, τα μοσχάρια του Σορρέντο, οι πέρδικες του Μορόν ή οι χήνες του Λαβάχος¹⁹, στο ναπολιτάνικο σαπούνι²⁰ και σε ορισμένα υφάσματα, όπως τα λεπτά υφαντά της Κένκα και το караβόπανο της Σεγκόβια²¹. Ο Λόπε ντε Βέγκα πλέκει το εγκώμιο ενός γαλλικού πανωφοριού²² και αναφέρεται στα υφάσματα της Κένκα²³ και τα πιάτα της Ταλαβέρα²⁴. Ο Σαίξπηρ στον *Άμλετ*, *πρίγκιπα της Δανιμαρκίας*, αναφέρεται στα ξέχειλα ποτήρια με κρασί του Ρήγου με τα οποία κάνει πρόποση ο βασιλιάς²⁵ και στο στοίχημα μεταξύ Κλαύδιου και Λαέρτη για έξι βαρβαρέζικα άλογα έναντι έξι γαλλικών ξιφών και έξι γαλλικών στιλέτων²⁶. Ο Προυστ παραθέτει εγκώμια για ένα επιδόρπιο, υπογραμμίζοντας ότι θα άξιζε να συνοδευτεί με κρασιά του Πόρτο²⁷ και αναφέρεται στη συνάντηση, στο ξενοδοχείο του Balbec, μεταξύ

του αφηγητή και της δούκισσας ντε Γκερμάντ τυλιγμένης στην αχλή ενός φορέματος από γκρι ύφασμα κρεπ ντε σιν²⁸. Και ο Καρπαντιέ, πιστή έκφραση της ευρωπαϊκής κουλτούρας στην αμερικανική ήπειρο, γράφει για το κρασί του Μπορντώ²⁹, τα ψάθινα καπέλα Ιταλίας³⁰, τις γαλλικές και τις ιταλικές κούκλες ή το σκωτσέζικο ούισκι³¹.

11. Σήμερα, η εξατομίκευση των αντικειμένων επιτυγχάνεται με τη διάθεσή τους στην αγορά υπό το σήμα κάθε παραγωγού, πολύ συχνά όμως αναφέρεται και ο τόπος παραγωγής. Σε έναν κόσμο όπου τα σύμβολα κυριαρχούν και στον οποίο η ανάπτυξη των εμπορικών συναλλαγών προσφέρει πολλές εναλλακτικές λύσεις στον καταναλωτή, το διακριτικό σημείο καθίσταται καθοριστικό στοιχείο κατά την επιλογή, εξ ου και η οικονομική του σημασία.

— Τα πρώτα βήματα της κοινοτικής νομοθεσίας

12. Καμία διάταξη της Συνθήκης δεν αναφέρεται στις γεωγραφικές ενδείξεις. Κατά τον χρόνο της εγκρίσεώς της, τα εθνικά δίκαια, κατόπιν της ανωτέρω περιγραφείσας εξελίξεως, προστάτευσαν τις γεωγραφικές ενδείξεις με διαφορετικούς τρόπους. Ενώ

17 — Cervantes, M. de, *Don Quijote de La Mancha*, έκδοση, εισαγωγή και σημειώσεις του Martín de Riquer, RBA, Βαρκελώνη, 1994 (πρώτο μέρος, κεφάλαιο IV, σ. 128), όπου αναφέρονται αυτά τα ξύλινα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για το γνέσιμο και το τύλιγμα του νήματος, και τα οποία ήταν περιζήτητα όταν ήταν κατασκευασμένα από ξύλο οξυάς της Sierra de Guadarrama.

18 — Όπ.π., δεύτερο μέρος, κεφάλαιο XXXVIII, σ. 905.

19 — Όπ.π., δεύτερο μέρος, κεφάλαιο XLIX, σ. 981.

20 — Όπ.π., δεύτερο μέρος, κεφάλαιο XXXII, σ. 865.

21 — Όπ.π., δεύτερο μέρος, κεφάλαιο XXXIII, σ. 876.

22 — Vega y Carpio, Lope de, *El caballero de Olmedo*, επιμέλεια Francisco Rico, εκδόσεις Catedra, Μadrid, 1981, πράξη I, στίχος 103, σ. 111.

23 — Vega y Carpio, Lope de, *Peribáñez y el comendador de Ocaña*, επιμέλεια Juan M^o Marín, εκδόσεις Catedra, Μadrid, 1979, πράξη I, σκηνή XII, στίχος 677, σ. 89.

24 — Όπ.π., πράξη I, σκηνή XIII, στίχος 739, σ. 91.

25 — Shakespeare, William, *Hamlet, príncipe de Dinamarca*, μετάφραση του Luis Astrana Marín, 13η έκδοση, εκδόσεις Aguilar, Μadrid, 1965, πράξη I, σκηνή IV, σ. 1342.

26 — Όπ.π., πράξη V, σκηνή II, σ. 1391.

27 — Proust, Marcel, *À la recherche du temps perdu*, τόμος III, *Sodome et Gomorhe*, σ. 330.

28 — Όπ.π., τόμος III, *La prisonnière*, σ. 542.

29 — Sauphentier, Alejo, *La consagración de la primavera*, εκδόσεις Siglo XXI de España, 7η έκδοση, Μadrid, 1979, μέρος III, κεφάλαιο 18, σ. 219.

30 — Όπ.π., μέρος VII, κεφάλαιο 35, σ. 463.

31 — Όπ.π., μέρος VII, κεφάλαιο 36, σ. 480. Επιπλέον, στη νούβλα αυτή, αφηγείται ότι μία από τις πρωίδες του, η Τερέζα, διέθετε τη σπάνια ικανότητα να ανιχνεύει «κάθε απάτη ή "λαθροχειρία" όταν αγοράζε χαβιάρι, να αναγνωρίζει την προέλευση του φουαγκρά ή τη γνησιότητα των κρασιών μιας γνωστής μάρκας ή μιας καλής χρονιάς». Η γυναικία αυτή επιπλήττει τον μάγειρά της λέγοντας: «Ξέρεις ότι οι συμπατριώτες μου δεν έχουν ιδέα από millesimes, ότι το ίδιο τους κάνει αν τους προσφέρεις coca-cola ή pepsi-cola, εμένα όμως δε με ξεγελάς γεμίζοντας μπουκάλια από κρασί Mouton-Rotschild με κακό κρασί Γαλλίας. Την επόμενη φορά που θα επιχειρήσεις να μου σερβίρεις σαμπάνια δεύτερης κατηγορίας για σαμπάνια Dom Perignon θα σε ξαναστέλω στη Γαλλία [...]» (μέρος III, κεφάλαιο 18, σ. 219).

ορισμένα κράτη πρόσφεραν γενικές εγγυήσεις, μέσω ρυθμίσεων καταστολής του αθέμιτου ανταγωνισμού —ιδίως μέσω της εφαρμογής της αρχής της αλήθειας—, άλλα, όπως η Γαλλία ή η Ισπανία, εφάρμοζαν ένα ειδικό καθεστώς, παράλληλο με αυτό που προβλεπόταν για ορισμένα διακριτικά στοιχεία, χαρακτηριζόμενο από τη σαφή διάκριση μεταξύ «ενδείξεως προελεύσεως» και «ονομασίας προελεύσεως»³².

13. Η ύπαρξη αυτών των διαφόρων τρόπων προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση προσκρούει στις θεμελιώδεις ελευθερίες, καθόσον η αναγνώριση αποκλειστικού δικαιώματος χρήσεως επί μιας ονομασίας επηρεάζει την κυκλοφορία των εμπορευμάτων³³. Η αντίθεση αυτή προβλέπεται ωστόσο ρητώς από το ιδρυτικό κείμενο της Ενώσεως: καίτοι τα άρθρα 28 ΕΚ και 29 ΕΚ απαγορεύουν τους ποσοτικούς περιορισμούς στις εισαγωγές και στις εξαγωγές καθώς και κάθε μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος, το άρθρο 30 ΕΚ αναφέρει ότι οι διατάξεις αυτές δεν εμποδίζουν τη θέσπιση περιορισμών δικαιολογούμενων, μεταξύ άλλων, από λόγους «προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας»³⁴. Ωστόσο, η αρμοδιότητα των κρατών μελών προς καθορισμό των ορίων αυτών εξαφανίζεται όταν η Κοινότητα προβαίνει σε εναρμόνιση προς

διασφάλιση αυτής της προστασίας. Εν πάση περιπτώσει, όπως θα εκθέσω κατωτέρω, στο Δικαστήριο εναπόκειται να καθορίζει κατά πόσον το δικαίωμα αυτό υπερισχύει της ελεύθερης κυκλοφορίας.

14. Η δυνατότητα ελαστικοποίησης της απαγορεύσεως του άρθρου 28 ΕΚ στο πλαίσιο αυτό προβλέφθηκε με την οδηγία 70/50/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 22ας Δεκεμβρίου 1969, περί καταργήσεως των μέτρων ισοδύναμου αποτελέσματος για τους ποσοτικούς περιορισμούς στις εισαγωγές που δεν καλύπτονται από άλλες διατάξεις που έχουν θεσπιστεί με βάση την Συνθήκη ΕΟΚ³⁵, η οποία μνημονεύει τα μέτρα που επιφυλάσσουν για μόνα τα εθνικά προϊόντα ονομασίες οι οποίες δεν συνιστούν ονομασίες προελεύσεως ή ενδείξεις προελεύσεως (άρθρο 2, παράγραφος 3, στοιχείο s). Αυτό σημαίνει, εξ αντιδιαστολής, ότι τα μέτρα που εμπίπτουν σε κάποια από τις δύο αυτές έννοιες δεν αποκλείονται.

15. Στη συνέχεια, η οδηγία 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και τη διαφήμισή τους³⁶, πρόβλεψε τη δυνατότητα των αρχών κάθε χώρας να απαγορεύουν την εμπορία των προϊόντων αυτών για λόγους προστασίας της εμπορικής

32 — Maroño Gargallo, M.M., *La protección jurídica de las denominaciones de origen en los Derechos español y comunitario*, Marcial Pons, Μαδρίτη, 2002, σ. 176.

33 — «[...] σκοπός των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας είναι η απονομή δικαιώματος αποκλειστικότητας για μια ολόκληρη αγορά, υπό την έννοια μιας γεωγραφικής ζώνης εντός της οποίας ισχύει ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων [...] όταν η αγορά αυτή επεκτείνεται και καθίσταται πολυεθνική, χωρίς η αποκλειστικότητα ως προς τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας να έχει προσαρμοστεί στη νέα αυτή αγορά, δημιουργείται αναπόφευκτα σύγκρουση [...]», Bercovitz, A., «La propiedad industrial e intelectual en el Derecho comunitario», στη συλλογική έκδοση *Tratado de Derecho Comunitario Europeo*, τόμος II, Civitas, Μαδρίτη, 1986, σ. 532.

34 — Το άρθρο III-154 της Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης (ΕΕ 2004, C 310, σ. 1) επίσης αναγνωρίζει τον λόγο αυτό μεταξύ εκείνων που δικαστικούς απαγορεύσεις ή περιορισμούς στις εισαγωγές, στις εξαγωγές ή στη διαμετακόμιση εμπορευμάτων.

35 — JO 1970, L 13, σ. 29.

36 — ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 33. Με παρόμοιους όρους είναι διατυπωμένο και το άρθρο 18, παράγραφος 2, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2000, για προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμιση των τροφίμων (ΕΕ L 109, σ. 29), η οποία κατήργησε την προγενέστερη οδηγία.

και βιομηχανικής ιδιοκτησίας, των ενδείξεων προελεύσεως, των ονομασιών προελεύσεως και καταστολής του αθέμιτου ανταγωνισμού (άρθρο 15, παράγραφος 2).

θα μπορούσε, ενδεχομένως, να διευρυνθεί εν ανάγκη σε άλλα [...]»³⁹.

1) Τα αμπελοοινικά προϊόντα

Γ — Η νυν ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία

16. Σε μια πρώτη φάση, το κοινοτικό ενδιαφέρον εστιάστηκε στον αμπελοοινικό τομέα και στη συνέχεια επεκτάθηκε στους τομείς των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων, αργότερα δε μπορεί να επεκταθεί και σε άλλους τομείς³⁷, όπως φαίνεται να προεξοφλεί η ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουλίου 1992, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων³⁸ (στο εξής: βασικός κανονισμός), όταν περιορίζει το πεδίο εφαρμογής του σε ορισμένα γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα «τα χαρακτηριστικά των οποίων συνδέονται με τη γεωγραφική τους καταγωγή: [...] ωστόσο, αυτό το πεδίο εφαρμογής

17. Οι οίνοι, τα γλεύκη και οι χυμοί σταφυλιών περιελήφθησαν στο παράρτημα II της Συνθήκης, στην απαρίθμηση των προϊόντων για τα οποία έπρεπε να εγκαθιδρυθεί κοινή γεωργική πολιτική. Αυτό εξηγεί το γιατί, πολύ νωρίς, με τον κανονισμό 24, της 4ης Απριλίου 1962, περί σταδιακής καθιέρωσης κοινής οργάνωσης της αμπελοοινικής αγοράς⁴⁰, θεσπίστηκαν ορισμένες βασικές αρχές και προβλέφθηκε η θέσπιση κανόνων για τους «οίνους ποιότητας που παράγονται σε καθορισμένες περιοχές».

18. Σήμερα, ο κανονισμός (ΕΚ) 1493/1999 του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1999, για

37 — Όλα θα εξαρτηθούν από την αντίληψη που θα επικρατήσει: η παραδοσιακή αντίληψη, που προστατεύει τα προϊόντα τα ειδικά χαρακτηριστικά των οποίων οφείλονται κυρίως στους φυσικούς παράγοντες της ζώνης προελεύσεως, ή μια ευρύτερη αντίληψη που δεν θα λαμβάνει υπόψη τις τις ιδιαίτερες αυτές. Υπό την έννοια αυτή, δεν αποκλείεται να διατηρηθούν ονομασίες προελεύσεως για άλλα αγαθά. Βλ. σχετικά Pellicer, R., «Primeros pasos de una política comunitaria de defensa de la calidad de los productos alimenticios. Reglamento sobre la "especificidad" y Reglamento sobre denominaciones de origen e indicaciones geográficas», στη *Gaceta Jurídica*, Β-83 και Β-84, Μάιος 1993, σ. 13 και 15, αντιστοίχως συγκεκριμένα, Β-84 σ. 16.

38 — ΕΕ L 208, σ. 1.

39 — Προς αυτή την κατεύθυνση φαίνεται να προσανατολίζεται, έστω και δευτερευόντως, ο κανονισμός (ΕΚ) 692/2003 του Συμβουλίου, της 8ης Απριλίου 2003, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων (ΕΕ L 99, σ. 1), όταν αναφέρει ότι «[α]ποδεικνύεται επίσης αναγκαίο, για να καλυφθούν οι προσδοκίες ορισμένων παραγωγών, να επεκταθεί ο κατάλογος γεωργικών προϊόντων που αναφέρεται στο παράρτημα II του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92. Επιπλέον, είναι σκόπιμο να επεκταθεί ο κατάλογος που αναφέρεται στο παράρτημα I του εν λόγω κανονισμού προκειμένου να περιληφθούν τρόφιμα που προκύπτουν από προϊόντα του παραρτήματος I της Συνθήκης τα οποία έχουν υποστεί ελαφρά μεταποίηση» (πρώτη αιτιολογική σκέψη).

40 — JO 1962, 30, σ. 989.

την κοινή οργάνωση της αμπελοοινικής αγοράς⁴¹, αποτελεί το βασικό νομοθέτημα στον τομέα αυτόν, με την επιφύλαξη ορισμένων ειδικών κανόνων διασκορπισμένων στις ρυθμίσεις διαφόρων τομέων⁴².

19. Στηριζόμενος στο ότι «η περιγραφή, ονομασία και παρουσίαση των προϊόντων που καλύπτονται από τον παρόντα κανονισμό μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις προοπτικές εμπορίας τους», ο κανονισμός αφιερώνει ένα μέρος του για να θεσπίσει «την υποχρεωτική χρησιμοποίηση ορισμένων ενδείξεων που θα επιτρέπουν την ταυτοποίηση του προϊόντος» και «θα παρέχουν στον καταναλωτή ορισμένες σημαντικές πληροφορίες, καθώς και την προαιρετική χρήση ορισμένων άλλων ενδείξεων, βάσει κοινοτικών κανόνων ή με την επιφύλαξη διατάξεων για την πρόληψη της απάτης» (πεντηκοστή αιτιολογική σκέψη). Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 47, μεταξύ των στόχων του κανονισμού περιλαμβάνονται η προστασία των νομίμων συμφερόντων των καταναλωτών (στοιχείο

α') και των παραγωγών (στοιχείο β'), η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς (στοιχείο γ') και η προώθηση της παραγωγής προϊόντων ποιότητας (στοιχείο δ').

20. Κατά τα λοιπά, το προβλεπόμενο καθεστώς συμπληρώνεται από ειδικούς νόμους θεσπιζόμενους από τα διάφορα κράτη μέλη.

2) Τα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα

21. Χρειάστηκε να περιμένουμε έως τις αρχές της δεκαετίας του 1990 για να αποκτήσει η Κοινότητα ένα καθεστώς για τη ρύθμιση της χρησιμοποιήσεως γεωγραφικών όρων όσον αφορά άλλα αγαθά, ιδίως για τα γεωργικά προϊόντα και τα τρόφιμα. Πράγματι, καίτοι η προμνησθείσα οδηγία 79/112/ΕΟΚ περί επισημάνσεως των τροφίμων φαινόταν να αποτελεί επαρκές και κατάλληλο νομικό πλαίσιο για την προστασία του αγοραστή από τον κίνδυνο της απάτης⁴³, αποδείχθηκε ότι δεν ήταν, καθόσον εμπλέκονταν και άλλα συμφέροντα. Η οδηγία αποτελούσε ένα καλό συμπλήρωμα, αλλά δεν προστάτευε αποτελεσματικά ούτε τις γεωγραφικές ενδείξεις ούτε τον αγοραστή⁴⁴.

41 — ΕΕ L 179, σ. 1. Του κανονισμού αυτού προηγήθηκαν ο κανονισμός (ΕΟΚ) 816/70 του Συμβουλίου, της 28ης Απριλίου 1970, περί συμπληρωματικών διατάξεων στον τομέα της κοινής οργάνωσης της αμπελοοινικής αγοράς (JO L 99, σ. 1), και ο κανονισμός (ΕΟΚ) 817/70 του Συμβουλίου, της 28ης Απριλίου 1970, περί θεσπίσεως ειδικών διατάξεων σχετικά με τους οίνους ποιότητας που παράγονται εντός καθορισμένων περιοχών (JO L 99, σ. 20). Οι κανονισμοί αυτοί αντικαταστάθηκαν, αντιστοίχως, από τους κανονισμούς (ΕΟΚ) 337/79 και 338/79 του Συμβουλίου, της 5ης Φεβρουαρίου 1979 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 112 και σ. 159), οι οποίοι με τη σειρά τους αντικαταστάθηκαν από τους κανονισμούς (ΕΟΚ) 822/87 και 823/87 του Συμβουλίου, της 16ης Μαρτίου 1987 (ΕΕ L 84, σ. 1 και σ. 59), που καταργήθηκαν από τον νυν ισχύοντα κανονισμό 1493/1999.

42 — Δυνάμει του κανονισμού (ΕΟΚ) 1576/89 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 1989, για τη θέσπιση των γενικών κανόνων σχετικά με τον ορισμό, τον χαρακτηρισμό και την παρουσίαση των αλκοολούχων ποτών (ΕΕ L 160, σ. 1), και του κανονισμού 1601/91 του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1991, για τη θέσπιση των γενικών κανόνων σχετικά με τον ορισμό, τον χαρακτηρισμό και την παρουσίαση των αρωματισμένων οίνων, των αρωματισμένων ποτών με βάση τον οίνο και των αρωματισμένων κοκτέιλ αμπελοοινικών προϊόντων (ΕΕ L 149, σ. 1), προβλέπεται αποκλειστική χρήση, για τα προϊόντα αυτά, ορισμένων γεωγραφικών όρων που αναφέρονται στις ζώνες εντός των οποίων «αισχύουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα και τις οριστικές τους ιδιότητες» (αντιστοίχως, άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο β', και άρθρο 6, παράγραφος 2, στοιχείο β').

43 — Όπως προκύπτει από το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', ο κανόνας αυτός αποσκοπεί στην προστασία των αγοραστών από κάθε απάτη ή παρανόηση εξ αιτίας της ονομασίας των εμπορευμάτων. Αντίστοιχο νομοθέτημα στον τομέα του οίνου ήταν ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2392/89 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουλίου 1989, σχετικά με τη θέσπιση των γενικών κανόνων για την περιγραφή και την παρουσίαση των οίνων και των γλεσκών βάσει φιάλων (ΕΕ L 232, σ. 13), που καταργήθηκε με τον προμνησθέντα κανονισμό 1493/1999.

44 — Salignon, G., «La jurisprudence et la réglementation communautaires relatives à la protection des appellations d'origine, des dénominations géographiques et des indications de provenance», *Revue du Marché Unique Européen*, τεύχος 4, 1994, σ. 107.

22. Η ανάγκη αποφυγής νέων εμποδίων στις εμπορικές συναλλαγές και δημιουργίας μέσων για την παροχή της ενδεδειγμένης προστασίας στους καταναλωτές και τους παραγωγούς οδήγησε στην εγκαθίδρυση μιας ποιοτικής κοινοτικής πολιτικής⁴⁵, αποσκοπούσας στη συμπλήρωση των κενών που είχε επισημάνει το Δικαστήριο⁴⁶.

23. Στο πλαίσιο του προβληματισμού που ακολούθησε, διατυπώθηκαν διάφορες προτάσεις, μεταξύ των οποίων και πρόταση για την εξασφάλιση ευρείας προστασίας στις λέξεις που υποδηλώνουν τον τόπο καταγωγής των τροφίμων⁴⁷. Η Επιτροπή εργάστηκε πάνω στη γραμμή αυτή⁴⁸ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επίσης συνέβαλε με κάποιες προτάσεις⁴⁹.

24. Έτσι, βάσει προτάσεως που διατυπώθηκε τον Φεβρουάριο του 1991, το Συμβούλιο

εξέδωσε, στις 14 Ιουλίου 1992, τον προμνησθέντα κανονισμό 2081/92⁵⁰, βασική κανονιστική ρύθμιση στον τομέα αυτόν. Αντίθετα προς τον αμπελοοικονομικό τομέα, το σύστημα στηρίζεται στην παραδοσιακή έννοια της ονομασίας προελεύσεως, την οποία εξασφαλίζει η υποχρεωτική καταχώριση, η δε σχετική προστασία παρέχεται μόνο μετά την καταχώριση σε μητρώο⁵¹.

Δ — Ο κανονισμός 2081/92

25. Οι αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού αναφέρονται σε κάποιες πρωτοβουλίες που δικαιολογούν την έκδοσή του: ευνόηση της διαφοροποίησης της γεωργικής παραγωγής, πρόωθηση προϊόντων που παρουσιάζουν ορισμένα χαρακτηριστικά και παροχή στον καταναλωτή σαφών και ασφαλών πληροφοριών σχετικά με την προέλευση των προϊόντων που αγοράζει. Αναγνωρίζοντας τα ικανοποιητικά αποτελέσματα που έχουν επιτύχει τα κράτη των οποίων οι έννομες τάξεις προστάτευαν τις μνείες προελεύσεως (πέμπτη αιτιολογική σκέψη) και τις υφιστάμενες διαφορές στον τομέα αυτόν, ο κανονισμός 2081/92 αναφέρει ότι «[...] ένα πλαίσιο κοινοτικών κανόνων που θα περιλαμβάνει ένα καθεστώς προστασίας θα επιτρέπει στις γεωγραφικές ενδείξεις και στις ονομασίες προέλευσης να αναπτυχθούν λόγω του ότι το πλαίσιο αυτό θα εγγυάται, με μια πιο ενιαία θεώρηση, ίσους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των παραγωγών

45 — Τον στόχο αυτόν είχε αναγγείλει η Επιτροπή το 1985 στο Πράσινο Βιβλίο για το μέλλον της ευρωπαϊκής γεωργικής πολιτικής [Bol-CE 7/8-1985, σημεία 1.2.1 επ. και COM(85) 333 τελικό], καθώς και στην Ανακοίνωση για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς: κοινοτική νομοθεσία περί τροφίμων [Bol-CE 11-1985, σημείο 2.1.18 και COM(85) 603 τελικό].

46 — Ιδίως με την απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1979, 120/78, Rewe-Zentral, γνωστή ως απόφαση «Cassis de Dijon» (Συλλογή τόμος 1979/1, σ. 321), στην οποία θα αναφερθώ κατωτέρω.

47 — Η πρόταση αυτή περιλαμβάνονταν σε υπόμνημα το οποίο απηύθυνε η Γαλλική Κυβέρνηση στο Συμβούλιο το 1988, με τίτλο «Contribution à la conclusion du Marché Intérieur des produits alimentaires», στο οποίο, εκτός από την πρόταση εναρμονίσεως της προστασίας των ονομασιών προελεύσεως των τροφίμων, ελήφθη από την Επιτροπή να εξακολουθήσει να καταρτίζει κανόνες κάθετης εναρμονίσεως —ιδίως για τα βασικά προϊόντα—, να καθιερώσει στον κοινοτικό τομέα ένα σύστημα αναγνωρίσεως των ιδιαίτερων προϊόντων διατράχης που ανήκουν στη γαστρονομική παράδοση κάθε κράτους μέλους και να επιτύχει τη σύναψη συμφωνιών πιστοποίησης της ποιότητας. Βλ. Brouter, O., «Community Protection of Geographical Indications and Specific Character as a Means of Enhancing Foodstuffs Quality», *Common Market Law Review*, τεύχος 28-1991, σ. 618.

48 — Π.χ., στην ερμηνευτική ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις ονομασίες πώλησεως των τροφίμων, της 24ης Οκτωβρίου 1989 (EE C 271, σ. 2).

49 — Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε διάφορα ψηφίσματα, μεταξύ των οποίων πρέπει να επισμανθεί το ψήφισμα της 28ης Απριλίου 1989, με το οποίο προτείνεται να εγκαθιδρυθεί στην Κοινότητα ένα καθεστώς προστασίας των ονομασιών προελεύσεως, περιοριζόμενο όμως μόνο στα τυριά.

50 — Την ίδια ημερομηνία, το Συμβούλιο εξέδωσε και τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2082/92 του Συμβουλίου, για τις βεβαιώσες ιδιότητες των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων (EE L 208, σ. 9), σκοπός του οποίου είναι επίσης η καθιέρωση μεθόδου διαφοροποίησης στην αγορά, ούτως ώστε ορισμένοι παραγωγοί να αυξήσουν τις πωλήσεις τους ή να βελτιώσουν τα περιθώρια κέρδους τους, με τη δημιουργία ενός παραδοσιακού συστήματος καταχωρίσεως και επισήμανσεως των προϊόντων που παρουσιάζουν ελεγχόμενα ιδιότητα χαρακτηριστικά, χωρίς όμως, σε αντίθεση με τις ονομασίες προελεύσεως ή τις γεωγραφικές ενδείξεις, η παραγωγή και παρασκευή τους να συνδέονται με ένα συγκεκριμένο τόπο, συστήματος ισχύοντος παράλληλα με τις εθνικές νομοθεσίες περί πιστοποίησης.

51 — Maroño Gargallo, M.M., όπ.π., σ. 217.

προϊόντων που δικαιούνται αυτών των ενδείξεων και θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη αξιοπιστία αυτών των προϊόντων στα μάτια των καταναλωτών» (έκτη αιτιολογική σκέψη).

26. Η παρεχόμενη προστασία είναι ευρεία διότι, σύμφωνα με το άρθρο 13, η καταχώριση της ονομασίας συνεπάγεται απαγόρευση: α) της άμεσης ή έμμεσης εμπορικής χρήσεως της για προϊόντα μη καλυπτόμενα από την καταχώριση, β) της αντιποίησης, απομίμησης ή υπαινιγμού, έστω και αν αναφέρεται η πραγματική καταγωγή του προϊόντος, γ) κάθε άλλης ψευδούς ενδείξεως ως προς την προέλευση, την καταγωγή, τη φύση ή τις ουσιαστικές ιδιότητες του προϊόντος, και δ) οποιασδήποτε άλλης πρακτικής ικανής να παραπλανήσει τους αγοραστές όσον αφορά την πραγματική καταγωγή του εμπορεύματος.

27. Τελικά, όπως ανέφερα στις προτάσεις μου στην προμνησθείσα υπόθεση *Canadane Cheese και Αφοί Γ. Κουρή*, η «έννομη προστασία μιας γεωγραφικής ονομασίας παρέχει συλλογικό μονοπώλιο για την εμπορική χρήση της ονομασίας σε συγκεκριμένη ομάδα παραγωγών σε συνάρτηση με τη γεωγραφική ζώνη στην οποία [είναι εγκατεστημένοι], και κατά τούτο διαφέρει από το σήμα, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιήσει μόνον ο κάτοχός του»⁵². Η προστασία αυτή υποδηλώνει μια ανταμοιβή για την προσπάθεια που καταβάλλουν οι δικαιούχοι της ονομασίας, οι οποίοι, κατασκευάζοντας αντικείμενα μιας ορισμένης μορφής, επιτυγχά-

νουν να τους προσδώσουν μια φήμη άξια προστασίας μέσω αυτού του τρόπου προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Η προστασία αποτρέπει την πρόκληση οικονομικών ζημιών στους δικαιούχους του σημείου και εμποδίζει, επιπλέον, τον αθέμιτο πλουτισμό άλλων προσώπων.

28. Ωστόσο, λόγω των προϊόντων που έχουν σημειωθεί σε διεθνές επίπεδο και της επιθυμίας να εξευρεθεί μια λύση προσαρμοσμένη στην κατεύθυνση που έχουν υιοθετήσει σήμερα οι εθνικές νομοθεσίες, η προστασία δεν περιορίζεται μόνο στις τυπικές ονομασίες προελεύσεως, αλλά καλύπτει, έστω και σε μικρότερο βαθμό, και τις γεωγραφικές ενδείξεις. Κατόπιν της ασκήσεως των υπό κρίση προσφυγών ακυρώσεως, ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάλυση των δύο αυτών εννοιών. Οφείλω επίσης να αναφερθώ τόσο στις ονομασίες που δεν μπορούν να καταχωριστούν όσο και στη διαδικασία καταχώρισεως.

1) Οι έννοιες της ονομασίας προελεύσεως και της γεωγραφικής ενδείξεως

29. Το άρθρο 2 περιγράφει τι πρέπει να νοείται, κατά τον βασικό κανονισμό, με καθεμία από τις έννοιες αυτές. Η παράγραφος 2 προβαίνει σε μια πρώτη οριοθέτηση, η οποία συμπληρώνεται από τις παραγράφους 3 και 4 του ίδιου άρθρου.

52 — Βλ. ανωτέρω υποσημείωση 2, σημείο 36 των προτάσεων. Βλ. επίσης σημείο 42, που αναφέρεται στις συνέπειες της καταχωρίσεως μιας ονομασίας σύμφωνα με τον βασικό κανονισμό.

α) Η βασική οριοθέτηση

β) Η γεωγραφική ένδειξη δηλώνει «το όνομα μιας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μιας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται στην περιγραφή ενός γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου:

30. Σύμφωνα με το άρθρο 2,

α) Η ονομασία προελεύσεως δηλώνει «το όνομα μιας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μιας χώρας, το οποίο χρησιμοποιείται στην περιγραφή ενός γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου:

— που κατάγεται από αυτή την περιοχή, τον συγκεκριμένο τόπο ή τη χώρα αυτή και

— του οποίου η ποιότητα ή τα χαρακτηριστικά οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικά στο γεωγραφικό περιβάλλον που περιλαμβάνει τους φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες, και του οποίου η παραγωγή, η μεταποίηση και η επεξεργασία λαμβάνουν χώρα στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή»⁵³.

— που κατάγεται από την περιοχή αυτή, τον συγκεκριμένο τόπο ή τη χώρα αυτή και

— του οποίου μια συγκεκριμένη ποιότητα, η φήμη ή άλλο χαρακτηριστικό μπορούν να αποδοθούν στη γεωγραφική αυτή καταγωγή και του οποίου η παραγωγή ή/και η μεταποίηση ή/και η επεξεργασία πραγματοποιούνται σε οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή».

31. Συνεπώς, δεν προστατεύεται οποιαδήποτε ονομασία. Προστατεύονται μόνον εκείνες για τις οποίες ο σύνδεσμος μεταξύ, αφενός, του αγαθού και, αφετέρου, της ονομασίας του είναι διττός, αναφερόμενος τόσο στον τόπο όσο και στην ποιότητα. Ο ποιοτικός σύνδεσμος χρησιμεύει, εξάλλου, προς διαφοροποίηση της ονομασίας προελεύσεως από τη γεωγραφική ένδειξη, καθόσον ο σύνδεσμος με το περιβάλλον είναι λιγότερο έντονος στη δεύτερη⁵⁴.

53 — Με τη διατύπωση αυτή υιοθετείται μια αντίληψη της έννοιας παρόμοια με εκείνη που εκ παραδόσεως καθιερώνεται στις διεθνείς συμβάσεις και στα εθνικά δίκαια. Η αντίγνωση του παρατεθέντος άρθρου θυμίζει τον ορισμό που δίνεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, του Διακανονισμού της Λισαβώνας για την προστασία των ονομασιών προελεύσεως και τη διεθνή καταχώρισή τους, της 31ης Οκτωβρίου 1958, που αναθεωρήθηκε στη Στοκχόλμη στις 14 Ιουλίου 1967, *Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 923, αριθ. 13172, σ. 205. Επίσης πλησιάζει και στον ορισμό που δίνεται από το άρθρο 79 του ισπανικού νόμου 25/1970, της 2ας Δεκεμβρίου 1970 (BOE αριθ. 291), περί θεσπίσεως του καθεστώτος των αιπέλων, του οίνου και των οινόπνευματων ποτών, καθώς και στον ορισμό που περιέχεται στο άρθρο 22 του νόμου 24/2003, της 10ης Ιουλίου 2003 (BOE αριθ. 165), περί αιπέλων και οίνων, που καταργεί τον προγενέστερο νόμο.

54 — Ορισμένοι συγγραφείς, όπως ο Sordelli, L., «Indicazioni geografiche e denominazioni di origine nella disciplina comunitaria», *Diritto Industriale*, 1994, σ. 837 επ.: θεωρούν ότι υπάρχει διαφορά μόνον ως προς την ένταση και όχι ως προς την ουσία άλλοι, όπως ο López Benítez, M., *Las denominaciones de origen*, Cedecs, Κόρδοβα, 1996, σ. 85, υποστηρίζουν ότι η διαφορά δεν είναι ενταγής, άποψη την οποία εκφράζει η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή στη γνωμοδότηση της 3ης Ιουλίου 1991 για την πρόταση κανονισμού (ΕΟΚ) του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προελεύσεως των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων (ΕΕ C 269, σ. 62).

ι) Ο γεωγραφικός σύνδεσμος

32. Αμφότεροι οι τρόποι προστασίας προϋποθέτουν μια άμεση σχέση με έναν τόπο. Αυτό το στοιχείο της σχέσεως δεν έχει ελάχιστα όρια, καθόσον η ένδειξη «ενός ορισμένου τόπου» μπορεί να αφορά μια πολύ μικρή γεωγραφική ζώνη, όπως ένα μέρος μιας κοιλάδας, η πλαγιά ενός βουνού ή η όχθη ενός ποταμού.

33. Αντιθέτως, υπάρχει ένα μέγιστο όριο, που επιβάλλεται από την έκφραση «χώρα», εδαφική μονάδα η οποία προστατεύεται μόνον «σε εξαιρετικές περιπτώσεις». Καταρχήν, μπορεί να θεωρηθεί ότι η δυνατότητα αυτή προβλέπεται μόνο για τα μικρού μεγέθους κράτη⁵⁵. Όμως, αν ίσχυε αυτό, ο κανονισμός θα το είχε αναφέρει⁵⁶. Είναι συνεπώς δυνατό, τηρουμένων των προβλεπομένων προϋποθέσεων, να προστατευθούν ονομασίες καλύπτουσες μεγάλη έκταση, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που καλύπτουν το σύνολο μιας εθνικής επικράτειας⁵⁷.

55 — Τα πρακτικά της Ειδικής Επιτροπής Γεωργίας αριθ. 7290/92, της 12ης Ιουνίου 1992, αναφέρουν ότι «η Επιτροπή και το Συμβούλιο δηλώνουν ότι, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχεία α' και β', το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου θεωρείται ως εξαιρετική περίπτωση. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή επιβεβαιώνουν ότι το εθνικό λουξεμβουργιανό σήμα καλύπτεται από το άρθρο 2 του κανονισμού». Βλ. Pelléer, R., όπ.π., Β-84, σ. 16 και 17.

56 — Όπως εισηγήθηκε τότε η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή με την προμηθευθείσα γνωμοδότησή της για την πρόταση κανονισμού.

57 — Την τελευταία αυτή δυνατότητα εισέπραξε ήδη ο γενικός εισαγγελέας F. G. Jacobs στις προτάσεις που ανέπτυξε στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2002, C-325/00, Επιτροπή κατά Γερμανίας, γνωστή ως απόφαση «CMA» (Συλλογή 2002, σ. I-9977), αναφέροντας, στο σημείο 40 των προτάσεων, ότι αυτός ο κανόνας οριοθετώσεως εφαρμόζεται, στην ουσία, οσάκις το εν λόγω κράτος μέλος «είναι ιδιαιτέρως μικρό (για παράδειγμα, το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου) και ίσως οσάκις η καταχώριση γίνεται για σύνολο του κράτους μέλους όσον αφορά ένα συγκεκριμένο προϊόν, η ποιότητα ή η φήμη του οποίου μπορούν να αποδοθούν σ' αυτό το κράτος μέλος».

34. Θα πρέπει να τονιστεί αυτή η δυνατότητα μιας ονομασίας προελεύσεως να καλύπτει ολοκλήρωτο το έδαφος ενός κράτους, δεδομένου ότι ορισμένες διατάξεις, τόσο του εθνικού όσο και του διεθνούς δικαίου, δεν προβλέπουν κανένα μέγιστο όριο⁵⁸. Αντιθέτως, ορισμένοι κοινοτικοί κανόνες, όπως οι προμνησθέντες κανόνες του αμπελοοινικού τομέα, αναφέρονται στον εξαιρετικό χαρακτήρα μιας τόσο ευρείας ενδείξεως⁵⁹.

35. Μια ονομασία που καλύπτει το σύνολο ενός κράτους μπορεί ασφαλώς να κατηγορηθεί για προστατευτισμό, στον βαθμό που τα προϊόντα του αποκομίζουν πλεονεκτήματα από το γεγονός απλώς και μόνον ότι κατασκευάζονται εντός της χώρας αυτής. Χαρακτηρίζοντας, πάντως, ως «εξαιρετικές» τις περιπτώσεις αυτές, ο κανονισμός αναφέρεται στον περιορισμένο αριθμό των περιπτώσεων στις οποίες τα χαρακτηριστικά ενός εμπορεύματος συνδέονται με τα φυσικά

58 — Ο γαλλικός νόμος της 5ης Ιουλίου 1966 δέχεται χωρίς περιορισμούς τη δυνατότητα να συνιστά το όνομα μιας χώρας ονομασία προελεύσεως. Κανένα εδαφικό όριο οιασδήποτε φύσεως δεν προβλέπεται επίσης στη Συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου, που περιέχεται στο παράρτημα Ι Γ της Συμφωνίας για την ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, που εγκρίθηκε με την απόφαση 94/800/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994, σχετικά με την εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σύναψη των συμφωνιών που απέρριξαν από τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ουρουγουάης (1986-1994), καθ' όσον αφορά τα θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της (ΕΕ L 336, σ. 1). Το άρθρο 22 της Συμφωνίας ορίζει τις γεωγραφικές ενδείξεις ως τις ενδείξεις «με τις οποίες επισμαίνονται ότι ένα αγαθό κατάγεται από το έδαφος κάποιου μέλους ή από συγκεκριμένη περιοχή της επικράτειας ενός μέλους ή ακόμη από συγκεκριμένο τόπο σε κάποιο μέλος, εφόσον από τη γεωγραφική καταγωγή του προϊόντος [εξαρτώνται] σε μεγάλο βαθμό η ποιότητα, η φήμη και τα λοιπά χαρακτηριστικά του εν λόγω αγαθού». Το ίδιο ισχύει και με τον προμνησθέντα Διακανονισμό της Λισαβώνας όσον αφορά τον ορισμό των ονομασιών προελεύσεως.

59 — Αυτό προκύπτει από την έννοια «καθορισμένη περιοχή» την οποία το παράρτημα VI. Α του προμνησθέντος κανονισμού 1493/1999 ορίζει ως «αμπελοοινική περιοχή ή συνδυασμό αμπελοοινικών περιοχών». Περισσότερο ρητώς, η τρίτη αιτιολογική σκέψη του επίσης προμνησθέντος κανονισμού 1576/89 ελέγχει ότι «[...] το κοινοτικό δίκαιο πρέπει να επιφυλάξει σε ορισμένες περιοχές, στις οποίες καί' εξαίρεση μπορούν να περιλαμβάνονται ορισμένες χώρες, τη χρήση γεωγραφικών επωνυμιών που να αναφέρονται σ' αυτές [...]», το δε άρθρο 5, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού αναγνωρίζει συγκεκριμένη εξαίρεση υπέρ του Λουξεμβούργου — «marque nationale luxembourgoise».

ή ανθρώπινα στοιχεία της χώρας λαμβανομένης ως σύνολο⁶⁰, περιπτώσεων που εμφανίζονται ιδίως στις μικρές χώρες, χωρίς αυτό να αποκλείει την εφαρμογή τους και σε άλλες καταστάσεις. Τέτοιες περιπτώσεις συνιστά, π.χ., η καταχώριση των ονομασιών «Svecia»⁶¹ ή «Salamini italiani alla cacciatora»⁶².

κούς και ανθρώπινους παράγοντες»⁶³. Καίτοι η χρησιμοποίηση του συνδέσμου «και» υποδηλώνει ότι απαιτείται η συνδρομή αμφοτέρων των παραγόντων, τίποτε δεν εμποδίζει να υπερισχύει συνήθως ο ένας από αυτούς, κατά τρόπον ώστε, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι ιδιαίτερο-τητες να καλύπτονται από την ονομασία προελεύσεως όταν οφείλονται στην επίδραση φυσικών παραγόντων και από τη γεωγραφική ένδειξη όταν οφείλονται ειδικά στην ανθρωπίνη δράση⁶⁴.

ii) Ο ποιοτικός σύνδεσμος

36. Αυτή η απαίτηση επιβάλλει να έχει το αγαθό ορισμένη ποιότητα ή ιδιότητες που το διακρίνουν από άλλα παρόμοια προϊόντα λόγω ειδικών συνθηκών που επικρατούν στον τόπο καταγωγής του, όπως οι κλιμα-τολογικές συνθήκες ή η βλάστηση.

β) Εξομοιούμενες έννοιες

38. Οι παράγραφοι 3 και 4 του άρθρου 2 διευκρύνουν την έννοια της ονομασίας προε-λεύσεως, προσθέτοντας τις παραδοσιακές ονομασίες και άλλους προσδιορισμούς που αναφέρονται σε φυσικές ιδιαιτερότητες.

i) Οι παραδοσιακές ονομασίες

37. Ωστόσο, η ιδιαιτερότητα οφείλεται κατά κανόνα σε πλείονες του ενός παράγοντες, ενίοτε στον συνδυασμό περισσοτέρων από αυτούς. Η διάταξη μνημονεύει τους «φυσι-

39. Συνήθως, οι γεωγραφικές ονομασίες περιλαμβάνουν το όνομα μιας πόλεως, μιας

60 — Cortés Martín, J.M., όπ.π., σ. 351. Υπ' αυτό το πνεύμα, ευστόχος αναφέρθηκε ότι η πιθανότητα αποδείξεως ενός τέτοιου συνδέσμου «μειώνεται όσο μεγαλύτερη είναι η έκταση του γεωγραφικού χώρου στον οποίο θα έπρεπε να αναφέρεται η ονομασία» (σημείο 8 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα A. La Pétgola στην υπόθεση «Φέτα»).

61 — Κανονισμός (ΕΚ) 2325/97 της Επιτροπής, της 24ης Νοεμβρίου 1997, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΚ) 1107/96 της Επιτροπής σχετικά με την καταχώριση των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προελεύσεως σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 17 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 του Συμβουλίου (ΕΕ L 322, σ. 33).

62 — Κανονισμός (ΕΚ) 1778/2001 της Επιτροπής, της 7ης Σεπτεμβρίου 2001, για συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΚ) 1107/96, προηγουμένου στην προηγούμενη υποσημείωση (ΕΕ L 240, σ. 6).

63 — Ο γενικός εισαγγελέας Γ. Κοσμάς, στο σημείο 45 των προτάσεων του στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-108/97 και C-109/97, Windsurfing Chiemsee (απόφαση της 4ης Μαΐου 1999, Συλλογή 1999, σ. I-2779), απαρτίθησε ως φυσικούς παράγοντες τις πρώτες ύλες, το έδαφος και το κλίμα της περιοχής, ως δε ανθρωπογενείς παράγοντες τη συγκέντρωση ομοειδών επιχειρήσεων στην ίδια περιοχή, την εξειδίκευση στην παραγωγή ή την κατασκευή ορισμένων προϊόντων και τη διατήρηση της ποιότητας σε ορισμένα επίπεδα.

64 — Πράγματι, πολυάριθμα μεταλλικά νερά —στα οποία υπερισχύουν οι φυσικοί παράγοντες— έχουν καταχωριστεί ως ονομασίες προελεύσεως, ενώ τα προϊόντα αρτοποιίας ή ζαχαροπλαστικής έχουν καταχωριστεί ως γεωγραφικές ενδείξεις. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο προημισηθείς κανονισμός 692/2003 εξείρεσε τα μεταλλικά νερά και τα νερά πηγής από το πεδίο εφαρμογής του βασικού κανονισμού, οπότε, μετά την παρέλευση δεκαετίας από της εγκρίσεώς του, οι ονομασίες αυτές θα παύσουν να περιλαμβάνονται στο μητρώο (άρθρο 2).

τοποθεσίας, μιας ζώνης ή μιας περισσότερο ή λιγότερο εκτεταμένης περιοχής. Υπάρχουν, ωστόσο, στις οικονομικές συναλλαγές και άλλα σημεία ευρύτερου περιεχομένου, τα οποία δεν αναφέρονται ευθέως και χωρίς αμφισημία στην προέλευση από κάποια περιοχή, αλλά την υποδηλώνουν έμμεσα. Αυτό συμβαίνει με τους παραδοσιακούς όρους, οι οποίοι δεν αναφέρονται ευθέως σε κάποιο μέρος, αλλά είναι, ωστόσο, ικανοί να υποδηλώσουν την καταγωγή του προϊόντος, καθόσον δημιουργούν συνειρμούς ώστε οι καταναλωτές να τα συνδέσουν με κάποιο συγκεκριμένο τόπο⁶⁵.

40. Σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 3, θεωρούνται επίσης ως ονομασίες προελεύσεως ορισμένες παραδοσιακές ονομασίες, γεωγραφικές ή μη, που περιγράφουν ένα γεωργικό προϊόν ή τρόφιμο που προέρχεται από μια ορισμένη περιοχή ή ένα συγκεκριμένο τόπο και πληροί τις προϋποθέσεις της παραγράφου 2, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση⁶⁶.

41. Σ' αυτές τις ονομασίες, οι οποίες επιτρέπονται και σε άλλους τομείς, όπως ο

αμπελοοινικός⁶⁷, ο γεωγραφικός σύνδεσμος εξαφανίζεται, καιτό διατηρείται ως βασικό στοιχείο η συσχέτιση με ορισμένη συγκεκριμένη ζώνη από όπου προέρχονται ορισμένα χαρακτηριστικά. Πρόκειται για ασυνήθεις περιπτώσεις —η διάταξη κάνει λόγο για «ορισμένες ονομασίες»—, που πληρούν τις ουσιαστικές προϋποθέσεις εξομοιώσεως προς την έννοια της ονομασίας προελεύσεως.

42. Αντίθετα προς άλλους τομείς, όπου η προστασία παρέχεται μόνο στις ρητώς μνημονεύομενες ονομασίες, παρέχεται πλέον μια γενική προστασία σε αγαθά, γεωργικά προϊόντα ή τρόφιμα, καταγωγής «μιας περιοχής ή ενός συγκεκριμένου τόπου», εφόσον η ποιότητα ή τα χαρακτηριστικά τους οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικώς στο γεωγραφικό περιβάλλον που περιλαμβάνει τους φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες, η δε παραγωγή, μεταποίηση ή επεξεργασία τους λαμβάνουν χώρα στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

ii) Οι λοιποί γεωγραφικοί προσδιορισμοί

43. Το άρθρο 2, παράγραφος 4, επεκτείνει την προστασία όταν οι πρώτες ύλες των προϊόντων προέρχονται από μια γεωγρα-

65 — Fernández Novoa, C., *La protección internacional de las denominaciones geográficas de los productos*, Tecnos, Μαδρίτη, 1970, σ. 3.

66 — Στην πρόταση κανονισμού (ΕΕ C 30, σ. 11) εξομοιώνονται προς γεωγραφικές ενδείξεις. Εξάλλου, η μη επέκταση της έννοιας ώστε να καλύπτει τις ενδείξεις αυτές θεωρήθηκε από ορισμένους ως δημιουργούσα δυσμενείς διακρίσεις: Beier, F. K., και Knaak, R., «The Protection of Direct and Indirect Geographical Indications of Source in Germany and The European Community», *International Review of Industrial Property and Copyright Law*, τόμος 25-1994, σ. 32. Tilmann, W., «EG-Schutz für Geographische Herkunftsangaben», *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 1992, σ. 833 και Jiménez Blanco, P., *Las denominaciones de origen en el Derecho del comercio internacional*, Eurolex, Μαδρίτη, 1996, σ. 52.

67 — Ο προμνησθείς κανονισμός 1493/1999 προβλέπει, στο παράρτημα VI, ότι οι ονομασίες «muscade», «blanquette», «vinho verde», «cava» και «manzanilla» αναγνωρίζονται ως ονόματα των αντίστοιχων καθορισμένων περιοχών που οριοθετήθηκαν και ρυθμίσθηκαν από τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη πριν από την 1η Μαρτίου 1986. Ομοίως, ο προμνησθείς κανονισμός (ΕΟΚ) 1576/89 προστατεύει τις ονομασίες «pacharán», «korn», «kornbrand» και «jägertee».

φική ζώνη ευρύτερη ή διαφορετική από την περιοχή μεταποίησης, εφόσον η περιοχή παραγωγής της πρώτης ύλης είναι οριοθετημένη, υπάρχουν ειδικοί όροι παραγωγής της πρώτης ύλης και υπάρχει σύστημα ελέγχου που εξασφαλίζει την τήρηση των όρων αυτών.

44. Εδώ εμπίπτουν οι περιπτώσεις στις οποίες το εμπόρευμα προσδιορίζεται μεν από μια ονομασία προελεύσεως, δεν προέρχεται, ωστόσο, από την αναφερόμενη περιοχή⁶⁸.

2) Οι ονομασίες των οποίων η καταχώριση δεν είναι δυνατή

45. Το άρθρο 3 προβαίνει σε αρνητική απαρίθμηση, απαγορεύοντας την καταχώριση ορισμένων ονομασιών, όπως των κοινών ονομασιών και εκείνων που μπορούν να παραπλανήσουν ως προς την πραγματική καταγωγή του αγαθού.

α) Οι κοινές ονομασίες

46. Καταφεύγοντας σε μια κλασική απαγόρευση, η οποία χρησιμοποιείται από τις

εθνικές διοικήσεις και αναγνωρίζεται από το Δικαστήριο⁶⁹, η παράγραφος 1 της προμνησθείσας διατάξεως απαγορεύει την καταχώριση των «[ονομασιών] που έχ[ουν] καταστεί κοιν[ές]». Η διάταξη αυτή συμπληρώνεται από το άρθρο 17, παράγραφος 2, η οποία αποκλείει επίσης τις «κοινές ονομασίες», έστω και αν αυτές τυγχάνουν προστασίας στις χώρες μέλη της Κοινότητας ή έχουν καθιερωθεί με τη χρήση σε άλλα κράτη όπου δεν υπάρχει σύστημα προστασίας.

47. Η απαγόρευση είναι δικαιολογημένη, καθόσον οι ονομασίες αυτές δεν επιτελούν την ουσιαστική λειτουργία τους, δεδομένου ότι έχουν απολέσει τον σύνδεσμο με τη ζώνη καταγωγής τους και έχουν παύσει να χαρακτηρίζουν αυτό καθαυτό το εμπόρευμα ως προερχόμενο από συγκεκριμένο τόπο, οπότε έχουν καταστεί περιγραφικές μιας γενικής κατηγορίας ή ενός τύπου αντικειμένων⁷⁰.

48. Ο ίδιος ο βασικός κανονισμός, έχοντας επίγνωση των προβλημάτων που δημιουργεί η απαγόρευση, καθορίζει τους κανόνες οριοθετήσεώς της. Αφενός, αναφέρει ότι, «[γ]ια τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, ως “ονομασία που έχει καταστεί κοινή” νοείται το όνομα ενός γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου το οποίο, αν και αναφέρεται στον τόπο ή την περιοχή όπου το εν λόγω γεωργικό προϊόν ή τρόφιμο έχει [αρχικά παραχθεί ή κυκλοφορήσει στο εμπόριο], έχει πλέον καταστεί κοινό όνομα ενός γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου». Αφετέρου, προσθέτει ότι, «[γ]ια να διαπιστωθεί αν ένα

68 — Η πρόβλεψη αυτής της εξαιρέσεως στον κανονισμό έγινε κατόπιν προτάσεως του Ηνωμένου Βασιλείου προκειμένου να καταχωρισθεί το «turki Stilton», το οποίο άρχισε να παράγεται στην εν λόγω αγρική πόλη, στη συνέχεια όμως η παραγωγή του μεταφέρθηκε σε γεωτονικό μέρος, διατηρώντας όμως την ονομασία με την οποία ήταν γνωστό.

69 — Απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1975, 12/74, Επιτροπή κατά Γερμανίας, γνωστή ως απόφαση «Sekt-Weinbrand» (Συλλογή τόμος 1975, σ.87).

70 — Fernández Novoa, C., όπ.π., σ. 39· επίσης, Mattered, A., *El mercado único, sus reglas y su funcionamiento*, Civitas, Μαδρίτη, 1991, σ. 447.

όνομα έχει καταστεί κοινό, λαμβάνονται υπόψη όλοι οι παράγοντες, και ιδίως:

συγκρούεται με το όνομα «φυτικής ποικιλίας ή ζωικής φυλής και μπορεί, ως εκ τούτου, να παραπλανήσει το κοινό ως προς την πραγματική καταγωγή του προϊόντος».

— η υφιστάμενη κατάσταση στο κράτος μέλος από το οποίο προέρχεται το όνομα και στις περιοχές κατανάλωσης,

3) Η διαδικασία καταχώρισης

— η κατάσταση που επικρατεί σε άλλα κράτη μέλη,

— η οικεία, εθνική και κοινοτική, νομοθεσία».

51. Όπως και για τα λοιπά δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, η προστασία του διακριτικού σημείου ενός γεωργικού προϊόντος ή ενός τροφίμου εξαρτάται από την καταχώρισή του σε μητρώο, μέτρο που έχει χαρακτήρα συστατικό του δικαιώματος και το οποίο επιδιώκει σκοπούς ανάλογους με εκείνους του κοινοτικού σήματος⁷¹, σε αντίθεση προς το συμβαίνον στον αμπελοοινικό τομέα.

49. Οι προφυλάξεις δεν σταματούν εδώ, δεδομένου ότι το άρθρο 3 εντέλλεται το Συμβούλιο να καταρτίσει και να εγκρίνει, πριν από την έναρξη της ισχύος των κανόνων αυτών, ενδεικτικό κατάλογο των ονομασιών γεωργικών προϊόντων ή τροφίμων που εμπήτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού και θεωρούνται, σύμφωνα με την παράγραφο 1, ότι έχουν καταστεί κοινές και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να καταχωριστούν. Ωστόσο, κατά τον χρόνο αναπτύξεως των παρουσών προτάσεων, δεν έχει ακόμα καταρτιστεί τέτοιος κατάλογος.

52. Αποτελώντας τον μόνο τρόπο προστασίας τέτοιων σημείων εντός της Κοινότητας, η απαίτηση αυτή πρέπει να τηρείται, όπως προκύπτει από το άρθρο 17, παράγραφος 3, και για τις ονομασίες οι οποίες, πριν από την έναρξη της ισχύος του βασικού κανονισμού, προστατεύονταν ήδη από τα εθνικά δίκαια ή είχαν καθιερωθεί με τη χρήση εντός των κρατών που είχαν υιοθετήσει άλλο σύστημα. Η καταχώριση μπορεί να γίνει είτε με τη συνήθη είτε με την απλοποιημένη διαδικασία.

β) Οι παραπλανητικές ονομασίες

50. Η παράγραφος 2 του άρθρου 3 δεν επιτρέπει την καταχώριση ονομασίας όταν

⁷¹ — Που διέπεται από τον κανονισμό (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1).

α) Η συνήθης διαδικασία

53. Συνίσταται σε δύο διαδοχικές φάσεις, μία πρώτη ενώπιον της εθνικής κυβερνήσεως και μια δεύτερη ενώπιον της Επιτροπής. Η τελευταία αυτή φάση περιλαμβάνει τον έλεγχο, ενδεχομένως την υποβολή ενστάσεων, και την απόφαση σχετικά με την καταχώριση.

54. Στο πλαίσιο των υπό κρίση προσφυγών ακυρώσεως, πρέπει απλώς να τονιστεί ότι το άρθρο 15 του βασικού κανονισμού⁷² προβλέπει τη σύσταση επιτροπής —στο εξής: κανονιστική επιτροπή—, στην οποία υποβάλλονται τα σχέδια μέτρων. Υπάρχουν τότε δύο εναλλακτικές δυνατότητες: αν τα μέτρα είναι σύμφωνα, το σχέδιο εγκρίνεται αν όχι, το σχέδιο υποβάλλεται χωρίς καθυστέρηση στο Συμβούλιο. Το ίδιο ισχύει και όταν δεν υπάρξει γνωμοδότηση της εν λόγω επιτροπής, πράγμα το οποίο συμβαίνει συχνά λόγω ανεπαρκούς πλειοψηφίας. Αν το Συμβούλιο, για οποιονδήποτε λόγο, δεν αποφανθεί εντός τριών μηνών, «τα προτεινόμενα μέτρα θεσπίζονται από την Επιτροπή».

β) Η απλοποιημένη διαδικασία

55. Πέραν των διαδικασιών αυτών, το άρθρο 17 προέβλεπε άλλες απλούστερες —η διά-

ταξη αυτή καταργήθηκε με τον προμνησθέντα κανονισμό 692/2003—, ώστε οι ονομασίες που ήδη προστατεύονταν από τις εθνικές έννομες τάξεις να μη συναντούν τα ίδια εμπόδια και τις ίδιες καθυστερήσεις με τις νέες ονομασίες.

56. Η διάταξη αυτή προέβλεπε τις ακόλουθες διατυπώσεις: α) την ανακοίνωση από τα κράτη μέλη προς την Επιτροπή, εντός έξι μηνών από της ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού, εκείνων των ονομασιών, μεταξύ των νομίμως προστατευομένων ή, όσον αφορά τα κράτη μέλη όπου δεν υφίσταται σύστημα προστασίας, των καθιερωμένων με τη χρήση, τις οποίες επιθυμούσαν να καταχωρίσουν και, β) την καταχώριση από το εν λόγω όργανο, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 15, των ονομασιών που ήταν σύμφωνες με τα άρθρα 2 και 4, μη εφαρμοζομένου του άρθρου 7 και απαγορευμένης της καταχώρισεως των «κοινών ονομασιών»⁷³.

γ) Η επιστημονική επιτροπή

57. Το σύστημα αυτό, ανεξαρτήτως της διαδικασίας που ακολουθείται, ενέχει συχνά την εξέταση άκρως τεχνικών ζητημάτων. Ως συμβουλευτικό όργανο επί των ζητημάτων αυτών, η Επιτροπή συνέστησε, με απόφαση

72 — Μια νέα διατύπωση της διατάξεως αυτής περιέχεται στον κανονισμό (ΕΚ) 806/2003 του Συμβουλίου, της 14ης Απριλίου 2003, για την προσαρμογή στην απόφαση 1999/468/ΕΚ των διατάξεων των σχετικών με τις επιτροπές που επικουρούν την Επιτροπή στην άσκηση των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων της, οι οποίες προβλέπονται από πράξεις του Συμβουλίου που εκδόθηκαν σύμφωνα με τη διαδικασία συμβουλευτικής επιτροπής (ειδική πλειοψηφία) (ΕΕ L 122, σ. 1).

73 — Οι λεπτομέρειες αυτής της διαδικασίας εκτίθενται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής προς τους ενδιαφερόμενους επιχειρηματίες σχετικά με τις ονομασίες προέλευσης και τις γεωγραφικές ενδείξεις των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων αναφορικά με την απλοποιημένη διαδικασία καταχώρισης σε κοινοτικό επίπεδο που προβλέπεται από το άρθρο 17 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 (ΕΕ C 273, της 9ης Οκτωβρίου 1993, σ. 4). Στη σχετική βιβλιογραφία, επικρίθηκε έντονα η έλλειψη διαδικασίας που θα επέτρεπε στους ιδιώτες τους οποίους ενδιέφερε η καταχώριση να προβάλουν ένσταση· βλ., μεταξύ άλλων, Coitéz Martín, *οπ.π.*, σ. 386 και 387. Σύμφωνα με τη δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη του προμνησθέντος κανονισμού 692/2003, το κενό αυτό —μαζί με άλλους λόγους— υπαγόρευσε την κατάργηση της απλοποιημένης διαδικασίας.

της 21ης Δεκεμβρίου 1992⁷⁴, μια επιστημονική επιτροπή, απαρτιζόμενη από επαγγελματίες με υψηλό επίπεδο καταρτίσεως και έχουσα ως αποστολή να εξετάζει τα στοιχεία καθορισμού της γεωγραφικής ενδείξεως και της ονομασίας προελεύσεως και τις εξαιρέσεις τους, καθώς και τον κοινό χαρακτήρα τους, όπως και να εκτιμά τον παραδοσιακό χαρακτήρα του αγαθού και τα κριτήρια όσον αφορά τον κίνδυνο συγχύσεως του καταναλωτή στις περιπτώσεις συγκρούσεως.

προκειμένου να προστεθεί κάποια νέα ονομασία⁷⁶. Ακριβώς η αμφισβήτηση μιας από τις προσθήκες αυτές αποτέλεσε την αφορμή των υπό κρίση προσφυγών.

II — Εξέταση της νομολογίας του Δικαστηρίου

60. Η μελέτη των αποφάσεων του Δικαστηρίου έχει μεγάλη σημασία για την κατανόηση των εξεταζομένων εννοιών, του σκοπού της παρεχομένης προστασίας και του περιεχομένου του βασικού κανονισμού.

E — Ο κανονισμός 1107/96

58. Βάσει των ανακοινώσεων που προέβλεπε το άρθρο 17 του βασικού κανονισμού, η Επιτροπή ενέκρινε, στις 12 Ιουνίου 1996, τον προμνησθέντα κανονισμό 1107/96⁷⁵, για να δημοσιεύσει τις καταχωρίσεις που είχαν γίνει σε κοινοτικό επίπεδο. Το άρθρο 1 προβλέπει ότι «οι [ονομασίες] που αναγράφονται στο παράρτημα [καταχωρίζονται] ως προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις [...] ή προστατευόμενες ονομασίες προέλευσης».

A — Χαρακτηρισμός ως δικαιωμάτων βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας

61. Με την απόφαση Dassonville⁷⁷, το Δικαστήριο ασχολήθηκε για πρώτη φορά, έστω και παρεμπιπτόντως, με τις ενδείξεις προελεύσεως, επ' ευκαιρία προδικαστικής διαδικασίας που αφορούσε την ερμηνεία των παλαιών άρθρων 30, 31, 32, 33, 36 και 85 της Συνθήκης ΕΟΚ, σχετικά με την απαίτηση του Βελγίου να προσκομίζεται επίσημο έγγραφο χορηγηθέν από την κυβέρνηση της χώρας του εξαγωγέα για όλα τα αγαθά που έφεραν ονομασία προελεύσεως.

59. Το παράρτημα αυτό τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε επανειλημμένως, συνήθως

74 — Κανονισμοί (ΕΚ) της Επιτροπής 1263/96, της 1ης Ιουλίου 1996 (ΕΕ L 163, σ. 19)· 123/97, της 23ης Ιανουαρίου 1997 (ΕΕ L 22, σ. 19)· 1065/97, της 12ης Ιουνίου 1997 (ΕΕ L 156, σ. 5)· 134/98, της 20ής Ιανουαρίου 1998 (ΕΕ L 15, σ. 6)· 644/98, της 20ής Μαρτίου 1998 (ΕΕ L 87, σ. 8)· 1549/98, της 17ης Ιουλίου 1998 (ΕΕ L 202, σ. 25)· 83/1999, της 13ης Ιανουαρίου 1999 (ΕΕ L 8, σ. 17)· 590/1999, της 18ης Μαρτίου 1999 (ΕΕ L 74, σ. 8)· 1070/1999, της 25ης Μαΐου 1999 (ΕΕ L 130, σ. 18)· 2317/1999, της 29ης Οκτωβρίου 1999 (ΕΕ L 280, σ. 66)· 813/2000, της 17ης Απριλίου 2000 (ΕΕ L 100, σ. 5)· 2703/2000, της 11ης Δεκεμβρίου 2000 (ΕΕ L 311, σ. 25)· 913/2001, της 10ης Μαΐου 2001 (ΕΕ L 129, σ. 8)· 1347/2001, της 28ης Ιουνίου 2001 (ΕΕ L 182, σ. 3)· 1660/2003, της 19ης Σεπτεμβρίου 2003 (ΕΕ L 234, σ. 10)· προμνησθέντες κανονισμοί 2325/97 και 1778/2001, και ο προσβαλλόμενος στην υπό κρίση υπόθεση κανονισμός 1829/2002.

77 — Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1974, 8/74 (Συλλογή τόμος 1974, σ. 411).

74 — Απόφαση 93/53/ΕΟΚ, της 21ης Δεκεμβρίου 1992, περί συστάσεως μιας επιστημονικής επιτροπής για τις ονομασίες προέλευσης, τις γεωγραφικές ενδείξεις και τις βεβαιώσεις ιδιοκτησίας (ΕΕ L 13, σ. 16), που τροποποιήθηκε με τις αποφάσεις 94/437/ΕΚ, της 14ης Ιουνίου 1994 (ΕΕ L 180, σ. 47), και 97/656/ΕΚ, της 2ας Οκτωβρίου 1997 (ΕΕ L 277, σ. 30).

75 — Σχετικά με την καταχώριση των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 17 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 (ΕΕ L 148, σ. 1).

Το Δικαστήριο, εκτός του ότι τη χαρακτηρίσει μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος (σκέψη 5), έκρινε ότι, επί όσο χρονικό διάστημα δεν υπάρχει κοινοτικό καθεστώς που να εγγυάται στους καταναλωτές τη γνησιότητα της ονομασίας καταγωγής ενός προϊόντος, τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν εύλογα και μη συνιστώντα μέσο αυθαιρέτων διακρίσεων μέτρα για την πρόληψη των αθεμιτών πρακτικών (σκέψεις 6 και 7).

62. Η προμνησθείσα απόφαση *Sekt-Weinbrand* αντιμετώπισε περισσότερο ευθέως το ζήτημα από την οπτική γωνία της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων. Η Επιτροπή είχε θεωρήσει ότι η Γερμανία, επιφυλάσσοντας τη χρήση των ονομασιών «Sekt» και «Weinbrand» μόνο για τους εγχώριους οίνους και αποστάγματα οίνου, τη δε ονομασία «Prädikatssekt» μόνο για τους εγχώριους Sekt που περιείχαν μια καθορισμένη ελάχιστη ποσότητα γερμανικών σταφυλιών, έθιγε την ελευθερία αυτή. Το Δικαστήριο συμφώνησε με την άποψη αυτή, κρίνοντας ότι η Συνθήκη δεν εμποδίζει μεν την εξουσία κάθε κράτους μέλους να νομοθετεί στον τομέα αυτόν, τους απαγορεύει όμως να εισάγουν νέες αυθαίρετες και αδικαιολόγητες προϋποθέσεις παράγουσες αποτελέσματα ισοδύναμα προς ποσοτικούς περιορισμούς, πράγμα το οποίο συμβαίνει όταν η προβλεπόμενη για τις ενδείξεις προελεύσεως προστασία παρέχεται σε ονομασίες οι οποίες, κατά τον χρόνο που παρέχεται αυτή η προστασία, δεν είναι παρά ονομασίες γένους.

63. Με την απόφαση αυτή αναγνωρίστηκε ότι ο περιορισμός της ελεύθερης κυκλοφορίας εδικαιολογείτο από την ανάγκη προστασίας των ονομασιών προελεύσεως, στο μέτρο που οι ονομασίες αυτές διαφυλάσσουν τόσο τα συμφέροντα των παραγωγών από τον αθέμιτο ανταγωνισμό όσο και τα συμ-

φέροντα των καταναλωτών έναντι των ενδείξεων που είναι ικανές να τους παραπλανήσουν (σκέψη 7). Στην απόφαση *Cassis de Dijon*⁷⁸, το Δικαστήριο αναφέρθηκε και πάλι στην «εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών» και την «προστασία των καταναλωτών» προς δικαιολόγηση του περιορισμού.

64. Οι λόγοι αυτοί, ωστόσο, δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των απαριθμωμένων από το άρθρο 30 ΕΚ, οι οποίοι δεν δύνανται «να επεκταθούν σε περιπτώσεις άλλες από αυτές οι οποίες προβλέπονται περιοριστικά»⁷⁹ και πρέπει να ερμηνεύονται στενώς⁸⁰. Γενώνται, συνεπώς, αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής της προμνησθείσας διατάξεως στους όρους που υποδηλώνουν την καταγωγή ενός αντικειμένου.

65. Οι μεγάλη πλειονότητα των νομικών που έχουν ασχοληθεί με το θέμα συντάσσεται υπέρ της εντάξεως των ονομασιών προελεύσεως στην έννοια της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, που μνημονεύεται στη διάταξη⁸¹. Επικαλούνται συναφώς

78 — Προμνησθείσα απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1979, γνωστή ως «*Cassis de Dijon*», σχετικά με τη διάθεση του γαλλικού αυτού αποστάγματος φρούτων, με αλκοολικό τίτλο μεταξύ 15° και 20°, στην αγορά της Γερμανίας, όπου απαιτείται ελάχιστος αλκοολικός τίτλος 25°.

79 — Απόφασεις της 17ης Ιουνίου 1981, 113/80, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (Σύλλογή 1981, σ. 1625, σκέψη 7) της 9ης Ιουνίου 1982, 95/81, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Σύλλογή 1982, σ. 2187, σκέψεις 20 και 21) και της 7ης Μαΐου 1997, C-321/94 έως C-324/94, ποινική δίκη κατά Pistre κ.λπ. (Σύλλογή 1997, σ. I-2343, σκέψη 52).

80 — Απόφαση της 19ης Μαρτίου 1991, C-205/89, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Σύλλογή 1991, σ. I-1361, σκέψη 9).

81 — Βλ., π.χ., Beier, F.-K., «Propiedad industrial y libre circulación de mercancías en el mercado interior y en el comercio con terceros Estados», *Revista General de Derecho*, τεύχος 549, Ιούνιος 1990, σ. 4521 και υποσημείωση 31, σ. 4519· επίσης, Bercovertz, A., ό.π., σ. 520.

τη Σύμβαση των Παρισίων, της 20ής Μαρτίου 1883, περί της προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας⁸², της οποίας το άρθρο 1, παράγραφος 2, πέραν των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και των σημάτων, αναφέρεται στις «ενδείξεις προελεύσεως ή ονομασίες καταγωγής».

66. Με την απόφαση Delhaize και Le Lion⁸³, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τη θέση αυτή εξετάζοντας τη δυνατότητα εμφιαλώσεως οίνου σε τόπο διαφορετικό από τον τόπο της παραγωγής του και θεωρώντας ότι η μη αποδοχή της δυνατότητας αυτής συνιστά απαγορευόμενο μέτρο το οποίο δεν μπορεί να δικαιολογηθεί «από λόγους προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, κατά την έννοια του άρθρου 36 της Συνθήκης [νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 30 ΕΚ], παρά μόνον αν είναι αναγκαία για τη διασφάλιση του ότι η ονομασία προελεύσεως πληροί τον συγκεκριμένο σκοπό της» (σκέψη 16). Την ίδια θέση διατήρησε το Δικαστήριο και με τις αποφάσεις *Exportur*⁸⁴ και *Βέλγιο κατά Ισπανίας*⁸⁵, σύμφωνα με τη δεύτερη αυτή απόφαση, «[ο]ι ονομασίες προελεύσεως εμπίπτουν στα δικαιώματα βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. Η ισχύουσα κανονιστική ρύθμιση προστατεύει τους δικαιούχους τους έναντι της καταχρηστικής χρήσεως των εν λόγω ονομασιών από τρίτους που επιθυμούν να επωφεληθούν από τη φήμη που αυτές έχουν αποκτήσει. Σκοπό έχουν να διασφαλίσουν ότι το προϊόν στο οποίο αναφέρονται προέρχεται από καθορισμένη γεωγραφική ζώνη και εμφανίζει ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρί-

ματα» (σκέψη 54). Την άποψη αυτή επανέλαβε το Δικαστήριο και στις αποφάσεις *Ravil* και *Consorzio del Prosciutto di Parma*⁸⁶ και *Salumificio S. Rita*⁸⁷.

Β — Ο σκοπός της προστασίας

67. Η προμνησθείσα απόφαση *Sekt-Weinbrand* διευκρίνισε ότι η αποστολή των ονομασιών προελεύσεως και των γεωγραφικών ενδείξεων συνίσταται στην πληροφόρηση και στην εξασφάλιση του ότι το συγκεκριμένο προϊόν «διαθέτει πράγματι ιδιότητες και χαρακτηριστικά που οφελούνται στη γεωγραφική του προέλευση» (σκέψη 7). Η νομολογία αυτή προϋπέθετε την ύπαρξη διπλού συνδέσμου, γεωγραφικού και ποιοτικού⁸⁸, ο οποίος συγκεκριμενοποιήθηκε με τον βασικό κανονισμό και στον οποίο επίσης επέμεινε και η προμνησθείσα απόφαση *Delhaize και Le Lion*.

68. Η προμνησθείσα απόφαση *Βέλγιο κατά Ισπανίας* εστιάζει στη φήμη της οποίας χάρει το προϊόν στο καταναλωτικό κοινό, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους παραγωγούς για την προσέλκυση πελατείας. Στην απόφαση αναφέρεται ότι «[η] φήμη των ονομασιών προελεύσεως είναι συνάρτηση της εικόνας την οποία έχουν μεταξύ των καταναλωτών. Η ίδια η εικόνα αυτή εξαρτάται ουσιαστικά από τα ιδιαίτερα

82 — Αναθεωρηθείσα στη Στοκχόλμη στις 14 Ιουλίου 1967, *Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 828, αριθ. 11851, σ. 305.

83 — Απόφαση της 9ης Ιουνίου 1992, C-47/90 (Συλλογή 1992, σ. I-3669).

84 — Απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 1992, C-3/91 (Συλλογή 1992, σ. I-5529).

85 — Απόφαση της 16ης Μαΐου 2000, C-388/95 (Συλλογή 2000, σ. I-3123).

86 — Απόφαση της 20ής Μαΐου 2003, C-469/00 (Συλλογή 2003, σ. I-5053, σκέψη 49).

87 — Απόφαση της 20ής Μαΐου 2003, C-108/01 (Συλλογή 2003, σ. I-5121, σκέψη 64).

88 — Η απαίτηση της υπάρξεως διπλού συνδέσμου και για τις ενδείξεις προελεύσεως επικρίθηκε έντονα στη θεωρία. Μεταξύ άλλων, βλ. *Beier, F.-K.*, «La nécessité de protéger les indications de provenance et les appellations d'origine dans le Marché Commun. En marge de l'arrêt Sekt/Weinbrand de la Cour de Justice des Communautés européennes du 20 février 1975», *Propriété Industrielle*, OMP/IBIRPI, 1977, σ. 160.

χαρακτηριστικά γνώρισμα και γενικότερα από την ποιότητα του προϊόντος. Στην ποιότητα αυτή στηρίζεται τελικά η φήμη του προϊόντος» (σκέψη 56).

69. Η ένταξη των ονομασιών προελεύσεως στην έννοια της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας προσφέρει μια νέα προοπτική για την περιουσία των δικαιούχων, στηριζόμενη στην πρόδηλη ή εμμέσως συναγόμενη φήμη των προϊόντων τους⁸⁹, προστατευόμενες από την παράνομη χρήση τους εκ μέρους όσων προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν μια ονομασία χωρίς να διαθέτουν νομικό έρεισμα. Με άλλες λέξεις, συνεπάγεται την αναγνώριση της αποκλειστικότητας της χρήσεως. Όπως αποφάνθηκε το Δικαστήριο με την απόφαση *Keurkoop*⁹⁰, η προστασία που παρέχουν τα δικαιώματα αυτά από πλευράς του άρθρου 30 ΕΚ έχει ως αντικείμενο «τον καθορισμό των χαρακτηριστικών της εν λόγω ιδιοκτησίας δικαιωμάτων αποκλειστικότητας» (σκέψη 14).

70. Ωστόσο, όπως προκύπτει από την απόφαση *Warsteiner Brauerie*⁹¹ και, εναργέστερα, από την προμνησθείσα απόφαση *CMA*, η προστασία των απλών ενδείξεων προελεύσεως δεν αποτελεί ζήτημα προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, αλλά, ενδεχομένως, προστασίας των καταναλωτών. Στη σκέψη 26 της τελευταίας αυτής αποφάσεως απορρίπτεται το επιχειρήμα ότι «το επίμαχο σύστημα δικαιο-

λογείται από το άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρο 30 ΕΚ), ως εμπόημα στην παρέκκλιση σχετικά με την προστασία της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, στον βαθμό που το μέτρο ή η επισήμανση συνιστά απλή ένδειξη προελεύσεως».

Γ — Ο βασικός κανονισμός

71. Το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως εξετάσει τον κανονισμό 2081/92. Στο πλαίσιο απόπειρας συστηματικοποίησης αυτής της νομολογίας, προς τον σκοπό μιας γενικότερης θεωρήσεως, θα μπορούσαν να διακριθούν οι αποφάσεις που αφορούν το πεδίο εφαρμογής, οι αποφάσεις που αφορούν την έκταση της κοινοτικής καλύψεως και εκείνες που αφορούν την καταχώριση και τα αποτελέσματά της.

1) Πεδίο εφαρμογής

72. Στην απόφαση *Ιταλία κατά Επιτροπής*⁹², που εκδόθηκε στο πλαίσιο προσφυγής βάλλουσας κατά του κανονισμού σχετικά με τα εμπορικά πρότυπα για το ελαιόλαδο⁹³, διευκρινίστηκε ότι τα κριτήρια που προβλέπει ο βασικός κανονισμός «αναφέρονται σε συγκεκριμένες και ομοιογενείς γεωγραφικές περιοχές και δεν μπορούν να αναχθούν σε γενικούς κανόνες, εφαρμοστέους ανεξαρτήτως της εκτάσεως και των διαφορών των οικείων ζωνών». Επομένως, δεν

89 — Ρητή μνεία της «φήμης» περιέχεται, π.χ., στις αποφάσεις της 23ης Μαΐου 1978, 102/77, *Hoffmann-La Roche* (Συλλογή τόμος 1978 σ. 351, σκέψη 7) της 11ης Ιουλίου 1996, C-71/94, C-72/94 και C-73/94, *Eurim-Pharm* (Συλλογή 1996, σ. I-3603, σκέψη 31) —αμφότερες σχετικές με σήματα προμνησθείσα απόφαση *Exportur*, σκέψη 28 και της 13ης Δεκεμβρίου 1994, C-306/93, *SMW Winzersekt κατά Land Rheinland-Pfalz* (Συλλογή 1994, σ. I-5555, σκέψη 25).

90 — Απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1982, 144/81 (Συλλογή 1982, σ. 2853).

91 — Απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2000, C-312/98 (Συλλογή 2000, σ. I-9187), επί προδικαστικού ερωτήματος που υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς σχετικής με την επισήμανση μπίρας.

92 — Απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2000, C-99/99 (Συλλογή 2000, σ. I-11535).

93 — Κανονισμός (ΕΚ) 2815/98 της Επιτροπής, της 22ας Δεκεμβρίου 1998 (ΕΕ L 349, σ. 56).

υπάρχει «γενική αρχή κατά την οποία η προέλευση διαφόρων γεωργικών προϊόντων [να] πρέπει επιτακτικά και ομοιόμορφα να καθορίζεται βάσει της γεωγραφικής περιοχής στην οποία τα προϊόντα αυτά καλλιεργήθηκαν» (σκέψη 24).

73. Εξάλλου, όπως συνάγεται από την απόφαση Budějovický Budvar⁹⁴, η δυνατότητα εφαρμογής του βασικού κανονισμού «εξαρτάται κυρίως από τη φύση της ονομασίας, υπό την έννοια ότι περιορίζεται στους προσδιορισμούς που αφορούν προϊόν για το οποίο υφίσταται ιδιαίτερη σχέση μεταξύ των χαρακτηριστικών του και της γεωγραφικής προελεύσεώς του, καθώς και από την κοινοτική εμβέλεια της παρεχόμενης προστασίας».

74. Πιο συγκεκριμένα, το Δικαστήριο, με την απόφαση Pistre κ.λπ. με την οποία ήδη ασχολήθηκα, απαντώντας σε προδικαστικό ερώτημα του γαλλικού Cour de cassation σχετικά με τη χρήση της ενδειξεως «montagne» για γεωργικά προϊόντα και είδη διατροφής, υπογράμμισε την ανάγκη της υπάρξεως συνδέσμου μεταξύ, αφενός, της ποιότητας και των χαρακτηριστικών των προϊόντων και, αφετέρου, του γεωγραφικού περιβάλλοντος. Τέτοιος σύνδεσμος δεν υπάρχει στον εν λόγω όρο ο οποίος, επιπλέον, φέρνει στον νου των καταναλωτών ιδιότητες συνδεδεμένες αφηρημένα με την προέλευση των προϊόντων από ορεινές ζώνες και όχι από έναν καθορισμένο τόπο, μια καθορισμένη περιοχή ή μια συγκεκριμένη χώρα.

75. Εν πάση περιπτώσει, όπως συνάγεται από την τελευταία αυτή απόφαση, εκτός του πεδίου εφαρμογής του βασικού κανονισμού, τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια να ρυθμίζουν τη χρήση των γεωγραφικών ονομασιών εντός της επικράτειάς τους. Η προμνησθείσα απόφαση Warsteiner Brauerie επιβεβαίωσε το κριτήριο αυτό σχετικά με τις απλές ενδείξεις, αναφέροντας ότι δεν αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο «η εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως η οποία απαγορεύει την ενέχουσα κίνδυνο παραπλανήσεως χρήση μιας ενδειξεως γεωγραφικής προελεύσεως στην περίπτωση της οποίας δεν υπάρχει καμία σχέση μεταξύ των χαρακτηριστικών του προϊόντος και της γεωγραφικής του προελεύσεως» (σκέψη 54). Αυτό τονίστηκε εκ νέου και με την προμνησθείσα απόφαση Budějovický Budvar.

2) Έκταση της προστασίας

76. Η απόφαση Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola⁹⁵ αναφέρει, αφενός, ότι, κατά το παρόν στάδιο εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν μέτρα προστασίας των ονομασιών που έχουν καταχωριστεί. Αφετέρου, προσθέτει ότι η παρεχόμενη από τον βασικό κανονισμό προστασία καλύπτει κάθε υπαινιγμό (άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β'), έστω και αν

95 — Απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999, C-87/97 (Συλλογή 1999, σ. I-1301). Στην υπόθεση αυτή, υπήρχε σύγκρουση μεταξύ των ονομασιών «Cambazola», τυριού εσαγομένου στην Ιταλία από άλλο κράτος μέλος στο οποίο παραγόταν νομίμως, και «Gorgonzola», ιταλικού τυριού του οποίου η ονομασία προελεύσεως περιλαμβάνεται στο κοινοτικό μητρώο. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, καίτοι η εξωτερική εμφάνιση των δύο προϊόντων διατροφής παρουσιάζει κάποιες ομοιότητες, είναι εύλογο να θεωρηθεί ότι υπάρχει υπαινιγμός προστατευόμενης ονομασίας όταν οι δύο τελευταίες συλλαβές του όρου που χρησιμοποιείται για την περιγραφή του άλλου προϊόντος είναι ίδιες με τις δύο τελευταίες συλλαβές αυτής της ονομασίας, έχει δε τον ίδιο αριθμό συλλαβών με αυτήν, πράγμα που δημιουργεί μια προφανή φωνητική και οπτική ομοιότητα μεταξύ των δύο όρων.

94 — Απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2003, C-216/01, (Συλλογή 2003, σ. I-13617).

ανάφεται η πραγματική καταγωγή του προϊόντος, καλύπτει δηλαδή και τις περιπτώσεις στις οποίες η χρησιμοποιούμενη ονομασία περιλαμβάνει μέρος της προστατευομένης ονομασίας, δεδομένου ότι η ύπαρξη ή μη κινδύνου συγχύσεως δεν είναι καθοριστική (σκέψεις 25 και 26).

77. Κατά κανόνα, η παρασκευή και η εμπορία ενός προϊόντος περιλαμβάνουν διάφορες φάσεις. Το Δικαστήριο, με τις προμνησθείσες αποφάσεις Ravil και Consorzio del Prosciutto di Parma και Salumificio S. Rita έκρινε ως προς το κατά πόσον το τρίψιμο και η συσκευασία ενός τυριού, καθώς και η κοπή ενός ζαμπόν σε φέτες μπορούν να πραγματοποιηθούν σε τόπο άλλον από τον τόπο παραγωγής τους. Με τις δύο αποφάσεις κρίθηκε ότι ούτε η υποχρέωση ενημερώσεως των καταναλωτών ως προς το ότι οι εργασίες αυτές πραγματοποιήθηκαν σε άλλο μέρος ούτε οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται εκτός της ζώνης παραγωγής αρκούν προς διασφάλιση του σκοπού τον οποίο επιδιώκουν οι ονομασίες προελεύσεως⁹⁶.

3) Η καταχώριση και τα αποτελέσματά της

78. Η απόφαση Chiciak και Fol⁹⁷ και η προμνησθείσα απόφαση Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola αναφέρο-

νται στον υποχρεωτικό χαρακτήρα της καταχωρίσεως· η δεύτερη απόφαση στηρίζεται στην πρώτη για να θεωρήσει ότι η προστασία που παρέχεται από μια δημόσια διοίκηση δεν μπορεί να εξακολουθήσει να ισχύει μετά την καταχώρισή της από την Επιτροπή, έστω και αν η προστασία αυτή υπερισχύει της ευρωπαϊκής (σκέψη 18).

79. Με την απόφαση Chiciak και Fol καθορίστηκαν τα αποτελέσματα της καταχωρίσεως, μέσω της εξετάσεως της δυνατότητας μονομερούς τροποποιήσεως μιας καταχωρισμένης ονομασίας με την απλοποιημένη διαδικασία του άρθρου 17 του βασικού κανονισμού. Το Δικαστήριο απέρριψε τη δυνατότητα αυτή, ερμηνεύοντας την κανονιστική ρύθμιση υπό «την έννοια ότι, μετά την έναρξη ισχύος του, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί, θεσπίζοντας εθνικές διατάξεις, να τροποποιεί ονομασία προελεύσεως της οποίας ζήτησε την καταχώριση σύμφωνα με το άρθρο 17 και να την προστατεύει σε εθνικό επίπεδο» (σκέψη 33).

80. Όσον αφορά τις συνέπειες της καταχωρίσεως, πρέπει επίσης να μνημονευθεί και η απόφαση Bigi⁹⁸. Η διαφορά αφορούσε το κατά πόσον ένα τριμμένο τυρί μπορούσε να πωληθεί ως «parmesan» εκτός Ιταλίας —της χώρας στην οποία παράγεται και εντός της οποίας απαγορεύεται η χρήση αυτής της ονομασίας—, όταν το τυρί αυτό δεν τηρεί τις προδιαγραφές του «Parmigiano Reggiano». Η απάντηση υπήρξε σαφέστατη: αφ' ης στιγμής ένα κράτος μέλος ζητεί την καταχώριση μιας ονομασίας με την απλοποιημένη διαδικασία, τα μη σύμφωνα προς τις προδιαγραφές αυτής της ονομασίας προϊόντα δεν μπορούν νομίμως να διατίθενται στο εμπόριο εντός της επικρατείας του· εξάλλου,

96 — Στις αποφάσεις αυτές εξετάζεται και η δυνατότητα αντίταξως των ονομασιών προελεύσεως σε τρίτους λόγω ελλείψεως δημοσιοποιήσεως των προδιαγραφών τους.

97 — Απόφαση της 9ης Ιουνίου 1998, C-129/97 και C-130/97 (Συλλογή 1998, σ. I-3315). Στην υπόθεση αυτή, η Γαλλική Κυβέρνηση, αφού καταχώρισε την ονομασία «époisses de Bourgogne» με την απλοποιημένη διαδικασία, ζήτησε την τροποποίηση της ώστε να προστατεύεται του λοιπού μόνον η ονομασία «époisses».

98 — Απόφαση της 25ης Ιουνίου 2002, C-66/00 (Συλλογή 2002, σ. I-5917).

εφόσον οι ονομασίες έχουν περιληφθεί στον κατάλογο, το εξαιρετικό καθεστώς που προβλέπει το άρθρο 13, παράγραφος 2, του βασικού κανονισμού εφαρμόζεται μόνο στα προϊόντα που δεν προέρχονται από την επικράτειά του.

παράγραφος 2, στοιχείο α' ή β'» του κανονισμού (σκέψη 54). Όσον αφορά το δεύτερο ζήτημα, το Δικαστήριο θεώρησε ότι η εκτίμηση του κατά πόσον μια ονομασία έχει καθιερωθεί με τη χρήση αποτελεί μέρος της εξετάσεως στην οποία πρέπει να προβαίνουν οι αρμόδιες εθνικές αρχές, υπό τον έλεγχο, ενδεχομένως, των εθνικών δικαστηρίων, πριν από την κοινοποίηση της αιτήσεως καταχωρίσεως στην Επιτροπή (σκέψη 60).

81. Σε άλλο πλαίσιο, η αμφισβήτηση μιας από τις τροποποιήσεις του κανονισμού 1107/96, με την οποία περιελήφθη στις προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις η «Spreewälder Gurken»⁹⁹, έδωσε την ευκαιρία στο Δικαστήριο να εξετάσει, με την απόφαση Carl Kühne κ.λπ.¹⁰⁰, την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των κρατών και της Επιτροπής στη διαδικασία καταχώρισεως, διευκρινίζοντας την έννοια της ονομασίας «που έχει καθιερωθεί με τη χρήση», η οποία χρησιμοποιείται στο άρθρο 17 του βασικού κανονισμού. Όσον αφορά το πρώτο ζήτημα, το Δικαστήριο έκρινε ότι η κατανομή των αρμοδιοτήτων εξηγείται από το γεγονός ότι η καταχώριση προϋποθέτει την εξακριβωση «της πληρώσεως ορισμένων προϋποθέσεων, πράγμα το οποίο απαιτεί, σε μεγάλο βαθμό, επισταμένη γνώση ειδικών στοιχείων που συνδέονται με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, τα οποία μπορούν καλύτερα να εξακριβώσουν οι αρμόδιες αρχές του κράτους αυτού» (σκέψη 53), ενώ στην Επιτροπή εναπόκειται να βεβαιωθεί ότι «τα σχετικά στοιχεία που συνοδεύουν την αίτηση είναι σύμφωνα προς το άρθρο 4 του κανονισμού», δηλαδή ότι περιλαμβάνουν όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες και ότι δεν προδίδουν τη διάπραξη πρόδηλου σφάλματος, καθώς και ότι «η ονομασία πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 2,

4) Ανακεφαλαίωση

82. Όλες αυτές οι αποφάσεις αντικατοπτρίζουν την τάση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας να τονίζει την ποιότητα των προϊόντων, στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής, ούτως ώστε να βελτιώνεται η φήμη τους, όπως αναγνωρίζουν ρητώς οι προμνησθείσες αποφάσεις Ravil και Consorzio del Prosciutto di Parma και Salumificio S. Rita¹⁰¹, που αναγνωρίζουν στις ονομασίες προελεύσεως διπλό στόχο: εγγύηση της προελεύσεως του συγκεκριμένου προϊόντος και εμπόδιση της απατηλής χρησιμοποιήσεως της ονομασίας, με παράλληλη προστασία της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, η οποία αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία σε σχέση προς την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων.

99 — Δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) 590/1999 της Επιτροπής, της 18ης Μαρτίου 1999, για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΚ) 1107/96 (ΕΕ L 74, σ. 8).

100 — Απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2001, C-269/99, Carl Kühne κ.λπ. (Συλλογή 2001, σ. I-9517).

101 — Υπό το ίδιο πνεύμα εκφράζεται και ο γενικός εισαγγελέας S. Alber στις προτάσεις που ανέπτυξε στις δύο αυτές υποθέσεις (αντιστοίχως, σημείο 92 και 97 των προτάσεων).

IV — Ιστορικό των διαφορών

A — Η πρώτη εγγραφή της ονομασίας «φέτα» στον κανονισμό 1107/96¹⁰²

83. Στις 21 Ιανουαρίου 1994, οι ελληνικές αρχές ζήτησαν από την Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 1, του βασικού κανονισμού, την καταχώριση, ως προστατευομένης ονομασίας προελεύσεως, του όρου «φέτα» που προσδιόριζε ένα τύπο τυριού. Ο επισυναφθείς φάκελος περιείχε πληροφορίες σχετικά με τη γεωγραφική προέλευση της πρώτης ύλης που χρησιμοποιείται για την παρασκευή του προϊόντος, τις φυσικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή όπου παράγεται η πρώτη αυτή ύλη, τα είδη και τις φυλές των ζώων από τα οποία παράγεται το γάλα που χρησιμοποιείται για την παρασκευή του, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του γάλακτος, τις μεθόδους παρασκευής του τυριού και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.

84. Στον φάκελο είχε προσαρτηθεί η απόφαση 313025/1994 του Υπουργού Γεωργίας, της 11ης Ιανουαρίου 1994¹⁰³, που προστάτευε την εν λόγω ονομασία σε εθνικό επίπεδο:

— Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, της υπουργικής αυτής απόφασεως, «[η] ονομασία “Φέτα” αναγνωρίζεται ως

προστατευομένη ονομασία προελεύσεως (ΠΟΠ) για το λευκό τυρί άλμης που παράγεται παραδοσιακά στην Ελλάδα και, συγκεκριμένα, στις περιοχές που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, από γάλα πρόβειο ή μίγμα αυτού με γίδινο».

— Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, το γάλα που χρησιμοποιείται για την παρασκευή της φέτας πρέπει να προέρχεται «αποκλειστικά από τις περιοχές Μακεδονίας, Θράκης, Ηπείρου, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου και του Νομού Λέσβου».

— Οι λοιπές διατάξεις ορίζουν τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί το γάλα, τη μέθοδο παρασκευής, τα χαρακτηριστικά του τυριού, ιδίως τα ποιοτικά, οργανοληπτικά και γευστικά, καθώς και τις ενδείξεις που πρέπει να αναγράφονται επί των συσκευασιών.

— Το άρθρο 6, παράγραφος 2, απαγορεύει την παρασκευή, εισαγωγή, εξαγωγή, διακίνηση και εμπορία με την ονομασία «φέτα» των τυριών που δεν πληρούν τις καθοριζόμενες με τις προηγούμενες διατάξεις προϋποθέσεις.

102 — Βλ. τα πραγματικά περιστατικά που εκτίθενται στις σκέψεις 22 έως 47 της αποφάσεως «Φέτα», την οποία θα εξετάσω λεπτομερώς κατωτέρω.

103 — ΦΕΚ Β' 8.

85. Η Επιτροπή, κρίνοντας αναγκαίο να ενεργήσει με τη μεγαλύτερη δυνατή προσοχή, διενήργησε δημοσκόπηση Ευρωβαρομέτρου μεταξύ 12 800 ατόμων, τα αποτελέσματα της οποίας, όπως αυτά εκτίθενται στην τελική έκθεση της 24ης Οκτωβρίου 1994, είχαν ως εξής:

— Κατά μέσον όρο, ένας στους πέντε πολίτες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως έχει ήδη ακούσει ή δει την ονομασία «φέτα». Σε δύο κράτη, ήτοι στην Ελληνική Δημοκρατία και στο Βασίλειο της Δανίας, σχεδόν όλοι αναγνωρίζουν την ονομασία αυτή.

— Μεταξύ αυτών που αναγνωρίζουν αυτή την ονομασία, οι περισσότεροι τη συνδέουν με τυρί και πολλοί από αυτούς δηλώνουν ότι πρόκειται για ελληνικό τυρί.

— Τρία στα τέσσερα άτομα που γνωρίζουν τη «φέτα» διευκρινίζουν ότι η ονομασία αυτή παραπέμπει σε μια χώρα ή περιοχή με την οποία το προϊόν έχει κάποια σχέση.

— Από τα άτομα που έχουν δει ή ακούσει την εν λόγω ονομασία, το 37,2% τη χαρακτηρίζει ως κοινή ονομασία —ποσοστό το οποίο στη Δανία φθάνει το 63%—, ενώ το 35,2% τη θεωρεί ως

αναφερόμενη σε προϊόν συγκεκριμένης προελεύσεως —στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 52%. Οι υπόλοιποι δεν εκφράζουν άποψη.

— Παρατηρείται, τέλος, μεγάλη απόκλιση απόψεων ως προς το αν πρόκειται για προϊόν κοινής ονομασίας ή για προϊόν συγκεκριμένης προελεύσεως. Μεταξύ των προσώπων που αναγνωρίζουν αυθόρμητα την ονομασία και δηλώνουν ότι πρόκειται για τυρί, το 50% θεωρεί ότι πρόκειται για προϊόν συγκεκριμένης προελεύσεως, ενώ το 47% θεωρεί ότι πρόκειται για κοινή ονομασία.

86. Η επιστημονική επιτροπή εξέδωσε γνωμοδότηση στις 15 Νοεμβρίου 1994, με την οποία έκρινε, με τέσσερις ψήφους έναντι τριών, ότι, λαμβανομένων υπόψη των παρασχεθέντων στοιχείων, πληρούνταν οι προϋποθέσεις καταχωρίσεως, ειδικότερα δε εκείνες του άρθρου 2, παράγραφος 3, του βασικού κανονισμού. Η επιστημονική επιτροπή αποφάνθηκε επίσης, αυτή τη φορά ομόφωνα, ότι ο όρος αυτός δεν έχει χαρακτηριστικά κοινής ονομασίας.

87. Στις 19 Ιανουαρίου 1996, η Επιτροπή ενέκρινε κατάλογο ονομασιών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν και η ονομασία «φέτα», που μπορούσαν να καταχωριστούν σύμφωνα με το άρθρο 17 του προμνησθέντος κανονισμού. Η κανονιστική επιτροπή δεν γνωμοδότησε εντός της τασσομένης προς τούτο προθεσμίας. Η πρόταση υποβλήθηκε στο Συμβούλιο στις 6 Μαρτίου 1996, όμως ούτε το όργανο αυτό έλαβε απόφαση εντός της τριμήνιας προθεσμίας που διέθετε.

88. Η Επιτροπή εξέδωσε, στις 12 Ιουνίου 1996, τον κανονισμό 1107/96, του οποίου το παράρτημα, μέρος Α, με τίτλο «Προϊόντα του παραρτήματος II της Συνθήκης που προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο», τμήμα «τυριά», χώρα «Ελλάδα», περιελάμβανε τη «φέτα» ως προστατευόμενη ονομασία προελεύσεως (ΠΟΠ).

89. Η Δανική, η Γερμανική και η Γαλλική Κυβέρνηση προσέβαλαν την καταχώριση αυτή, ασκώντας, καθεμία, προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του Δικαστηρίου.

B — Η απόφαση «Φέτα»

90. Η απόφαση αυτή επέλυσε τις τρεις διαφορές, «ακυρών[οντας] τον κανονισμό (ΕΚ) 1107/96 της Επιτροπής, της 12ης Ιουνίου 1996, σχετικά με την καταχώριση των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προελεύσεως σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 17 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 του Συμβουλίου, στο μέτρο που περιέλαβε την καταχώριση της ονομασίας “φέτα” ως προστατευόμενης ονομασίας προελεύσεως».

91. Οι προσφεύγουσες είχαν επικαλεστεί ουσιαστικά δύο λόγους ακυρώσεως, αντλούμενους από την παράβαση των άρθρων 2, παράγραφος 3, και 3, παράγραφος 1, του βασικού κανονισμού. Με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, επικαλούνταν μη τήρηση των αναγκαίων προϋποθέσεων για την καταχώριση, στο μέτρο που το περιγραφόμενο τρόφιμο δεν εμφάνιζε ιδιότητες ή χαρακτηριστικά οφειλόμενα κυρίως ή αποκλειστικώς στο γεωγραφικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων των φυσικών και ανθρώπινων παραγόντων, από το οποίο καταγόταν. Με τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι η ονομασία «φέτα» αποτελούσε κοινή ονομασία και, ως εκ τούτου, δεν μπορούσε να καταχωριστεί.

92. Το Δικαστήριο εξέτασε πρώτα το δεύτερο αυτό σημείο, καθόσον η απαγόρευση αυτή αφορά κάθε είδους ονομασίες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που πληρούν τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να τύχουν προστασίας (σκέψη 52).

93. Το Δικαστήριο, αφού παραθέτει, αφενός, τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων κρατών (σκέψεις 53 έως 64) και, αφετέρου, τους ισχυρισμούς της Επιτροπής και της Ελλάδας —η οποία, όπως και στην υπό κρίση υπόθεση, παρενέβη υποστηρίζοντας τη νομιμότητα του προσβαλλομένου κανονισμού— (σκέψεις 65 έως 77), διατυπώνει την εκτίμησή του, από την οποία προκύπτουν τα εξής στοιχεία:

- Η απαγόρευση της καταχώρισεως, την οποία προβλέπει το άρθρο 3 του βασικού κανονισμού, ισχύει και «για τις ονομασίες που ήσαν ανέκαθεν κοινές» (σκέψη 80).
- Εφόσον ορισμένες κυβερνήσεις προέβαλαν συναφώς επιχειρήματα, «είτε στο πλαίσιο της καταρτίσεως της προτάσεως καταλόγου κοινών ονομασιών [...] είτε στο πλαίσιο της διαδικασίας εκδόσεως του επίδικου κανονισμού», απο-

- κτούν μεγάλη σημασία «τα στοιχεία» που προέβαλε η Επιτροπή πριν και κατά την εξέταση της αιτήσεως (σκέψεις 82 έως 86).
- Από την εξέτάσή τους προκύπτει ότι το εν λόγω όργανο «απέδωσε ελάχιστη σημασία στην κατάσταση που υφίσταται στα άλλα κράτη μέλη πλην του κράτους προελεύσεως και θεώρησε ότι στερούνταν κάθε λυσιτέλειας οι εθνικές τους νομοθεσίες» (σκέψη 87), παράγοντες οι οποίοι μνημονεύονται ρητώς, μαζί με την κατάσταση που υφίσταται στο κράτος μέλος προελεύσεως της ονομασίας και στις περιοχές καταναλώσεως, στο άρθρο 3, παράγραφος 1 (σκέψη 88).
 - Στην προκειμένη περίπτωση, δεν ελήφθη υπόψη το γεγονός ότι η ονομασία αυτή «χρησιμοποιείται από μακρόν χρόνον σε ορισμένα κράτη μέλη πέραν της Ελληνικής Δημοκρατίας» (σκέψη 101).
94. Οι προεκτεθείσες σκέψεις οδήγησαν το Δικαστήριο να θεωρήσει ότι η Επιτροπή δεν είχε λάβει υπόψη της «όλους τους παράγοντες που όφειλε να λάβει υπόψη δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του βασικού κανονισμού» και να εκδώσει την προμνησθείσα ακυρωτική απόφαση.
95. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο δεν εξέτασε τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που απαιτούνταν για την καταχώριση, ιδίως δε τον ισχυρισμό ότι η επίδικη ονομασία είχε τον χαρακτήρα κοινής ονομασίας. Εκτίμησε απλώς την ανάλυση της Επιτροπής και την έκρινε ελλιπή. Δεν εξέτασε επίσης το κατά πόσον συντρέχαν οι τυπικές προϋποθέσεις που απαιτούνται για τις παραδοσιακές ονομασίες.
- Στο πλαίσιο της ίδιας σειράς σκέψεων, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 4, δεύτερη περίπτωση, «το γεγονός ότι η [...] καταχώριση μιας ονομασίας μπορεί να ζημιώσει την ύπαρξη προϊόντων που κυκλοφορούν νομίμως στην αγορά αποτελεί λόγο παραδεκτού μιας ενστάσεως υποβαλλομένης από άλλο κράτος μέλος», πράγμα το οποίο, καίτοι προβλέπεται ρητώς για τη συνήθη διαδικασία καταχωρίσεως, παράγει αποτελέσματα και στο πλαίσιο της απλοποιημένης διαδικασίας, δεδομένου ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη «[οι] παραδοσιακές χρήσεις και [οι] πράγματι υφιστάμεν[οι κίνδυνοι] συγχύσεως» (σκέψεις 91 έως 94).

Γ — Η δεύτερη εγγραφή της ονομασίας «φέτα» στον κανονισμό 1107/96 με τον κανονισμό 1829/2002

96. Κατόπιν της απόφασεως που σχολίασα ανωτέρω, με τον κανονισμό 1070/1999 η ονομασία «φέτα» διεγράφη από το μητρώο.

97. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη την αιτιολογία της ακυρώσεως, η Επιτροπή θέλησε να προβεί σε επικαιροποιημένη αναλυτική αξιολόγηση της καταστάσεως που επικρατούσε στην Κοινότητα σχετικά με την παραγωγή, την κατανάλωση και τη γνώση της «φέτας» και έστειλε, στις 15 Οκτωβρίου 1999, σε όλα τα κράτη μέλη ερωτηματολόγιο, στο οποίο αξίζει να σταθούμε, έστω και αν έχει καθαρά ενδεικτική αξία¹⁰⁴.

α) Όσον αφορά την παρασκευή του τυριού, μόνον η Ελλάδα —από το 1935— και η Δανία —από το 1963—

διαθέτουν ειδική νομοθετική ρύθμιση¹⁰⁵, μολοντί το τυρί αυτό παράγεται και στη Γερμανία και τη Γαλλία:

— Η Ελλάδα παρήγε 115 000 τόνους, το σύνολο σχεδόν των οποίων προοριζόταν για την εγχώρια αγορά.

— Η Δανία έφθανε τους 27 640 τόνους το 1998, προοριζόμενος, βασικά, για εξαγωγή.

— Η Γερμανία άρχισε την παραγωγή το 1972, παράγοντας ποσότητα μεταξύ 19 757 και 39 201 τόνων, αρχικά καταναλωνόμενη από τους μετανάστες, αλλά στη συνέχεια προοριζόμενη για το εξωτερικό εμπόριο.

— Η Γαλλία άρχισε να παράγει το τυρί αυτό το 1931, φθάνοντας τους 19 964 τόνους, τα τρία τέταρτα των οποίων πωλούνται σε άλλες χώρες¹⁰⁶.

104 — Η γενική σύνθεση του ερωτηματολογίου επισυνάπτεται, ως παράρτημα 1, στο υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής. Η ενδεικτική αξία του ερωτηματολογίου επισημαίνεται και από τον ίδιο τον προμνησθέντα κανονισμό 1829/2002, ο οποίος αναφέρει, στη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη του, ότι «η απουσία ειδικού ρυθμιστικού πλαισίου σχεδόν σε όλα τα κράτη μέλη, σε συνδυασμό με τον υπερβολικά γενικό ορισμό του όρου “φέτα” που παρουσιάζεται στη συνδυασμένη τελωνειακή ονοματολογία, οδηγούν σε εκτιμήσεις κατά προσέγγιση και σε πολύ παρεκκλίνοντα στατιστικά δεδομένα κατά τη διασταυρωμένη ανάλυση των απαντήσεων που διαβιβάστηκαν. Αποδεικνύεται εξάλλου δύσκολο για πολλά κράτη μέλη να διακρίνουν μεταξύ της εγχώριας παραγωγής και της επανεξαγωγής, γεγονός από το οποίο ενδεχομένως απορρέουν εσφαλμένες στατιστικές».

105 — Και στις Κάτω Χώρες ίσχυε τέτοια νομοθεσία από το 1981 έως το 1998. Η Αυστρία επιφυλάσσει τον όρο αυτό στα ελληνικά προϊόντα δυνάμει συμβάσεως που υπέγραψε με την Ελλάδα στις 20 Ιουνίου 1972, κατ' εφαρμογήν της υπογραφείσας στις 5 Ιουνίου 1970 μεταξύ των δύο χωρών συμφωνίας σχετικά με την προστασία των ενδείξεων προελεύσεως και των ονομασιών των γεωργικών βιοτεχνικών και βιομηχανικών προϊόντων (BGBl αριθ. 378/1972 και 379/1972· Österreichisches Patentblatt αριθ. 11/1972, της 15ης Νοεμβρίου 1972).

106 — Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε ο εκπρόσωπος του εν λόγω κράτους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η παραγωγή του κράτους αυτού ανήλθε το 2003 σε 10 325 τόνους και το 2004 σε 11 200 τόνους.

Επισημαίνεται ότι, ενώ οι Έλληνες χρησιμοποιούν αποκλειστικά γάλα προβατίνας ή μίγμα γάλακτος προβατίνας και αίγας, οι Δανοί και οι Γερμανοί χρησιμοποιούν σχεδόν αποκλειστικά γάλα αγελάδας, οι δε Γάλλοι χρησιμοποιούν γάλα προβατίνας και, σε μικρότερο βαθμό, γάλα αγελάδας.

— Στην Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Αυστρία, τη Γαλλία, τη Σουηδία, το Βέλγιο και τη Φινλανδία, η κατανάλωση αυτή κυμαίνεται μεταξύ 0,040 και 0,150 kg (από 0,32 % έως 1,22 %).

— Στη Γερμανία είναι 0,290 kg (το 2,36 %).

β) Όσον αφορά την κατανάλωση, ανεξάρτητα από τις επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν συναφώς¹⁰⁷, συνάγεται ότι, κατά τον χρόνο προσχωρήσεως της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1981, το 92 % της φέτας που καταναλωνόταν επί κοινοτικού εδάφους καταναλωνόταν στην Ελλάδα, ποσοστό το οποίο αργότερα μειώθηκε στο 73 %, λόγω της αυξήσεως της καταναλώσεως σε άλλες χώρες. Ο υπολογισμός της ετήσιας καταναλώσεως φέτας ανά άτομο καταλήγει στα ακόλουθα αποτελέσματα:

— Στη Δανία ανέρχεται σε 0,700 kg (το 5 %).

— Στην Ελλάδα φθάνει τα 10,500 kg (το 85,64 %).

— Στην Ισπανία, το Λουξεμβούργο, την Πορτογαλία, την Ιταλία και τις Κάτω Χώρες, η κατανάλωση αυτή είναι κατώτερη από ή ίση προς 0,010 kg (περίπου το 0,08 % του κοινοτικού συνόλου).

γ) Από την πλευρά τους, οι καταναλωτές φαίνεται να συνδέουν γενικά τη «φέτα» με τον ελληνικό χώρο, όπως συνάγεται από την επισήμανση του τυριού¹⁰⁸, το περιεχόμενο των δημοσιευμάτων και τις διαφημίσεις.

98. Τα στοιχεία αυτά διαβιβάστηκαν στην επιστημονική επιτροπή, η οποία, στις 24

107 — Σύμφωνα με τη δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1829/2002, η χονδρική αξιολόγηση «αποδείχθηκε, ορισμένες φορές, ανεπαρκής ή ακόμη και πηγή παράλογων αποτελεσμάτων, δεδομένου ότι, λόγω της αδυναμίας συνοπλογοισμού των υφιστάμενων αποθεμάτων, των επανεξαγόμενων ποσοτήτων ή άλλων στοιχείων, προκύπτει ενδεχομένως αρνητική κατανάλωση σε ορισμένα κράτη μέλη».

108 — Κατά την επί ακροατηρίου συζήτηση, αποδείχθηκε ότι οι Γερμανοί και οι Δανοί παραγωγοί χρησιμοποιούν ετικέτες φέρουσες τέτοιου είδους αναφορές, πράγμα το οποίο προκύπτει και από τα έγγραφα που επισύναψε η Επιτροπή στο υπόμνημα αντικρούσεως.

Απριλίου 2001, εξέδωσε γνωμοδότηση εγκριθείσα ομόφωνα¹⁰⁹, αρνούμενη να δεχθεί ότι ο όρος έχει χαρακτήρα κοινής ονομασίας για τους ακόλουθους λόγους:

- α) η παραγωγή και η κατανάλωση τυριού είναι συγκεντρωμένη σε μεγάλο βαθμό στην Ελλάδα, όπου τόσο η πρώτη ύλη όσο και η μέθοδος παρασκευής διαφέρουν από αυτές των άλλων κρατών μελών, προσφέροντάς της δεσπόζουσα θέση στην ενιαία αγορά. Σε πολλές χώρες που δεν παράγουν ούτε καταναλώνουν φέτα η ονομασία αυτή δεν χρησιμοποιείται· επομένως, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως κοινή ονομασία·
- β) στην αντίληψη του καταναλωτή, ο όρος «φέτα» παραπέμπει σε μια συγκεκριμένη προέλευση: την Ελλάδα·
- γ) στις χώρες που διαθέτουν ειδική νομοθεσία για αυτό το είδος διατροφής, σημειώνονται σημαντικές τεχνικές διαφορές· το γεγονός ότι η ονομασία «φέτα» χρησιμοποιείται στην κοινή τελωνειακή ονοματολογία ή στους κοινοτικούς κανονισμούς σχετικά με τις επιστροφές στην εξαγωγή στερείται σημασίας εν προκειμένω.

99. Η Επιτροπή, αντιπαραβάλλοντας τις πληροφορίες που διέθετε, θεώρησε ότι η ονομασία «φέτα» έπρεπε να καταστεί και πάλι προστατευόμενη¹¹⁰. Η κανονιστική επιτροπή δεν έλαβε θέση εντός της προθεσμίας που της έταξε ο πρόεδρός της. Η πρόταση υποβλήθηκε στο Συμβούλιο, όμως παρήλθαν τρεις μήνες χωρίς αυτό να έχει λάβει απόφαση.

100. Υπό τις περιστάσεις αυτές, με τον κανονισμό 1829/2002 έγινε δεκτή η καταχώριση της ονομασίας, στο μετρώ που προβλέπεται από το άρθρο 6, παράγραφος 3, του βασικού κανονισμού, ως προστατευόμενης ονομασίας προελεύσεως «[δ]εδομένου ότι δεν διαπιστώθηκε ο κοινόχρηστος χαρακτήρας της ονομασίας “φέτα”» (τριακοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη), οπότε η ονομασία αυτή «αποτελεί μια παραδοσιακή μη γεωγραφική ονομασία» (τριακοστή πέμπτη αιτιολογική σκέψη).

Δ — Η υπόθεση «*Canadane Cheese και Αφοί Κουρή*»

101. Στην προδικαστική αυτή υπόθεση, το Δικαστήριο ήταν έτοιμο να αποφανθεί υπέρ των προμνησθέντων μέτρων τα οποία είχε

109 — Το πλήρες κείμενο της επισυνάπτεται, ως παράρτημα 3, στο υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής. Οι εκτιμήσεις της παρατίθενται στην τριακοστή και την τριακοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1829/2002.

110 — Έστω και αν στη θεωρία υποστηρίχθηκε ότι η λύση της διαφοράς είναι δυνατή μόνο με συμβιβασμό. Fluid, A., «Feta als geschützte Ursprungsbezeichnung — eine Leidensgeschichte», *European Law Reporter*, 2002, αριθ. 11, σ. 437.

λάβει η Ελληνική Κυβέρνηση για να προστατεύσει την ονομασία «φέτα». Δεν τό έπραξε διότι, εφόσον το αιτούν δικαστήριο απέσυρε τα ερωτήματα που είχε υποβάλει, δεν είχε άλλη επιλογή από τη διαγραφή της υποθέσεως, με διάταξη της 8ης Αυγούστου 1997, από το πρωτόκολλο.

102. Σκόπιμο είναι να υπενθυμίσω, έστω και συνοπτικά, την υπόθεση αυτή και τις σκέψεις που διατύπωσα τότε με τις προτάσεις μου.

103. Ανεξάρτητα από ορισμένες προγενέστερες πρακτικές και μια πρώτη περιοριστική ρύθμιση¹¹¹, η Ελληνική Κυβέρνηση άρχισε να θεσπίζει προοδευτικά ρυθμίσεις όσον αφορά τους όρους παραγωγής και εμπορίας του τυριού «φέτα» με την έκδοση της υπουργικής αποφάσεως 2109/1988¹¹² των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας, την οποία ακολούθησαν δύο άλλες υπουργικές αποφάσεις των ίδιων υπουργείων, οι αποφάσεις 688/1989¹¹³ και 565/1991¹¹⁴, που τροποποίησαν τις διατάξεις του άρθρου 83 του Κώδικα Τροφίμων, όπως τον τροποποίησε και η προμνησθείσα υπουργική απόφαση 313025/1994.

104. Κατ' εφαρμογήν αυτής της νομοθεσίας, οι ελληνικές αρχές απαγόρευσαν την

πώληση, υπό την ονομασία αυτή, μιας παρτίδας τυριού που είχε εισαχθεί από τη Δανία. Η Δανική επιχείρηση Canadane Cheese Trading AMBA και η ελληνική επιχείρηση Αφοί Γ. Κουρή ΑΕΒΕ προσέβαλαν την απαγόρευση αυτή καθώς και τον επιβαλλόμενο για την πρόσβαση στην αγορά όρο της χρησιμοποίησεως της εκφράσεως «λευκό τυρί άλμης, Δανίας, από παστεριωμένο αγελαδινό γάλα» (σημεία 1 έως 6 των προτάσεων). Κατά την επακολούθησασα δίκη, το Συμβούλιο της Επικρατείας υπέβαλε τρία ερωτήματα στο Δικαστήριο (σημείο 7) ως προς το αν συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος, αντίθετο προς το κοινοτικό δίκαιο, μια νομοθεσία η οποία απαγορεύει την εμπορία εντός κράτους μέλους υπό την εμπορική ονομασία «φέτα» ενός τυριού το οποίο νομίμως παράγεται και διατίθεται στο εμπόριο υπό την ονομασία αυτή εντός άλλου κράτους μέλους και, αν, ενδεχομένως, ένα τέτοιο μέτρο μπορεί να δικαιολογηθεί (σημείο 46).

105. Στις προτάσεις μου, αναφέρθηκα στην παραγωγή και την εμπορία αυτού του τυριού εντός της Κοινότητας (σημεία 9 έως 19), εξετάζοντας λεπτομερώς τη διαδικασία παρασκευής του στην Ελλάδα και τις κύριες ιδιότητές του: το φυσικό λευκό χρώμα του, τη χαρακτηριστική του γεύση και αρωματικότητα (ελαφρώς όξινο, αλμυρό και λιπαρό) και τη συμπαγή μάζα του (σημεία 15 και 16). Ομοίως, εξέτασα λεπτομερώς τη σχετική με το τρόφιμο αυτό εθνική νομοθεσία (σημεία 20 έως 25). Δεδομένου ότι ο βασικός κανονισμός δεν είχε ακόμα τεθεί σε ισχύ κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, εξέτασα τη νομολογία του Δικαστηρίου καθώς και τους κοινοτικούς κανόνες περί των εμπορικών ονομασιών των προϊό-

111 — Υπουργική απόφαση 15294/1987 των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας (ΦΕΚ Β' 347).

112 — ΦΕΚ Β' 892.

113 — ΦΕΚ Β' 663.

114 — ΦΕΚ Β' 667.

ντων ως προς το τελευταίο αυτό σημείο, πρότευνα την ακόλουθη τυπολογία:

- α) κοινοτικές ονομασίες (σημείο 27), οι οποίες περιλαμβάνουν τα «ευρωτρόφιμα» —όπως το μέλι ή η σοκολάτα— τα οποία διατίθενται στο εμπόριο χωρίς περιορισμούς·
- β) κοινές ονομασίες (σημεία 28 έως 34), στις οποίες εμπίπτουν τα κοινά ονόματα που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των γεωργικών προϊόντων ή των τροφίμων και τα οποία περιλαμβάνονται στη γενική πολιτισμική και γαστρονομική κληρονομιά και, καταρχήν, μπορούν να χρησιμοποιηθούν από οποιονδήποτε παραγωγό ως τέτοιες ονομασίες ανέφερα τις: «όζος», «jenever», «ζύθος», «ζυμαρικά», «γιαούρτη», τυρί «Ένταμ», «τυριά», «αλλαντικά» και «άρτος»·
- γ) γεωγραφικές ονομασίες (σημεία 35 έως 44), οι οποίες ορίζουν τα τρόφιμα με αναφορά στην προέλευσή τους από μια συγκεκριμένη γεωγραφική ζώνη· η αναφορά αυτή μπορεί να είναι άμεση, όταν η ονομασία περιλαμβάνει μια σαφή γεωγραφική αναφορά («queso manchego», «prosciutto di Parma», «faba asturiana» ή «camembert de Normandie»), ή έμμεση, όταν η ονομασία δεν περιέχει κανένα τοπωνύμιο («queso de tetilla», «reblochon», «grappa», «ούζο», «cava»).

106. Εξετάζοντας τα προδικαστικά ερωτήματα επί της ουσίας, όφειλα, πρώτον, να ελέγξω μήπως οι επίδικοι κανόνες αποτελούσαν μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος αντίθετο προς το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΚ και κατόπιν, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, μήπως το μέτρο αυτό ήταν δικαιολογημένο.

- α) Εξετάζοντας τους εθνικούς κανόνες υπό το φως της νομολογίας, κατέληξα ότι αποτελούσαν μέτρο αποτελέσματος ισοδυνάμου προς ποσοτικό περιορισμό κατά την έννοια της Συνθήκης (σημεία 47 έως 49).
- β) Κατά συνέπεια, έπρεπε να εξετάσω αν ο περιορισμός καλυπτόταν από το άρθρο 30 ή, ενδεχομένως, το άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΚ:
- Στο πλαίσιο της εξετάσεως της προστασίας των καταναλωτών και της διαφυλάξεως της εντιμότητας των εμπορικών συναλλαγών, εξέτασα τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ του ελληνικού και του δανικού τυριού ως προς τη σύνθεση και τη μέθοδο παρασκευής τους (σημεία 61 και 62), από πλευράς διεθνών κανόνων (σημείο 63), από πλευράς κανονιστικής ρυθμίσεως και προσδοκιών των καταναλωτών στη χώρα εισαγωγής (σημείο 64) και στα άλλα κράτη μέλη (σημείο 65), καθώς και από πλευράς κοινοτικών πράξεων (σημείο 66). Κατέληξα στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει ουσιώδης διαφορά μεταξύ των δύο

προϊόντων και ότι η κατάλληλη επισήμανση επέτρεπε τη διασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών και της ευθύτητας των συναλλαγών (σημεία 67 και 68).

υπό την εμπορική ονομασία "φέτα" ενός τυριού το οποίο νομίμως παράγεται και διατίθεται στο εμπόριο υπό την εν λόγω ονομασία εντός άλλου κράτους μέλους συνιστά μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό, αντίθετο προς το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΚ

— Ωστόσο, αν ληφθεί υπόψη ότι η εξέταση γίνεται βάσει της ελληνικής έννομης τάξεως, τα δικαιώματα βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας επιτρέπουν τον περιορισμό, καθόσον η ονομασία «φέτα» στην Ελλάδα πληροί τις προϋποθέσεις που αναφέρει η απόφαση *Exportur*: α) δείχνει, εμμέσως, τη γεωγραφική προέλευση του τυριού που διατίθεται στο εμπόριο υπό την ονομασία αυτή (σημείο 73)· β) εγγυάται ένα προϊόν που έχει συγκεκριμένα ειδικά χαρακτηριστικά και μια ποιότητα που του προσδίδουν μεγάλη φήμη μεταξύ των καταναλωτών της χώρας αυτής (σημεία 74 και 75)· γ) προστατεύεται από το εθνικό δίκαιο (σημείο 76)· και δ) δεν έχει υποστεί στην Ελλάδα ανεπανόρθωτη διάβρωση που να την έχει μεταβάλει σε κοινή ονομασία (σημείο 77).

2) Η κανονιστική ρύθμιση ενός κράτους μέλους η οποία επιφυλάσσει στα εγχώρια προϊόντα τη χρήση της ονομασίας "φέτα" δεν δικαιολογείται από λόγους προστασίας των καταναλωτών ούτε διαφυλάξεως της ευθύτητας των εμπορικών συναλλαγών.

3) Η κανονιστική ρύθμιση ενός κράτους μέλους που αποβλέπει στην προστασία των δικαιωμάτων τα οποία συνιστούν το ειδικό αντικείμενο μιας γεωγραφικής ονομασίας, όπως η ονομασία "φέτα", δικαιολογείται από λόγους προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, που καλύπτει το άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΚ.»

107. Οι λόγοι αυτοί με οδήγησαν να προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα ως εξής:

IV — Οι προσφυγές ακυρώσεως

«1) Η κανονιστική ρύθμιση ενός κράτους μέλους η οποία απαγορεύει την εμπορία

108. Η Γερμανία και η Δανία ζητούν την ακύρωση του κανονισμού

1829/2002¹¹⁵, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο παρεμβαίνουν υπέρ των προσφυγουσών. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση είναι σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο, υποστηριζόμενη από την Ελλάδα, η οποία, με τις παρατηρήσεις της, υποστηρίζει επιπλέον ότι οι προσφυγές πρέπει να κριθούν απαράδεκτες ως εκπροθέσμως ασκηθείσες.

109. Στην προσφυγή της Γερμανίας γίνεται επίκληση ορισμένων τυπικών λόγων ακυρώσεως, των οποίων η εξέταση πρέπει να προηγηθεί της εξετάσεως των ουσιαστικών λόγων οι οποίοι, όπως και στην προσφυγή της Δανίας, συμπίπτουν ουσιαστικά με εκείνους που προβλήθηκαν στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκε η προηγουμένως σχολιασθείσα απόφαση της 16ης Μαρτίου 1999, αντλούνται δηλαδή από το επιχείρημα ότι η ονομασία «φέτα» έχει καταστεί κοινή και δεν πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις ώστε να θεωρηθεί ως παραδοσιακή ονομασία και να τύχει της προστασίας την οποία παρέχει ο βασικός κανονισμός.

110. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η οποία διεξήχθη στις 15 Φεβρουαρίου 2005, οι εκπρόσωποι της Γερμανίας, της Δανίας, της Γαλλίας, της Ελλάδας και της Επιτροπής παρέστησαν και ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους.

115 — Διάφορες προσφυγές του είδους αυτού κατά του εν λόγω κανονισμού έχουν ασκηθεί και ενώπιον του Πρωτοδικείου από τις Alphenhain-Camembert-Werk κ.λπ. (Τ-370/02), Confédération générale des producteurs de lait de brebis et des industriels de Roquefort (Τ-381/02) και Arla Foods κ.λπ. (Τ-397/02). Με τη διάταξη της 6ης Ιουλίου 2004 (Συλλογή 2004, σ. II-2097), που εκδόθηκε στο πλαίσιο της πρώτης από τις ως άνω υποθέσεις, το Πρωτοδικείο δέχθηκε την ένσταση της Επιτροπής και έκρινε την προσφυγή απαράδεκτη, με την αιτιολογία ότι η προσβαλλόμενη πράξη δεν αφορά ατομικά τις προσφεύγουσες, γερμανικές επιχειρήσεις παραγωγής τυριού διατιθέμενου στο εμπόριο υπό την ονομασία «φέτα». Οι άλλες δύο υποθέσεις εκκρεμούν ενώπιον του Πρωτοδικείου.

Α — Επί του παραδεκτού των προσφυγών ακυρώσεως

111. Η Ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, όταν κατατέθηκαν τα δικόγραφα της προσφυγής, στις 30 Δεκεμβρίου 2002, το προβλεπόμενο από το άρθρο 230, πέμπτο εδάφιο, ΕΚ δίμηνο είχε παρέλθει, καθόσον ο κανονισμός δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα στις 15 Οκτωβρίου 2002.

112. Η δικονομική αυτή ένσταση δεν μπορεί να ευδοκιμήσει, διότι η προθεσμία που τάσσει η Συνθήκη για την προσβολή μιας διατάξεως πρέπει να υπολογίζεται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 81 του Κανονισμού Διαδικασίας¹¹⁶, η παράγραφος 1 του οποίου ορίζει ότι, «[ό]ταν η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής κατά πράξεως οργάνου αρχίζει να τρέχει από τη δημοσίευση της πράξεως, η προθεσμία αυτή υπολογίζεται, κατά την έννοια του άρθρου 80, παράγραφος 1, στοιχείο α', από το τέλος της δεκάτης τετάρτης ημέρας από της δημοσίευσής της πράξεως στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ενώσεως*» η παράγραφος 2 προσθέτει ότι «[η] παρέκταση των δικονομικών προθεσμιών λόγω αποστάσεως είναι δέκα ημέρες κατ' αποκοπή».

113. Λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων αυτών, στις δύο υπό κρίση υποθέσεις, ημερομηνία ενάρξεως της δίμηνης προθε-

116 — Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου, κωδικοποιημένο κείμενο της 19ης Ιουνίου 1991 (ΕΕ L 176, σ. 7), επανειλημμένως τροποποιηθείς (τελευταία επίσημη δημοσίευση στην ΕΕ C 193 της 14.8.2003, σ. 1).

σμίας δεν είναι, συνεπώς, η 15η, αλλά η 30ή Οκτωβρίου, οπότε, εφόσον οι προσφυγές περιήλθαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 30 Δεκεμβρίου, κατατέθηκαν εμπροθέσμως.

Νοεμβρίου 2001 συνοδευόμενη από συνημμένα διατυπωμένα μόνο στη γαλλική και την αγγλική γλώσσα, χωρίς μετάφραση, καιτού υπήρχε σχετικό αίτημα.

114. Κατά συνέπεια, η ένσταση απαραδέκτου που αντλείται από την εκπρόθεσμη άσκηση των προσφυγών είναι απορριπτέα.

117. Η ως άνω κυβέρνηση καταγγέλλει το γεγονός ότι η πρόσκληση εστάλη λιγότερο από δεκατέσσερις ημέρες πριν από τη συνεδρίαση¹¹⁸, χωρίς να συνοδεύεται από το κείμενο των συνημμένων σε όλες τις γλώσσες. Η Επιτροπή δεν αρνείται τα περιστατικά αυτά, διαφωνεί όμως ως προς τις έννομες συνέπειές τους.

B — Τυπικοί λόγοι ακυρώσεως

115. Η Γερμανία προβάλλει επικουρικός λόγους ακυρώσεως αντλούμενους από την παράβαση του εσωτερικού κανονισμού της κανονιστικής επιτροπής και του κανονισμού περί καθορισμού του γλωσσικού καθεστώτος της Κοινότητας¹¹⁷, καθώς και από ανεπαρκή αιτιολογία.

118. Για την εξέταση του ζητήματος αυτού, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο τύπος δεν συνιστά αυτοσκοπό, κατά μείζονα δε λόγο όταν, χωρίς τις παρατυπίες, το τελικό αποτέλεσμα θα ήταν ανάλογο¹¹⁹.

1) Μη τήρηση των προθεσμιών και του γλωσσικού καθεστώτος

118 — Η διαβίβαση της ημερησίας διατάξεως και των σχεδίων μέτρων καθώς και όλων των άλλων εγγράφων εργασίας τουλάχιστον 14 ημέρες πριν από την ημερομηνία της συνεδριάσεως προβλέπεται από το άρθρο 3 των προτύπων διαδικαστικών κανόνων που εγκρίθηκαν με την απόφαση 1999/468/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2001, C 38, σ. 3). Πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη η απόφαση 1999/468/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, για τον καθορισμό των όρων άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Επιτροπή (ΕΕ L 184, σ. 23), και ο προμνησθείς κανονισμός 806/2003.

116. Η Γερμανική Κυβέρνηση αναφέρει ότι η πρόσκληση για τη συνεδρίαση της κανονιστικής επιτροπής της 20ής Νοεμβρίου 2001 εστάλη με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στις 9

119 — Πρόκειται ανάλογη συλλογιστική με τις προτάσεις που ανέπτυξε στην υπόθεση Lalborg Portland κ.λπ. (απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Συλλογή 2004, σ. I-123), αναφέροντας ότι ακύρωση της πράξεως με την οποία περατώνεται μια διαδικασία επιβάλλεται μόνον «όταν διαπιστώνεται ότι, αν είχε τηρηθεί σχολαστικά η διαδικασία, το αποτέλεσμα θα ήταν ίσως διαφορετικό, περισσότερο ευνοϊκό, για τον ενδιαφερόμενο, ή όταν, ακριβώς λόγω της υπάρξεως τυπικού ελαττώματος, δεν είναι γνωστό κατά πόσον η απόφαση θα ήταν διαφορετική». Πρόσθετα επίσης ότι «τα τυπικά ελαττώματα δεν έχουν ίδια ύπαρξη, διακρινόμενη από την ουσία της διαφοράς. Αν ακυρωθεί απόφαση εκδοθείσα κατόπιν ελαττωματικής διαδικασίας, διότι, λόγω των παρατυπιών που σημειώθηκαν κατά την πορεία της εκδόσεώς της, είναι εσφαλμένη ως προς την ουσία, η ακύρωση υπαγορεύεται από το εσφαλμένο της αποφάσεως και όχι από την ύπαρξη διαδικαστικού ελαττώματος. Το τυπικό ελάττωμα αποκτά ίδια σημασία μόνον όταν, λόγω της υπάρξεώς του, δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί η ληφθείσα απόφαση».

117 — Κανονισμός 1 του Συμβουλίου, της 15ης Απριλίου 1958, περί καθορισμού του γλωσσικού καθεστώτος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/001, σ. 14).

119. Δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι, σύμφωνα με τα πρακτικά, κατά τη συνεδρίαση της 20ής Νοεμβρίου 2001 έγινε απλά ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τον φάκελο «φέτα» και ανακεφαλαίωση των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο που είχε αποστείλει η Επιτροπή. Το σχέδιο κανονισμού συζητήθηκε και ψηφίστηκε στις 16 Μαΐου 2002¹²⁰.

120. Τα στοιχεία αυτά επιτρέπουν τη διαφοροποίηση της υπό κρίση περιπτώσεως από την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Γερμανία κατά Επιτροπής¹²¹ την οποία επικαλείται η προσφεύγουσα και στην οποία τα τυπικά ελαττώματα που διαπίστωσε το Δικαστήριο και τα οποία οδήγησαν τελικά στην ακύρωση της προσβαλλομένης πράξεως ανεφύησαν κατά τη συνεδρίαση κατά την οποία συζητήθηκε η πρόταση. Συνοψίζοντας την εκτίμηση του Δικαστηρίου, η σκέψη 32 αναφέρει τα ακόλουθα: «[...] η έκδοση γνωμοδοτήσεως της μόνιμης επιτροπής τεχνικών έργων, κατά παράβαση της υποχρεώσεως περί διπλής αποστολής εντός της τασομένης προθεσμίας και χωρίς να αναβληθεί η ψηφοφορία, παρά το σχετικό αίτημα που διατύπωσε ένα κράτος μέλος, πάσχει παράβαση ουσιώδους τύπου που συνεπάγεται την ακυρότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως».

121. Στις προτάσεις που ανέπτυξα στην υπόθεση αυτή, διέκρινα, λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του εσωτερικού κανονισμού της εν λόγω επιτροπής, τις

120 — Σύμφωνα με τα συνοπτικά πρακτικά της συνεδριάσεως, δεν επετεύχθη συμφωνία, καθόσον η πρόταση συγκέντρωσε 47 ψήφους υπέρ έναντι 23 κατά με 17 αποχές. Το έγγραφο αυτό καθώς και τα άλλα πρακτικά της επιτροπής γεωγραφικών ενδείξεων και ονομασιών προελεύσεως των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων μπορεί να αναζητηθεί στην ιστοσελίδα www.europa.eu.int/comm/agriculture/minco/regco.

121 — Απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1998, C-263/95 (Συλλογή 1998, σ. I-441).

περιπτώσεις κοινοποιήσεως εγγράφων εργασίας γενικώς ή εγγράφων προπαρασκευαστικών μιας συνεδριάσεως από τις περιπτώσεις κατά τις οποίες συζητείται η θέσπιση συγκεκριμένης ρυθμίσεως. Η τήρηση της τυπικής διαδικασίας είναι σημαντική και στις δύο περιπτώσεις, μόνον όμως στη δεύτερη είναι θεμελιώδους σημασίας ώστε ο κανόνας του άρθρου 3 του κανονισμού 1, ήτοι ότι τα κείμενα των οργάνων πρέπει να διατυπώνονται στη γλώσσα του κράτους προς το οποίο αποστέλλονται, να παράγει πλήρη αποτελέσματα.

122. Εν προκειμένω, σύμφωνα με τη συλλογιστική αυτή, οι παρατυπίες που σημειώθηκαν στη συνεδρίαση της 20ής Νοεμβρίου 2001 δεν είναι ουσιώδεις και, ως εκ τούτου, δεν συνεπάγονται την ακυρότητα του προσβαλλομένου κανονισμού, η πρόταση θεσπίσεως του οποίου συζητήθηκε σε άλλη συνεδρίαση, επί της οποίας δεν αποδείχθηκε ότι οι παρατυπίες αυτές είχαν κάποια επίδραση. Είναι επίσης απίθανο η μείωση των ημερών που μεσολάβησαν μεταξύ της προσκλήσεως και της συνεδριάσεως ή η έλλειψη μεταφράσεως της γνωμοδοτήσεως της επιστημονικής επιτροπής και των στοιχείων του ερωτηματολογίου να οδήγησαν σε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας.

123. Εξάλλου, αν οι παρατυπίες αυτές είχαν αποφευχθεί, είναι σχεδόν βέβαιο ότι η κανονιστική επιτροπή δεν θα είχε καταλήξει, με τη μεταγενέστερη απόφασή της, σε άλλη γνωμοδότηση επί του σχεδίου που της είχε υποβάλει η Επιτροπή. Αντιθέτως, εύλογα μπορεί να θεωρηθεί ότι η κατάληξη θα ήταν η ίδια —έλλειψη πλειοψηφίας. Η ακύρωση του προσβαλλομένου κανονισμού θα επανέφερε τη διαδικασία στο σημείο κατά το οποίο σημειώθηκαν οι παρατυπίες, η δε εξέλιξή της, μετά την εξέλιξη των παρατυπιών, θα ήταν πιθανότητα η ίδια.

124. Υπ' αυτήν την έννοια θα πρέπει να γίνει αντιληπτή η δέκατη αιτιολογική σκέψη του επίδικου κανονισμού, στην οποία αναφέρεται ότι η Επιτροπή προέβη σε συγκεντρωτική παρουσίαση των στοιχείων που έλαβε για το σύνολο των κρατών μελών και ανά κράτος μέλος, ενώ στη συνέχεια παρασχέθηκε στα κράτη μέλη η δυνατότητα να επιφέρουν διορθώσεις και τροποποιήσεις. Δεν μπορεί να συναχθεί ακυρότητα από το γεγονός ότι η δήλωση αυτή είναι εν μέρει εσφαλμένη.

2) Ανεπαρκής αιτιολογία

125. Στις προτάσεις που ανέπτυξα στην υπόθεση Πορτογαλία κατά Επιτροπής¹²² ανέφερα ότι η αιτιολογία μιας πράξεως «αποτελεί ουσιώδες στοιχείο αυτής»¹²³ και ότι η υποχρέωση αιτιολόγησως σκοπεί τόσο στην προστασία των διοικουμένων όσο και στο να παράσχει στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να ασκήσει πλήρως τον σχετικό δικαστικό έλεγχό του¹²⁴. Η νομολογία έχει επίσης επισημάνει ότι η υποχρέωση αυτή επιτάσσει να προκύπτει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική του οργάνου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη, προκειμένου να μπορούν οι μεν ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που υπαγόρευσαν τη λήψη του μέτρου, το δε Δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχό του· ωστόσο, η αιτιολογία δεν απαιτείται να προσδιορίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον πρέπει να

λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον η διατύπωση της αποφάσεως, αλλά και τα συμφραζόμενα καθώς και το σύνολο των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα¹²⁵ (σημείο 83).

126. Στον επίδικο κανονισμό, η Επιτροπή εξηγεί πώς, κατόπιν αιτήσεως των ελληνικών αρχών, δέχθηκε να καταχωρίσει την ονομασία «φέτα», καίτοι είχε διατάξει τη διαγραφή της κατόπιν της αποφάσεως της 16ης Μαρτίου 1999 (πρώτη έως πέμπτη αιτιολογική σκέψη). Στη συνέχεια, αναφέρεται στο ερωτηματολόγιο που απηύθυνε στα κράτη προκειμένου να εκτιμήσει την κατάσταση όσον αφορά την παραγωγή, την κατανάλωση και, γενικότερα, την αποδεδειγμένη γνώση της ονομασίας αυτής από τους κοινοτικούς καταναλωτές, παραθέτοντας και σχολιάζοντας το περιεχόμενο του εν λόγω ερωτηματολογίου (έκτη έως εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη). Αμέσως μετά, μνημονεύει τη γνωμοδότηση της επιστημονικής επιτροπής, της οποίας παραθέτει το τελικό μέρος (εικοστή δεύτερη έως τριακοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη). Περαιτέρω, διαπιστώνει «ότι η εξαντλητική σφαιρική ανάλυση του συνόλου των στοιχείων νομικής, ιστορικής, πολιτισμικής, πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής, επιστημονικής και τεχνικής φύσεως που κοινοποιήθηκαν από τα κράτη μέλη, ή τα οποία προέκυψαν από τις έρευνες τις οποίες πραγματοποίησε ή ανέθεσε η Επιτροπή, της επιτρέπει να διαπιστώσει ότι δεν πληρούται ιδιαίτερος κανένα από τα κριτήρια που απαιτούνται από το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 προκειμένου να ληφθεί υπόψη ο κοινός χαρακτήρας μιας ονομασίας» (τριακοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη) και θεωρεί ότι, αντιθέτως, ο όρος «φέτα» αποτελεί μια παραδοσιακή μη γεωγραφική ονομασία,

122 — Απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2004, C-249/02 (Συλλογή 2004, σ. I-10717).

123 — Απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 1988, 131/86, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1988, σ. 905, σκέψη 37).

124 — Απόφαση της 20ής Μαρτίου 1959, 18/57, Nold KG κατά Ανωτάτης Αρχής (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 323), και μεταγενέστερη νομολογία.

125 — Αποφάσεις της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-350/88, Delacre κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-395), και της 15ης Απριλίου 1997, C-22/94, Irish Farmers Association κ.λπ. κατά Minister for Agriculture, Food and Forestry, Ireland και Attorney General (Συλλογή 1997, σ. I-1809).

αφού εξετάζει λεπτομερώς τους φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες που συμβάλλουν στην παραγωγή του προσδιοριζομένου από την ονομασία αυτή τυριού (τριακοστή τέταρτη έως τριακοστή έκτη αιτιολογική σκέψη). Τέλος, μνημονεύει την ύπαρξη συγκεκριμένων προδιαγραφών (τριακοστή έβδομη αιτιολογική σκέψη), την ανάγκη τροποποιήσεως του κανονισμού 1107/96 (τριακοστή όγδοη αιτιολογική σκέψη) και την ακολουθηθείσα διαδικασία (τριακοστή ένατη αιτιολογική σκέψη).

1) Η «φέτα» ως κοινή ονομασία

129. Θα πρέπει καταρχάς να ασχοληθώ με το τι αποτελεί «κοινή» ονομασία, προτού εξετάσω τους προβλεπόμενους από την κανονιστική ρύθμιση παράγοντες για την οριοθέτηση των κοινών ονομασιών και τους εφαρμόσω στην υπό κρίση περίπτωση.

127. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η αιτιολογία είναι επαρκής. Μπορεί να μη συμφωνεί κανείς με την έκταση ή το περιεχόμενο των προβαλλομένων λόγων, η κριτική όμως αυτή δεν καθιστά ανεπαρκή την παρεχόμενη αιτιολογία.

α) Ως προς την «κοινή ονομασία»

130. Κοινό είναι ό,τι απαντάται σε πλείονα είδη, συμπεριλαμβανομένων των χαρακτηριστικών που ανήκουν σε μια ίδια κατηγορία ή οικογένεια και που ορίζουν τη φύση ή τις ιδιότητές τους. Π.χ., αυτό συμβαίνει με τον όρο «πορτοκάλι», ονομασία που ισχύει για όλους τους καρπούς που έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά από πλευράς σχήματος, χρώματος, οσμής ή γεύσεως που τα διακρίνουν από οποιονδήποτε άλλο καρπό¹²⁷.

Γ — Ουσιαστικοί λόγοι ακυρώσεως

128. Κατά την εξέταση των δύο ουσιαστικών λόγων ακυρώσεων που προβάλλονται, πρέπει να ακολουθηθεί η σειρά που προτείνει το Δικαστήριο με την απόφαση της 16ης Μαρτίου 1999, ήτοι να εξεταστεί καταρχάς το κατά πόσον ο όρος «φέτα» μπορεί να χαρακτηριστεί ως κοινή ονομασία και, στη συνέχεια, να εξεταστεί κατά πόσον πρόκειται για παραδοσιακή ονομασία¹²⁶.

131. Ο κοινός χαρακτήρας μπορεί να οφείλεται στο ίδιο το όνομα —γιατί ανέκαθεν ήταν κοινό— ή στο ότι το όνομα αυτό κατέστη προοδευτικά κοινό. Πρόκειται για ονόματα τα οποία ουδέποτε επιτελούσαν προσδιοριστική λειτουργία ή την απώλεσαν, και δεν προσφέρονται για διαφοροποίηση των προϊόντων αναλόγως του τόπου προελεύσεώς τους.

126 — Στην προσφυγή της Δανίας επίσης ακολουθείται αυτή η σειρά, ενώ η προσφυγή της Γερμανίας αναφέρεται πρώτον στον παραδοσιακό χαρακτήρα της ονομασίας για να καταλήξει στη συνέχεια στο ότι η ονομασία αυτή είναι κοινή.

127 — Αντιγράφω το παράδειγμα από το Diccionario de la Real Academia Española, εικοστή δεύτερη έκδοση.

132. Καίτοι η νομολογία δεν παρέχει κανέναν ορισμό της «κοινής ονομασίας»¹²⁸, η εφαρμογή της έννοιας αυτής στα τρόφιμα προϋποθέτει ότι, όπως ανέφερα στις προτάσεις *Canadane Cheese* και *Αφοί Κουρή*, οι ονομασίες περιλαμβάνονται «στη γενική πολιτισμική και γαστρονομική κληρονομιά και, καταρχήν, μπορούν να χρησιμοποιηθούν από οποιονδήποτε παραγωγό» (σημείο 28). Υπό την έννοια αυτή, κοινές ονομασίες συνιστούν και οι ονομασίες που δεν συνδέονται με την παραγωγή σε συγκεκριμένο τόπο και, κατά συνέπεια, με τη γεωγραφική προέλευση του προϊόντος, αλλά μόνο με τα χαρακτηριστικά του, που απορρέουν από τη χρησιμοποίηση πολύ όμοιων μεθόδων παρασκευής¹²⁹.

133. Ομοίως, η έννοια αυτή καλύπτει και άλλες εκφράσεις οι οποίες αρχικά είχαν γεωγραφική σημασία την οποία απώλεσαν μέσω μιας διαδικασίας μετατροπής τους σε συνηθισμένο όνομα, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι δεν χρησιμεύουν πλέον για τον χαρακτηρισμό ενός εμπορεύματος συγκεκριμένης καταγωγής, οπότε η χρησιμοποίησή τους επιτρέπεται και στις επιχει-

ρήσεις που δεν είναι εγκατεστημένες στην αντίστοιχη περιοχή.

134. Η μετατροπή μιας ονομασίας σε συνηθισμένο όνομα οφείλεται¹³⁰ κατά κανόνα στο ότι ορισμένοι παραγωγοί μη εγκατεστημένοι εκεί όπου εμφανίστηκε η ονομασία αρχίζουν να τη χρησιμοποιούν, μόνη της ή συνοδευόμενη από έναν «αποσυνδεδετικό» με τον τόπο αυτόν όρο —στην περίπτωση αυτή η διαδικασία επιβραδύνεται. Σε πολλές περιπτώσεις, η χρησιμοποίηση της ονομασίας αρχίζει σε ζώνες όπου σημειώνονται σημαντικές μεταναστεύσεις πληθυσμών, όταν ορισμένοι βιομήχανοι ξαναρχίζουν στη χώρα υποδοχής τη δραστηριότητα που ασκούσαν στη χώρα καταγωγής τους ή αρχίζουν τη δραστηριότητα αυτή για να ανταποκριθούν στη ζήτηση από τους νεοαφιχθέντες καταναλωτές, που επιθυμούν να διατηρήσουν την παραδοσιακή διατροφή τους και στις δύο περιπτώσεις, οι βιομήχανοι αυτοί ενεργούν με την πρόθεση να επωφεληθούν από τη φήμη που ήδη έχει αποκτήσει το προϊόν. Με την εξασθένιση του γεωγραφικού δεσμού, εξακολουθούν να χρησιμοποιούν την ονομασία καλή τη πίστει, πεπεισμένοι ότι η ονομασία αυτή προσδιορίζει ένα είδος προϊόντων που διαθέτουν ορισμένα χαρακτηριστικά. Η μετατροπή σε κοινή ονομασία επέρχεται όταν ο όρος καταλήγει να προσδιορίζει ένα είδος προϊόντος και να χρησιμοποιείται ελεύθερα.

135. Ένα άλλο στοιχείο που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο είναι η παθητική στάση των ενδιαφερομένων. Η ονομασία εξασθενίζει σε

128 — Ανέφερα, ωστόσο, στο σημείο 28 των προηγουσθειών προτάσεών μου στην υπόθεση *Canadane Cheese* και *Αφοί Κουρή*, ότι έχουν θεωρηθεί κοινές ονομασίες οι ακόλουθοι όροι: «όξος» (απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 1981, 193/80, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1981, σ. 3019), «jenever» (απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 1985, 182/84, *Miro*, Συλλογή 1985, σ. 3731), «ύθος» (απόφαση της 12ης Μαρτίου 1987, 178/84, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1987, σ. 1227), «κιμαρικά» (αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1988, 407/85, *Glocken κ.λπ.*, Συλλογή 1988, σ. 4233, και 90/86, *Zoni*, Συλλογή 1988, σ. 4285), «γιαούρτι» (απόφαση της 14ης Ιουλίου 1988, 298/87, *Smapoi*, Συλλογή 1988, σ. 4489), *urki* «Ένταμ» (απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 1988, 286/86, *Deserbais*, Συλλογή 1988, σ. 4907), «τυριά» (αποφάσεις της 11ης Οκτωβρίου 1990, C-210/89, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1990, σ. I-3697, και C-196/89, *Nespoli y Cirra*, Συλλογή 1990, σ. I-3647), «αλλαντικά» (απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-269/89, *Bonfait*, Συλλογή 1990, σ. I-4169) και «άρτος» (αποφάσεις της 19ης Φεβρουαρίου 1981, 130/80, *Kelderman*, Συλλογή 1981, σ. 52, της 14ης Ιουλίου 1994, C-17/93, *Van der Veldt*, Συλλογή 1994, σ. I-3537 και της 13ης Μαρτίου 1997, C-358/95, *Morellato*, Συλλογή 1997, σ. I-1431).

129 — Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Α. Saggio στην υπόθεση C-448/98, *Guimont* (απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2000, Συλλογή 2000, σ. I-10663, σημείο 11).

130 — Σε αντίθεση προς τα ισχύοντα στον τομέα των σημάτων, ο βασικός κανονισμός δεν καθορίζει τους λόγους μετατροπής μιας ονομασίας σε κοινή, γεγονός που επικριθίκε από ορισμένους. Βλ. *Lobato Garcia-Miján, L.*, «La protección de las Denominaciones de origen: estudio del reglamento (CEE) 2081/92», στο *Estudios de Derecho Mercantil en homenaje al profesor Manuel Brosseta Pont*, τόμος II, *Tirant lo Blanch*, Βαλένθια, 1995, σ. 1985 επ. Όσον αφορά τη διαδικασία μετατροπής μιας ονομασίας σε κοινή, βλ. *Fernández Novoa, C.*, ό.π., σ. 42.

περίπτωση αδράνειας των ιδιωτών και των αρχών έναντι της καταχρηστικής χρησιμοποίησής της, ενώ ενισχύεται αν υπάρξει καιρία αντίδραση. Δεν πρέπει, ωστόσο, να λησμονείται ότι οι δυνατότητες άμυνας είναι περιορισμένες, τόσο λόγω της σπάνης των σχετικών νομικών κανόνων —ανύπαρκτων μέχρι πρότινος— όσο και λόγω της αδιαφορίας των εθνικών δικαστηρίων¹³¹.

β) Κριτήρια οριοθέτησως

136. Το σύστημα που προβλέπεται από τον βασικό κανονισμό απονέμει αρμοδιότητα στην Επιτροπή προς εκτίμηση του κοινού χαρακτήρα, αρμοδιότητα την οποία ασκεί σύμφωνα με την προεκτεθείσα διαδικασία, αφού συμβουλευθεί την επιστημονική επιτροπή. Ο κανονισμός απονέμει τέτοια αρμοδιότητα, σε μικρότερο βαθμό, στο Συμβούλιο, δεδομένου ότι, όπως ανέφερα προηγουμένως, το άρθρο 3, παράγραφος 3, του επιβάλλει να καταρτίσει έναν κατάλογο των κοινών ονομασιών γεωργικών προϊόντων και τροφίμων.

137. Αυτή η οργάνωση δεν εμποδίζει τον εκ των υστέρων πλήρη δικαστικό έλεγχο της νομιμότητας της αποφάσεως. Πρόθεση δεν είναι να υποκαταστήσει το Δικαστήριο το εν λόγω όργανο και να εξετάζει τους τυχόν εξωνομικούς λόγους που οδήγησαν στην καταχώριση της ονομασίας, αλλά να εξακριβώνει κατά πόσον η καταχώριση είναι σύνομη¹³².

138. Ζήτημα ανακύπτει καθόσον πρόκειται για μια ασαφή νομική έννοια, ο προσδιορισμός της οποίας γίνεται κατά περίπτωση, και διότι όσο περισσότερο δημοφιλές και συχνά χρησιμοποιούμενο είναι το προϊόν τόσο η καταχώριση μιας ονομασίας προελεύσεως, στον βαθμό που αντικατοπτρίζει την αντιστοιχούσα στο προϊόν «ιστορική, πολιτιστική, νομική και οικονομική πραγματικότητα»¹³³, καθίσταται δυσκολότερη.

139. Ο βασικός κανονισμός αναγνωρίζει ότι, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, η οριοθέτηση αποδεικνύεται δύσκολο και πολύπλοκο έργο. Για να την καταστήσει

131 — Στην αγγλική νομολογία, π.χ., η απόφαση του High Court de Londres (Chancery Division) της 31ης Ιουλίου 1967, στην υπόθεση «Wine Products Ltd. & others vs. Mackenzie & Co. Ltd & others», επέτρεψε στους Αυστραλιανούς και Νοτιοαφρικανούς επιχειρηματίες να χρησιμοποιούν στην αγγλική αγορά τον όρο «Jerez» («Sherry»), ισπανικό τοπωνύμιο, εφόσον προσθέτουν το επίθετο «αυστραλιανό» ή «νοτιοαφρικανικό» («Australian Sherry» ή «South African Sherry»), θεωρώντας ότι θα ήταν άδικο να επιτρέψουν στους παραγωγούς Jerez να εναντιωθούν στη χρήση αυτών των όρων ενώ είχαν λάβει γνώση της χρησιμοποιήσεως αυτής —βλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J.-P. Warner στην προμνησθείσα υπόθεση Sekt-Weinbrand. Στη γαλλική νομολογία, η απόφαση του Cour d'Appel de Montpellier της 25ης Αυγούστου 1984, σχετικά με τις ονομασίες «Hjóna» και «Alicante», έδωσε αφορμή σε πολυάριθμα σχόλια, που πρέπει να εξεταστούν υπό το φως των επιχειρημάτων που διατυπώθηκαν ενόψει του Δικαστηρίου στην προμνησθείσα υπόθεση Exportur, η οποία αφορά σε ακριβώς προδικαστικό ερώτημα υποβληθέν στο πλαίσιο εκείνης της υποθέσεως.

132 — Μεταφέρω εδώ ελαφρώς παραλλαγμένες τις σκέψεις του γενικού εισαγγελέα P. Lèger στο σημείο 40 των προτάσεων του στην προμνησθείσα υπόθεση Bigi, όπου αναφέρει ότι, «[β]εδομένου ότι η εκτίμηση του κοινού ή μη χαρακτήρα μιας ονομασίας αποκείται, κατά τον κανονισμό, στην αρμοδιότητα της Επιτροπής, φρονώ ότι δεν απόκειται στο Δικαστήριο να υποκαταστήσει στο ζήτημα αυτό την Επιτροπή. Το έργο του Δικαστηρίου συνίσταται απλώς στην άσκηση ελέγχου της νομιμότητας των αποφάσεων της Επιτροπής (ή του Συμβουλίου), σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 230 ΕΚ». Εφόσον δεν υπάρχει καμία αμφισβήτηση ως προς το δεύτερο αυτό ζήτημα, θεωρεί ότι, όταν μια πράξη ακυρώνεται βάσει του διενεργούμενου από το Δικαστήριο νομικού ελέγχου όσον αφορά τον κοινό χαρακτήρα μιας ονομασίας, το Δικαστήριο ούτε υποκαθιστά το άλλο όργανο ούτε του αφαιρεί τις αρμοδιότητές του.

133 — Έκφραση την οποία χρησιμοποιεί ο γενικός εισαγγελέας P. Lèger στο σημείο 50 των προμνησθεισών προτάσεων του στην υπόθεση Bigi.

ευχερέστερη, προβλέπει δύο τρόπους συγκεκριμενοποιήσεως: την κατάρτιση ενός καταλόγου κοινών ονομασιών (άρθρο 3, παράγραφος 3) και τον καθορισμό κριτηρίων εκτιμήσεως (παράγραφος 1 της ίδιας διατάξεως)¹³⁴.

ι) Η υφιστάμενη κατάσταση στο κράτος μέλος από το οποίο προέρχεται η ονομασία και στις περιοχές καταναλώσεως

140. Όπως άφησα να εννοηθεί προηγουμένως, δεν έχει ακόμα επιτευχθεί συμφωνία για την έγκριση καταλόγου των ονομασιών που δεν μπορούν να καταχωριστούν καθόσον αποτελούν κοινές ονομασίες¹³⁵, πράγμα το οποίο φανερώνει τη δυσκολία του έργου και προσδίδει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στον άλλο μηχανισμό συγκεκριμενοποιήσεως, η ύπαρξη απλώς και μόνον του οποίου καταδεικνύει ότι το «κοινό» δεν μπορεί να οριστεί σε αντιδιαστολή προς το «αποκλειστικό»¹³⁶.

142. Πρόκειται για δύο ξεχωριστά στοιχεία: την κατάσταση που επικρατεί όσον αφορά το συγκεκριμένο τρόφιμο στον τόπο όπου αυτό εμφανίστηκε και την κατάσταση που επικρατεί όπου καταναλώνεται, καθόσον οι δύο αυτές γεωγραφικές ζώνες δεν είναι απαραίτητο να συμπίπτουν.

— Η κατάσταση στο κράτος προελεύσεως

141. Επιπλέον, για τον χαρακτηρισμό μιας ονομασίας ως κοινής, πρέπει να εκτιμώνται «όλοι οι παράγοντες», μεταξύ των οποίων, «ιδίως», οι εξής τρεις: η υφιστάμενη κατάσταση στο κράτος από το οποίο προέρχεται η ονομασία και στις περιοχές καταναλώσεως, η κατάσταση στα άλλα κράτη μέλη και οι σχετικές εθνικές ή κοινοτικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Συνεπώς, δεν αποκλείεται η λήψη υπόψη και άλλων κριτηρίων.

143. Η προμνησθείσα απόφαση Exportur τόνισε τη σημασία του κριτηρίου αυτού, διευκρινίζοντας ότι η προστασία μιας ονομασίας επεκτείνεται στο έδαφος άλλων χωρών της Κοινότητας μόνον όταν εξακολουθεί να είναι νόμιμη στη χώρα προελεύσεώς της. Ωστόσο, για να εκτιμηθεί η κατάσταση, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, πέραν των μέτρων προστασίας, και άλλα στοιχεία, όπως, π.χ., το μέγεθος της παραγωγής και της καταναλώσεως, η γνώμη των κατοίκων και το ενδιαφέρον που δείχνουν για το προϊόν.

134 — Ο διπλός αυτός μηχανισμός οφείλεται στην υιοθέτηση μιας εκλεκτικής λύσεως έναντι των διαφόρων αντιλήψεων όσον αφορά το επίπεδο προστασίας στα διάφορα κράτη μέλη.

135 — Στις σκέψεις 22 έως 28 της αιτιολογήσεως «φέτα» περιγράφεται η διαδικασία την οποία ακολούθησε η Επιτροπή για να καταρτίσει μια πρόταση ενδεικτικού μη διεξοδικού καταλόγου των ονομασιών που δεν μπορούν να καταχωριστούν διότι έχουν καταστεί κοινές.

136 — Ο López Escudero, M., «Parmigiano, feta, epoisse y otros manjares en Luxemburgo: las denominaciones geográficas ante el TJCE», *L'ne Communauté de droit: Festschrift für Gil Carlos Rodríguez Iglesias*, BMW-Berliner Wissenschafts-Verlag, 2003, σ. 409 επ., επικρίνει έντονα το ότι, για την εκτίμηση του μη κοινού χαρακτήρα ενός προϊόντος, απαιτείται αποκλειστικός σύνδεσμός του με μια περιοχή.

144. Από τη δικογραφία προκύπτει ότι οι Έλληνες θεωρούν ομόφωνα ότι ο όρος

«φέτα» προσδιορίζει ένα συγκεκριμένο παραδοσιακό προϊόν διατροφής παρασκευαζόμενο από ορισμένο γάλα σύμφωνα με μια συγκεκριμένη μέθοδο. Από την εξέταση των στοιχείων της Επιτροπής προκύπτει το ίδιο συμπέρασμα.

145. Οι προσφεύγουσες δεν αμφισβητούν τα πραγματικά αυτά στοιχεία, υπογραμμίζουν όμως άλλους παράγοντες, οι οποίοι, αναμφιβόλως, έχουν ιδιαίτερη σημασία, καθόσον δεν πρόκειται για την επέκταση της προστασίας ορισμένων ονομασιών από ένα κράτος σε άλλο, αλλά για την παροχή της ίδιας έννομης προστασίας εντός όλων των κρατών μελών.

— Η κατάσταση στις περιοχές καταναλώσεως

146. Είναι αυτονόητο ότι, αρχικά, η πελατεία ενός προϊόντος κατοικεί όπου το προϊόν αυτό παράγεται και, στη συνέχεια, επεκτείνεται σε άλλους τόπους, οπότε χάνεται η αρχική του ταυτότητα. Συχνά, ένα αντικείμενο μπορεί να αγοραστεί σε πολύ διαφορετικούς τόπους, οι οποίοι δεν συμπίπτουν με τους τόπους κατασκευής ή προελεύσεώς του. Για να εκτιμηθεί, συνεπώς, ο κοινός χαρακτήρας του έχει σημασία να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτό το σύμβολό του στους τόπους αυτούς.

147. Η έκφραση «περιοχές καταναλώσεως» αναφέρεται στους καταναλωτές. Στη σχετική θεωρία υπογραμμίζεται η σημασία που έχει η

γνώμη τους από πλευράς νομικού χαρακτηρισμού της ονομασίας¹³⁷, καθόσον αυτοί είναι οι τελικοί εκφραστές της σημασίας που έχει η ονομασία αυτή στην αγορά. Ωστόσο, στην υπό κρίση περίπτωση, δεν πρόκειται για την προστασία των καταναλωτών, αλλά για την προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας τα οποία αναγνωρίζει η Συνθήκη.

148. Σε μια πρώτη φάση, νομίζω ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη μόνον οι εντός Ευρωπαϊκής Ενώσεως περιοχές. Όσον αφορά τη «φέτα», αναφέρθηκε ότι επίσης παράγεται σε βαλκανικές χώρες και πωλείται στην αγορά τους. Δεδομένου ότι το άρθρο 3 του βασικού κανονισμού επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη «όλοι» οι παράγοντες που ασκούν επιρροή στον χαρακτηρισμό της ονομασίας, μπορούμε εδώ να περιοριστούμε στη διαπίστωση της καταστάσεως που επικρατεί στο κοινοτικό έδαφος, αναβάλλοντας για αργότερα την εξέταση της καταστάσεως σε άλλες χώρες.

149. Εξάλλου, στις περιοχές εντός των οποίων αγοράζεται το προϊόν θα πρέπει να περιλαμβάνονται και οι περιοχές προελεύσεώς του, εφόσον, όπως στην προκειμένη περίπτωση, συμπίπτουν. Κατά συνέπεια, η γνώμη των Ελλήνων πολιτών, μεταξύ των οποίων η φέτα χαιρεί μεγάλης φήμης, επιτρέποντας στους παραγωγούς να διατηρούν μια σημαντικότητα πελατεία, δεν μπορεί να αγνοηθεί.

137 — Π.χ., Fernández Novoa, C., ό.π., σ. 46 στη γερμανική θεωρία, Bussman, K., «Herkunftsangabe oder Gattungsbezeichnung», *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 1965, σ. 281 επ.

150. Υπό το πρίσμα αυτό, οι καταναλωτές της χώρας αυτής θεωρούν τη «φέτα» ως εγχώριο προϊόν και μεγάλο μέρος των καταναλωτών σε άλλα κράτη συνδέουν αυτό το τυρί με την Ελλάδα, στο μέτρο που ρητές ή έμμεσες αναφορές στην ελληνική πολιτιστική ταυτότητα περιλαμβάνονται στην επισήμανση, έστω και αν, κατ' εξαίρεση, απαντώνται ετικέτες, βιβλία, περιοδικά ή άλλες ουδέτερες μαρτυρίες που δεν περιέχουν τέτοια αναφορά.

τελέσματα της δημοσκοπήσεως που πραγματοποιήσε η Επιτροπή δίνουν την εντύπωση ότι, όπως συμβαίνει και στις ζώνες καταναλώσεως, στις περιοχές όπου ο όρος «φέτα» γίνεται κατανοητός, οι πολίτες και τα διάφορα δημοσιεύματα τον συνδέουν με την Ελλάδα. Αυτό δεν συμβαίνει στη Δανία και στη Γερμανία, ούτε —έστω και σε μικρότερο βαθμό— στη Γαλλία, γεγονός που εξηγείται από το ότι στις περιοχές αυτές υπάρχει σημαντική παραγωγή, στοιχείο το οποίο θα εξετάσω στη συνέχεια.

ii) Η κατάσταση που επικρατεί σε άλλα κοινοτικά κράτη

151. Δεν είναι απαραίτητο να καταναλώνεται το προϊόν σε όλες τις χώρες και, επομένως, ο παράγοντας αυτός πρέπει να εξεταστεί από δύο πλευρές: αφενός, τη γενική κατάσταση που επικρατεί στις άλλες χώρες πέραν αυτής που διεκδικεί την ονομασία και, αφετέρου, την κατάσταση στις χώρες εντός των οποίων επίσης παράγεται το τρόφιμο.

153. Κατά τα λοιπά, πρέπει να τονιστεί ένα σημείο: ένας στους πέντε ερωτηθέντες γνωρίζει τον όρο. Αν ο όρος αυτός είχε καταστεί κοινός δεν θα έπρεπε να τον αναγνωρίζει μεγαλύτερος αριθμός ατόμων; Πρέπει να υπομνησθεί ότι εδώ τίθεται θέμα προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας στο σύνολο της Κοινότητας και όχι μόνον εκεί όπου το τυρί αυτό παράγεται και καταναλώνεται σήμερα, καθόσον πιθανότατα, στο μέλλον, θα διευρυνθεί το καταναλωτικό του κοινό. Με άλλες λέξεις, η διαδεδομένη χρήση της ονομασίας πρέπει να υφίσταται σε όλους τους τόπους και να μη περιορίζεται μόνο σε εκείνους όπου υπάρχει συμφέρον για την εμπορική εκμετάλλευσή της.

— Η γενική κατάσταση στα λοιπά κράτη

— Η κατάσταση στα κράτη που παράγουν το τυρί

152. Όσον αφορά την πρώτη πτυχή, τα στοιχεία του ευρωβαρόμετρου και τα απο-

154. Όσον αφορά τη δεύτερη αυτή πτυχή, η απόφαση «φέτα» αναφέρθηκε στην ανάγκη

να λαμβάνεται υπόψη η ύπαρξη προϊόντων που κυκλοφορούν με την ίδια ονομασία σε κράτη μέλη άλλα από το κράτος προελεύσεως (σκέψη 96).

155. Το Δικαστήριο επικαλέστηκε συναφώς το άρθρο 7, παράγραφος 4, τρίτη περίπτωση, του βασικού κανονισμού, που προβλέπει την περίπτωση αυτή ως έναν από τους λόγους ενστάσεως κατά της καταχωρίσεως. Ωστόσο, η εφαρμογή της διατάξεως αυτής προβλέπεται για τις καταχωρίσεις που ακολουθούν τη συνήθη διαδικασία¹³⁸, ενώ η υπό κρίση υπόθεση αφορά ονομασία ήδη προστατευόμενη από εθνικές νομοθεσίες, η οποία επιδιώκει να τύχει της κοινοτικής προστασίας με την απλοποιημένη διαδικασία. Πρόκειται, συνεπώς, για διαφορετικές καταστάσεις.

156. Κατόπιν των προεκτεθέντων, θεωρώ ότι η θέση την οποία εκφράζει η απόφαση αυτή τονίζει μια κατάσταση —αυτή που επικρατεί σε άλλες περιοχές— όχι για να της δώσει το προβάδισμα έναντι των λοιπών, αλλά για να μην υποτιμηθεί το στοιχείο αυτό, όπως το είχε υποτιμήσει η Επιτροπή σε μια πρώτη φάση. Πρέπει, συνεπώς, να σχετικοποιηθεί η ιδέα που εκφράζει η απόφαση αυτή, διότι, άλλως, θα γινόταν άνευ άλλου τινός δεκτή η θεωρία της αδράνειας, η οποία δεν λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη της την αδυναμία υπερασπίσεως των δικαιωμάτων τους, στην οποία βρέθηκαν

πολλές επιχειρήσεις πριν από την έναρξη της ισχύος της επίδικης κανονιστικής ρυθμίσεως, οι οποίες αντιμετώπισαν σοβαρό κίνδυνο λόγω του ότι κατέστη δυνατή μια διαδικασία μετατροπής της ονομασίας σε κοινή διά του σφετερισμού της από μη δικαιούχους τρίτους. Αυτό θα ερχόταν σε αντίθεση προς την προγενέστερη νομολογία, καθόσον η προμνησθείσα απόφαση SMW Winzersekt, που αφορούσε την προστασία των ονομασιών οίνων, θεώρησε ουσιώδες, για την επίτευξη του στόχου της προστασίας των ονομασιών προελεύσεως, «[...] το να μη μπορεί να αντλήσει όφελος ο παραγωγός, για το δικό του προϊόν, από την καλή φήμη που έχουν δημιουργήσει για παρόμοιο προϊόν οι παραγωγοί άλλης περιοχής [...]» και «[...] το να λαμβάνει ο τελικός καταναλωτής τόσο ακριβείς πληροφορίες όσο χρειάζεται για την αξιολόγηση των οικείων προϊόντων». Τέλος, η απόδοση μεγαλύτερης σημασίας στον προμνησθέντα παράγοντα θα τιμωρούσε τα εμπορεύματα τα οποία, με τη δυναμική τους, φθάνουν στο εμπόριο σε άλλες περιοχές λίγο μετά την εμφάνισή τους σε μια συγκεκριμένη αγορά, δεδομένου ότι, με τις σημερινές τεχνολογικές δυνατότητες, οι ανταγωνιστές θα τα αντέγραφαν και θα χρησιμοποιούσαν την ίδια ονομασία.

157. Τελικά, η αναφορά στη νόμιμη κυκλοφορία των αγαθών στο εμπόριο με την ίδια ονομασία πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο σύμφωνο με το προβλεπόμενο σύστημα προστασίας. Η σφαιρική αυτή αντίληψη σημαίνει απλώς ότι, σε περιπτώσεις όπως η υπό κρίση, δεν πρέπει να υποτιμάται η εκτίμηση της καταστάσεως που επικρατεί στα άλλα κράτη μέλη. Κατά κανένα τρόπο

138 — Τη διαδικασία που οδηγεί στην εγγραφή στο παράρτημα του κανονισμού (ΕΚ) 2400/96 της Επιτροπής, της 17ης Δεκεμβρίου 1996, για την εγγραφή ορισμένων ονομασιών στο «μηνρώδο προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων» που προβλέπεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) 2081/92, επανελημμένος τροποποιηθέντος.

δεν αρκεί, όμως, αφ' εαυτής, για να εμποδίσει την καταχώριση που ζητείται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 17 του βασικού κανονισμού.

158. Εστιάζοντας τη συζήτηση στο ζήτημα αυτό, διαπιστώνουμε ότι ένα τυρί που αποκαλείται «φέτα» παρασκευάζεται, μεταξύ άλλων, στη Δανία, στη Γερμανία και στη Γαλλία, με διαφορετικό όμως είδος γάλακτος και με διαφορετική μέθοδο παρασκευής απ' ό,τι στην Ελλάδα.

159. Ως προς το τελευταίο αυτό σημείο, σκόπιμο είναι να παραθέσω συνοπτικώς τις παρατηρήσεις που διατύπωσα στα σημεία 61 και 62 των προτάσεων στην υπόθεση *Canadane Cheese* και *Αφοί Κουρή*:

α) Καθώς το πρόβειο και το αίγαιο γάλα, πάρα πολύ όμοια μεταξύ τους, έχουν διαφορετικά χημικά και οργανοληπτικά χαρακτηριστικά από εκείνα του αγελαδινού γάλακτος, η χρησιμοποίηση του ενός ή του άλλου τύπου γάλακτος συνεπάγεται τις ακόλουθες διαφορές ως προς το αποτέλεσμα:

— Με τη χρησιμοποίηση προβείου γάλακτος επιτυγχάνεται η παρασκευή ενός τυριού καθαρού λευκού χρώματος, ενώ, στην άλλη περίπτωση, το τυρί έχει υποκίτρινο χρώμα, που μπορεί να μετατραπεί σε καθαρό λευκό μόνο με τη χρήση χημικών ουσιών.

— Το πρόβειο τυρί έχει λιπαρή γεύση, αλμυρή, ελαφρά όξινη και πλούσιο άρωμα, ενώ το τυρί από αγελαδινό γάλα έχει λιγότερο άρωμα και, επιπλέον, γλυκιά γεύση.

— Το προϊόν από αγελαδινό γάλα έχει λιγότερες τρύπες απ' ό,τι όταν χρησιμοποιείται πρόβειο γάλα, διότι η επενέργεια της άλμης δεν είναι ίδια στα δύο είδη.

β) Μολονότι με την υπερδιήθηση η ωρίμανση της φέτας είναι πολύ πιο γρήγορη, αφού ο ορός αποβάλλεται πριν από την παρασκευή του τυροπήγματος, αυτή η διαφορά στη μέθοδο παρασκευής δεν φαίνεται να έχει σημαντική επίδραση.

iii) Οι σχετικές εθνικές ή κοινοτικές νομοθεσίες

160. Ο βασικός κανονισμός επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη οι νομοθετικές ρυθμίσεις που ισχύουν στα κράτη μέλη και στην Κοινότητα.

— Οι εθνικές νομοθεσίες

161. Η αναφορά στις εθνικές νομοθεσίες αποσκοπεί στον καθορισμό τού αν η ονομασία προστατεύεται στη χώρα από την οποία προέρχεται και σε άλλα κράτη, ανεξαρτήτως του όγκου των πραγματοποιούμενων συναλλαγών. Πρέπει να υπομνησθεί εδώ μια πτυχή που ήδη έχω αναφέρει προηγουμένως: πριν από τη θέσπιση κοινοτικής νομοθεσίας, η πλειονότητα των χωρών δεν διέθετε νομικές δομές προστασίας των γεωγραφικών ενδείξεων, πράγμα το οποίο καθιστά σχετική, τρόπον τινά, τη σημασία αυτού του παράγοντος.

162. Υπό την έννοια αυτή, οι ελληνικές διατάξεις της δεκαετίας του 1980 απλώς περιγράφουν σε γραπτό κείμενο μια μακραίωνη παραδοσιακή χρήση της ονομασίας, θέτοντας τους κανόνες της παρασκευής και εμπορίας της «φέτας».

163. Ρυθμίσεις για το τρόφιμο αυτό θεσπίστηκαν και στη Δανία —στις Κάτω Χώρες ίσχυσαν τέτοιες ρυθμίσεις επί ένα ορισμένο χρονικό διάστημα—, χωρίς όμως να επιβάλλουν περιορισμούς στο εμπόριο, διότι θα ήταν αντιφατικό να προστατεύει κανείς μια ονομασία υποστηρίζοντας παράλληλα ότι η ονομασία αυτή έχει καταστεί κοινή.

164. Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί η Αυστρία επιφυλάσσει την ονομασία μόνο

για το τυρί που προέρχεται από την Ελλάδα, δυνάμει της προμνησθείσας διμερούς συμβάσεως που συνήφθη στις 20 Ιουνίου 1972.

— Η κοινοτική νομοθεσία

165. Στον τομέα αυτόν, ως στοιχεία για την εκτίμηση του κατά πόσον μια ονομασία έχει καταστεί κοινή, μνημονεύονται η Συνδυασμένη Ονοματολογία που χρησιμοποιείται στο Κοινό Δασμολόγιο και η κανονιστική ρύθμιση περί επιστροφών κατά την εξαγωγή.

166. Ωστόσο, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού τους, τα στοιχεία αυτά δεν μπορούν να χρησιμεύσουν ως κριτήριο οριοθέτησεως των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας¹³⁹. Το αυτό ισχύει και για τις διατάξεις που θεσπίζονται στον τομέα της κοινής γεωργικής πολιτικής προς υποστήριξη ορισμένων τιμών. Κατά τη θέσπιση και εφαρμογή τέτοιων διατάξεων δεν εξετάζεται κατά πόσον ο προς ον απευθύνονται χρησιμοποιεί νομίμως μια συγκεκριμένη ονομασία. Οι διατάξεις αυτές επιτελούν, το πολύ, προστατευτική λειτουργία, η οποία δεν είναι καθοριστική.

167. Ένα παράδειγμα μπορεί να καταδείξει τα αποτελέσματα μιας αυστηρής εφαρμογής της Συνδυασμένης Ονοματολογίας¹⁴⁰. Το «Mozartkugeln» είναι μια φημισμένη

139 — Υπό το πνεύμα αυτό, βλ. Cortés Martín, J.M., ό.π., σ. 381.

140 — Παράδειγμα αντιλούμενο από τον Cortés Martín, J.M., ό.π., υποσημείωση 1206, σ. 335.

αυστριακή σπεςιαλιτέ από ψύχα αμυγδάλου και νουγκά, καλυμμένη με σοκολάτα γάλακτος. Αν θεωρηθεί ως παράγωγο σοκολάτας, έστω και αν περιέχει πολύ λίγη σοκολάτα, δεν εμπίπτει στον βασικό κανονισμό, καθόσον η σοκολάτα δεν περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι της Συνθήκης· αν αναγνωριστεί ως γλύκισμα, θα μπορούσε να περιληφθεί στο παράρτημα Ι του προμνησθέντος κανονισμού, έστω και αν περιέχει ένα ποσοστό σοκολάτας.

169. Στην υπό κρίση περίπτωση, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία σε δύο παράγοντες: την κατάσταση στις εκτός Κοινότητας περιοχές και στο διαχρονικό στοιχείο.

— Η κατάσταση σε τρίτα κράτη

iv) Άλλοι παράγοντες

168. Υπενθυμίζω την υποχρέωση να λαμβάνονται υπόψη «όλοι οι [σχετικοί] παράγοντες». Στη θεωρία αναφέρονται ορισμένοι από αυτούς: η χρήση του όρου σε έργα αναφοράς όπως τα λεξικά, τα ταξιδιωτικά βιβλία ή οι οδηγοί εστιατορίων¹⁴¹, ο όγκος των εμπορικών συναλλαγών εντός και εκτός της περιοχής που υποδηλώνει η ονομασία ή εντός της περιοχής με την οποία συνδέεται κυρίως η ονομασία¹⁴², η κατάταξή της ως κοινής ονομασίας σε διεθνή συνθήκη κυρωθείσα από ένα τουλάχιστον κράτος μέλος¹⁴³.

170. Η διαπίστωση της καταστάσεως που επικρατεί σε μη κοινοτικές περιοχές απορρέει από την αναφορά του άρθρου 3, παράγραφος 1, του βασικού κανονισμού στις «περιοχές κατανάλωσης», καθώς και από το άρθρο 12, που προβλέπει την εφαρμογή των διατάξεων του «στα γεωργικά προϊόντα ή στα τρόφιμα προέλευσης τρίτης χώρας», εφόσον αυτά πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις.

171. Στην υπό κρίση προσφυγή ακυρώσεως δεν αμφισβητείται ότι λευκά τυριά άλμης παρόμοια με τη «φέτα» παρασκευάζονται σε άλλες περιοχές της Ευρώπης, όπως, π.χ., στη Βουλγαρία. Ανάλογοι τύποι τυριών παράγονται επίσης στο Ιράν και στη Σαουδική Αραβία, από πρόβειο γάλα, καθώς και στις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Νέα Ζηλανδία, όπου χρησιμοποιείται συνήθως αγελαδινό γάλα¹⁴⁴.

141 — Fernández Novoa, C., όπ.π., σ. 43.

142 — Rochard, D., «Rillettes du Mans», «Rillettes de la Sarthe»: dénominations génériques ou IGP— C'est le juge qui va déguster!», *Revue de Droit Rural*, αριθ. 251, 1997, σ. 175.

143 — Ο, D. Rochard, όπ.π., μνημονεύει συγκεκριμένα τη Σύμβαση της Stresa, που υπογράφηκε την 1η Ιουνίου 1951 και η οποία επιτρέπει στα συμβαλλόμενα μέρη να χρησιμοποιούν τις ονομασίες του παραρτήματος II, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι κανόνες παρασκευής και ότι μνημονεύεται η χώρα παραγωγής αντιθέτως, οι ονομασίες του παραρτήματος I δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται παρά μόνον από τους παραγωγούς της αντίστοιχης γεωγραφικής ζώνης. Πρέπει να τονιστεί ότι η Σύμβαση αυτή —που δεν έχει εφαρμογή στη «φέτα»— την έχει υπογράψει η Δανία, καίτοι αργότερα την κατηγγέιλε, ενώ η Ελλάδα δεν την έχει υπογράψει.

144 — Βλ. σημείο 19 των προτάσεων στην υπόθεση *Canadane Cheese και Λφοί Κουρή*.

172. Συνεπώς, ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται τον επίδικο όρο στις χώρες αυτές χρησιμεύει ως παράμετρος για την οριοθέτησή του, καίτοι δεν πρέπει να αποδοθεί στο στοιχείο αυτό υπερβολική βαρύτητα, λόγω του σκοπού της προστασίας περί της οποίας πρόκειται, εκτός εάν, όπως συμβαίνει με άλλες ονομασίες, η χρήση του έχει επεκταθεί εδαφικώς μέσω διεθνών συμφωνιών¹⁴⁵.

174. Υπενθυμίζοντας τις σκέψεις που εξέθεσα στις προτάσεις *Canadane Cheese* και *Αφοί Κουρή*, πρέπει να τονιστεί ότι ο όρος «φέτα» είναι ιταλικής καταγωγής και έχει εισαχθεί στην Ελλάδα λόγω ενετικής επιδράσεως. Η λέξη «φέτα» προέρχεται από τη «fetta», που σημαίνει πλάκα, λωρίδα ή δίσκος. Η χρήση του όρου φέτα επιβλήθηκε κατά τον δέκατο ένατο αιώνα στην Ελλάδα για να δηλώσει το παραδοσιακό λευκό τυρί άλμης, παρασκευαζόμενο από αμνημονεύτων χρόνων σε όλη σχεδόν την Ελλάδα και σε άλλες περιοχές των Βαλκανίων.

— Το διαχρονικό στοιχείο

173. Καίτοι η κατάσταση που επικρατεί στο κράτος μέλος από το οποίο προέρχεται η αίτηση καταχωρίσεως φαίνεται να αναφέρεται στο παρόν, η μνήμη του παρελθόντος χρόνου επιδρά στην εκτίμηση του κατά πόσον μια ονομασία προσλαμβάνεται ως κοινή, κυρίως προκειμένου να καθοριστεί αν η ονομασία αυτή ανέκαθεν υπήρξε κοινή. Στην υπό κρίση υπόθεση, η ιστορική αναδρομή έχει μεγάλη σημασία.

Στην *Οδύσσεια* του Ομήρου αναφέρεται ότι ο Πολύφημος «[...]κάθισε τότες κι άρμεγε γίδες και προβατίνες και το παιδί της καθεμιάς προσθήλιαζε από κάτω. Και το μισό όταν έπηξε τ' άσπρο χιονάτο γάλα, το σύναξε και το 'βαλε μες στα πλεχτά καλάθια [...]»¹⁴⁶. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο Κύκλωπας Πολύφημος παρασκεύαζε τα τυριά που ο Οδυσσεάς και οι άνδρες του βρήκαν στο σπήλαιο του Πολύφημου. Δεν είναι παράξενο ότι ο Πολύφημος, χρησιμοποιώντας αυτόν τον τρόπο παρασκευής τυριού, τόσο όμοιο προς τον εν συνεχεία παραδοσιακό στη σύγχρονη Ελλάδα, αγνοούσε τα νομικά προβλήματα τα οποία η ελεύθερη κυκλοφορία του προϊόντος αυτού στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα δημιουργούσε στο τέλος του εικοστού αιώνα, όχι μόνο λόγω της αδυναμίας του να προβλέψει πριν από είκοσι επτά αιώνες τα πολύπλοκα στρατηγήματα των προστατευόμενων ονομασιών, αλλά και από την ίδια του τη φύση, καθόσον οι Κύκλωπες παρούσιάζονται ως όντα τα οποία είναι

145 — Στον διεθνή τομέα, βλ. π.χ. την Ευρωμεσογειακή Συμφωνία Συνδέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου, αφετέρου, που υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο στις 25 Ιουνίου 2001 (ΕΕ 2004, L 304, σ. 39), και συγκεκριμένα το άρθρο 37, το παράρτημα VI και τη σχετική Κοινή Δήλωση τη Συμφωνία για την οικονομική εταιρική σχέση, τον πολιτικό συντονισμό και τη συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών μελών της, αφενός, και των Ηνωμένων Πολιτειών του Μεξικού, αφετέρου, που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 8 Δεκεμβρίου 1997 (ΕΕ 2000, L 276, σ. 45), ειδικότερα το άρθρο 12 ή την Ενδιάμεση συμφωνία σχετικά με το εμπόριο και εμπορικά θέματα μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, αφενός, και της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, αφετέρου, που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 8 Μαρτίου 1993 (ΕΕ L 323, σ. 2).

146 — Ομήρου, *Οδύσσεια*, Ραψωδία Ι, στίχοι 244 έως 247 (μετάφραση Ν. Καζαντζάκη - Ι. Κακριδίη).

εντελώς ξένα προς κάθε ιδέα δικαιοσύνης και δικαίου¹⁴⁷. Στην Οδύσσεια επίσης γίνεται νύξη πώς, στους αρχαίους χρόνους του Πανδάρειου, άρπαξαν οι δυνατοί κυκλώνες τις κόρες του, αφού οι θεοί είχαν σκοτώσει τους γονείς τους, και πώς η θεία Αφροδίτη «και με τυρί τις έθρεψε, γλυκό κρασί και μέλι»¹⁴⁸.

Το άλλο ομηρικό έπος, η *Ιλιάδα*, μαρτυρεί τη σημαντική παρουσία του τυριού στην Ελλάδα του ογδόου αιώνα π.Χ.¹⁴⁹.

Η «φέτα» παρασκευάζεται από πρόβειο γάλα ή από μίγμα αιγοπρόβειου γάλακτος με μέθοδο φυσικής στραγγίσεως του γάλακτος χωρίς πίεση. Οι ελληνικές αρχές δεν είχαν θεσπίσει κανόνες για την παραγωγή της έως το 1988, έτος κατά το οποίο υπήρχαν ήδη οι περισσότερες τοπικές ή περιφερειακές ποικιλίες φέτας (σημεία 14 έως 16 των προτάσεων).

147 — Όπλ., Ραψωδία Ι, «και στων ανθρώπων πήγαμε Κυκλώπων την πατρίδα» (στίχος 107), «δεν έχουν προεστών βουλές μήτε από νόμους έξουον» (στίχοι 112 και 113): «και τα παιδιά του ορίζει καθεός και τη γυναίκα του, μήτε ψηφά τους άλλους» (στίχοι 114 και 115): «σε άντρα πήγαίνα με δύναμη μεγάλη, άγριο, που στα στήθια του δεν είχε πίστη ή νόμο» (στίχοι 214 και 215).

148 — Όπλ., Ραψωδία Υ, στίχος 69.

149 — Στην Ομήρου *Ιλιάδα*, ραψωδία Λ, στίχος 539, ο Όμηρος αφηγείται πώς η Εκαμήδη η καλοπλέξουδη ετοιμάζει για τον Πάτροκλο και τον Νέστορα ένα ποτό, κρασί στο οποίο ζώνει με τη χαλκένια ζύστρα τυρί γιδίσιο.

175. Η ανυπαρξία τεχνικών προδιαγραφών σε διεθνές επίπεδο παρέσχε τη δυνατότητα να αναπτυχθεί σε διάφορες χώρες ένας διαφορετικός τύπος παραγωγής, περισσότερο σύγχρονος και ανταγωνιστικός, που απέβλεπε αρχικά στην ικανοποίηση της ζήτησεως στις ελληνικές κοινότητες μεταναστών, όπως παραδέχθηκαν οι εκπρόσωποι της Γερμανίας και της Γαλλίας κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Κατά το δεύτερο ήμισυ του εικοστού αιώνα άρχισε στη Δανία, στη Γερμανία και στις Κάτω Χώρες η παραγωγή ενός τυριού από αγελαδινό γάλα με βιομηχανική μέθοδο επεξεργασίας, την υπερδιήθηση, το οποίο διετίθετο στο εμπόριο με την ίδια ονομασία. Στη Γαλλία, παρασκευάζεται με την ίδια ονομασία ένα τυρί από αγελαδινό γάλα και, σε ορισμένες περιοχές όπως η Κορσική ή ορισμένες ζώνες του Massif Central, από πρόβειο γάλα, στις τελευταίες μάλιστα περιοχές για να χρησιμοποιηθεί το γάλα που δεν χρησιμοποιείται για την παρασκευή του τυριού «Roquefort» (σημείο 17 των εν λόγω προτάσεων).

176. Γιατί οι επιχειρηματίες αυτοί αποφασίζουν να αποκαλούν «φέτα» το λευκό τυρί άλμης που παρασκευάζεται από αγελαδινό γάλα; Χωρίς καμία αμφιβολία για του δώσουν μια ονομασία που σημαίνει κάτι για τους καταναλωτές. Δηλαδή, όπως ανέφερε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, αναζήτησαν την ονομασία που θα τους επέτρεπε να μεγιστοποιήσουν τις πωλήσεις τους¹⁵⁰.

150 — Βλ. O' Connor B. και Kirieeva I., «What's in a name?: The Feta cheese saga», *International trade law and regulation*, τόμος 9, 2003, σ. 117 επ.

γ) Εκτίμηση των κριτηρίων και συνέπειες

177. Ο βασικός κανονισμός δεν προβαίνει σε ιεραρχική κατάταξη των προϋποθέσεων βάσει των οποίων πρέπει να εκτιμάται το κατά πόσον ένα σημείο έχει καταστεί κοινό. Τίθεται, συνεπώς, το ερώτημα μήπως μία από τις προϋποθέσεις υπερισχύει των υπολοίπων.

178. Με την επανειλημμένης παρατεθείσα απόφαση *Exportur*, η οποία εκδόθηκε πριν από την έναρξη της ισχύος του εν λόγω κανονισμού, αποφασίστηκε η παροχή σημαντικότερης προστασίας βάσει της καταστάσεως που επικρατεί στον τόπο προελεύσεως του προϊόντος, θέση την οποία υιοθέτησα και εγώ στις προτάσεις *Canadane Cheese* και *Αφοί Κουρή*¹⁵¹.

179. Ωστόσο, η ήδη σχολιασθείσα απόφαση «φέτα» μετέβαλε τη νομολογία αυτή και όρισε ότι δεν πρέπει να υποτιμάται κανένας από τους παράγοντες που μνημονεύονται ρητώς στη διάταξη αυτή¹⁵², ιδίως δε η κατάσταση που επικρατεί σε άλλα κράτη

μέλη. Κατά συνέπεια, κανένας παράγοντας δεν υπερισχύει των υπολοίπων και όλοι πρέπει να σταθμίζονται —ακόμα και άλλοι μη αναφερόμενοι στη διάταξη—, τίποτε δε δεν εμποδίζει, κατά την εκτίμηση αυτή, να δοθεί, αιτιολογημένα, μεγαλύτερη σημασία σε έναν από αυτούς, δεδομένου ότι, λόγω της λειτουργίας την οποία επιτελούν και η οποία συνίσταται στην οριοθέτηση μιας ασαφούς νομικής έννοιας, αυτό εξαρτάται από την ικανότητα επιτεύξεως του στόχου αυτού.

180. Στο πλαίσιο της ίδιας συλλογιστικής, ανακύπτει το ερώτημα κατά πόσον η ονομασία «φέτα» έχει μεταβληθεί ώστε να σημαίνει μια ολόκληρη οικογένεια τυριών, ανεξαρτήτως της προελεύσεώς τους, της μεθόδου παρασκευής τους και των συστατικών τους.

181. Εκτός από τη μεμονωμένη εξέταση καθενός από τους παράγοντες αυτούς, επιβάλλεται και μια σύνθετη εκτίμηση, περιλαμβανούσα:

- το πρόσφατο ή απώτερο παρελθόν, καθόσον ενίοτε, όπως εν προκειμένω, η ιστορική αναδρομή αποκτά ουσιώδη αξία·

- τους πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς των ενδιαφερομένων καθώς και τις αποδείξεις που προσκομίστηκαν κατά την προσβαλλόμενη διαδικασία καταχωρίσεως·

151 — Η θέση αυτή ακολουθεί μάλλον τις διατάξεις του προμηθεύοντος Διακανονισμού της Λιασβόνας, παρά τις διατάξεις του άρθρου 24, παράγραφος 6, της, επίσης προμηθεύοντος, Συμφωνίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου, η οποία δίδει το προβάδισμα στην κατάσταση της ονομασίας στις περιοχές καταναλώσεως.

152 — Το άρθρο 3 του βασικού κανονισμού ορίζει ρητώς ότι «[...] για να διαπιστωθεί αν ένα όνομα έχει καταστεί κοινό, λαμβάνονται υπόψη όλοι οι παράγοντες, και ιδίως: — η υφιστάμενη κατάσταση στα κράτος μέλος από το οποίο προέρχεται το όνομα και στις περιοχές καταναλώσεως, — η κατάσταση που επικρατεί σε άλλα κράτη μέλη, — η οικεία, εθνική ή κοινοτική, νομοθεσία [...]».

— τη γνωμοδότηση της επιστημονικής επιτροπής, που έχει εκδοθεί από επαγγελματίες με υψηλό επίπεδο καταρτίσεως (άρθρο 3 της προμνησθείσας αποφάσεως περί συστάσεως της επιτροπής)¹⁵³.

— τη δημοσκόπηση που πραγματοποιήθηκε την εποχή εκείνη και τις απαντήσεις που δόθηκαν στο ερωτηματολόγιο της Επιτροπής¹⁵⁴.

183. Η μη αναγνώριση αποκλειστικότητας επί της ονομασίας αυτής, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων όπου το προϊόν μπορεί να παρασκευάζεται με τα ίδια χαρακτηριστικά σε άλλη περιοχή, ισοδυναμεί προς στέρηση του εφευρέτη από το δικαίωμα ευρεσιτεχνίας του, καθόσον ένα άλλο πρόσωπο αποκομίζει κάτι ανάλογο μετά την καταχώριση της εφευρέσεως¹⁵⁵.

2) Η «φέτα» ως παραδοσιακή ονομασία

182. Όλα αυτά τα στοιχεία πείθουν ότι η επίδικη ονομασία δεν έχει καταστεί κοινή στην Κοινότητα —ούτε, άλλωστε, στην Ελλάδα, όπως ανέφερα με τις προτάσεις Canadane Cheese και Αφοί Κουρή—, καθόσον η ονομασία «φέτα» είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με συγκεκριμένο τρόφιμο: το τυρί που παρασκευάζεται σε μια ευρεία ζώνη της χώρας αυτής, από πρόβειο ή μίγμα αιγοπροβείου γάλακτος, με τη φυσική και βιοτεχνική μέθοδο της στραγγίσεως χωρίς πίεση.

184. Αν το Δικαστήριο δεχθεί τις προεκτεθείσες σκέψεις και κρίνει ότι η ονομασία «φέτα» δεν είναι κοινή, θα πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω το άρθρο 2, παράγραφος 3, του βασικού κανονισμού, που επιτρέπει την εξομίωση προς ονομασίες προελεύσεως «ορισμέν[ων] παραδοσιακ[ών], γεωγραφικ[ών] ή μη, ονομασ[ιών], που περιγράφουν γεωργικό προϊόν ή τρόφιμο καταγωγής μιας περιοχής ή ενός συγκεκριμένου τόπου και το οποίο πληροί τις προϋποθέσεις της παραγράφου 2, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση».

153 — Η Δανία, καιτοι αμφισβητεί τη γνωμοδότηση, δεν αναφέρει κανένα ουσιώδη λόγο αμφισβητήσεως του κύρους της.

154 — Παραμερίζοντας τις αρχικές επιφυλάξεις του, το Δικαστήριο αναγνώρισε τη χρησιμότητα των δημοσκοπήσεων στην προμνησθείσα απόφαση *Windsufing Chiense*, σκέψη 53, και στην απόφαση της 16ης Ιουλίου 1998, C-210/96, *Gut Springenheide* και *Tusky* κατά *Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt* (Συλλογή 1998, σ. I-4657, σκέψη 37). Καιτοι οι εν λόγω αποφάσεις αφορούν τη μέθοδο αυτή στον τομέα των σημάτων το δε σκεπτικό τους απευθύνεται στα εθνικά δικαστήρια, η θέση αυτή μπορεί να ισχύσει κατ' αναλογία και στον τομέα των ονομασιών προελεύσεως και στη δράση των κοινοτικών οργάνων.

155 — Ακριβώς στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 1996, C-267/95 και C-268/95, *Merck* και *Beecham* (Συλλογή 1996, σ. I-6285), αναφέρει ότι ο ειδικός σκοπός της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας στον τομέα αυτόν «συνίσταται ειδικά στη διασφάλιση υπέρ του κατόχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, για να ανταμειφθεί η δημιουργική προσπάθεια του εφευρέτη, τόσο του αποκλειστικού δικαιώματος χρησιμοποίησεως μιας εφευρέσεως για την κατασκευή και την πρώτη θέση σε κυκλοφορία βιομηχανικών προϊόντων, είτε απ' ευθείας είτε μέσω της χορηγήσεως αδειών εκμεταλλεύσεως σε τρίτους, όσο και του δικαιώματος εναντιώσεως σε οποιαδήποτε παραποίηση» (σκέψη 30).

185. Η λέξη «φέτα» δεν παραπέμπει σε συγκεκριμένο τόπο. Είναι, συνεπώς, απαραίτητο, για τη συναγωγή τελικού συμπεράσματος, να εξεταστεί κατά πόσον η ονομασία αυτή πληροί τις προϋποθέσεις των γεωγραφικών ονομασιών, ήτοι: αν είναι παραδοσιακή, αν παραπέμπει σε τρόφιμο καταγόμενο από μια περιοχή ή έναν συγκεκριμένο τόπο, αν οι ποιότητα ή τα χαρακτηριστικά του προϊόντος οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικώς στο γεωγραφικό περιβάλλον και αν η παραγωγή, μεταποίηση ή επεξεργασία του προϊόντος λαμβάνουν χώρα στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή.

α) Ο παραδοσιακός χαρακτήρας της ονομασίας

186. Η παράδοση αναφέρεται στη μετάδοση, από γενεά σε γενεά, γνώσεων, διδαγμάτων, ιστοριών, συνηθειών και εθίμων. Οι συμπεριφορές που διέπονται από τις ιδέες, τους κανόνες ή τις συνήθειες του παρελθόντος χαρακτηρίζονται παραδοσιακές.

187. Κατόπιν των σκέψεων που διατύπωσα όσον αφορά τη διαχρονική αντίληψη του όρου, ο όρος «φέτα» συγκεντρώνει τα απαραίτητα χαρακτηριστικά ώστε να θεωρηθεί «παραδοσιακός» από πλευράς της προμνησθείσας διατάξεως. Ωστόσο, η εκτίμηση αυτή δεν αρκεί άνευ άλλου τινός για την καταχώριση. Απαιτείται να πληρούνται και οι λοιπές προμνησθείσες προϋποθέσεις.

β) Η ονομασία ενός τροφίμου καταγομένου από ορισμένες γεωγραφικές ζώνες

188. Όπως ανέφερα στις προτάσεις μου στην υπόθεση *Canadane Cheese* και *Αφοί Κουρή*, όπως οι ονομασίες «*grappa*», «ούζο» ή «*cava*» φανερώουν έμμεσα την ιταλική, ελληνική ή ισπανική καταγωγή προϊόντων που συνδέονται με ορισμένη περιοχή, χωρίς να περιέχουν το αντίστοιχο τοπωνύμιο, και η ονομασία «φέτα» συνδέεται με ένα τυρί παραγόμενο στην Ελλάδα, έστω και αν η λέξη «φέτα» προέρχεται ετυμολογικώς από την ιταλική γλώσσα (σημείο 73).

189. Πρόβλημα ανακύπτει γιατί η προέλευση συνδέεται με «το όνομα μιας περιοχής, ενός συγκεκριμένου τόπου ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μιας χώρας» (άρθρο 2, παράγραφος 2, του βασικού κανονισμού), ενώ εδώ γίνεται αναφορά σε ένα προϊόν ή τρόφιμο καταγωγής —σημειωτέον, όχι «αποκλειστικής καταγωγής»— «μιας περιοχής ή ενός συγκεκριμένου τόπου» (άρθρο 2, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού), δεδομένου ότι η «φέτα» συνδέεται, τόσο στο παρελθόν όσο και σήμερα, με μεγάλο τμήμα της Ελλάδας¹⁵⁶.

156 — Οι υπουργικές αποφάσεις και οι προδιαγραφές που επισυνάφθηκαν στην αίτηση εγγραφής στο κοινοτικό μητρώο επιτρέπουν την παρασκευή του τυριού αυτού στη Μακεδονία, τη Θράκη, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία, τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο —ολόκληρη σχεδόν την ηπειρωτική Ελλάδα— και στον Νομό Λέσβου.

190. Προς επίλυση του προβλήματος, προτείνω κάποιες σκέψεις:

κρατών, ή ακόμα δύο ή πλείονα κράτη¹⁵⁷, να θεωρηθούν ως μία «περιοχή». Το σημαντικό είναι το τρόφιμο, και όχι το όνομά του, να συνδέεται με ένα οριοθετημένο χώρο, ώστε να μην υπάρχει ασάφεια ως προς γεωγραφική έκταση την οποία αφορά.

α) Η παράγραφος 2 του προμνησθέντος άρθρου έχει εφαρμογή στις άμεσες ενδείξεις, απαιτώντας συνεπώς ένα σύνδεσμο με μια περιοχή η οποία κατ'εξαίρεση μπορεί να περιλαμβάνει μια ολόκληρη χώρα. Αντιθέτως, η παράγραφος 3 διέπει τις έμμεσες ενδείξεις, συνδέοντας το προϊόν και όχι τον γραμματικό όρο με τη γεωγραφική περιοχή. Συνεπώς, οι δύο παράγραφοι αφορούν διαφορετικές καταστάσεις.

δ) Τέλος, φαίνεται να υπάρχει ένα consensus ως προς το ότι η έννοια της «περιοχής» την οποία χρησιμοποιεί ο κοινοτικός νομοθέτης δεν συμπίπτει με τη διοικητική σημασία του όρου¹⁵⁸.

β) Θα ήταν αντιφατικό να συνδέεται η παραδοσιακή ονομασία με μια γεωγραφική οριοθέτηση, ενώ η ίδια η διάταξη δεν προβλέπει κανένα σύνδεσμο με ορισμένο τόπο, σύνδεσμο ο οποίος τις περισσότερες φορές δεν υφίσταται.

191. Βάσει αυτών των σκέψεων, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η «φέτα», ως ονομασία τυριού που κατάγεται από μια εκτεταμένη, αλλά συγκεκριμένη περιοχή πληροί την προμνησθείσα προϋπόθεση. Η έκταση της ζώνης από την οποία προέρχεται δεν έχει σημασία, καθόσον το καθοριστικό στοιχείο έγκειται στο ότι το προϊόν έχει χαρακτηριστικά τα οποία το διακρίνουν από άλλα προϊόντα.

γ) Η παράγραφος 3 δεν μνημονεύει τη «χώρα», γεγονός από το οποίο οι προσφεύγοντες συνάγουν ότι είναι αδύνατο μια παραδοσιακή ονομασία να καλύπτει μια ολόκληρη χώρα. Ωστόσο, μια άλλη ερμηνεία είναι δυνατή: η απουσία σημαίνει ότι αυτό το ανώτατο γεωγραφικό όριο δεν υφίσταται. Άλλως, δεν θα ήταν δυνατόν περιοχές πλείονων

192. Η άποψη αυτή δεν αντιφάσκει προς τη θέση την οποία υιοθετεί η προμνησθείσα

157 — Δεν πρέπει να λησμονείται η πορεία την οποία ακολούθησε η Ευρωπαϊκή Ένωση, με τις διαδοχικές διευρύνσεις, με ορισμένες από τις οποίες ενσωματώθηκαν στην Ένωση κράτη περιορισμένης έκτασης. Το φαινόμενο θα εξακολουθήσει να παρατηρείται και η προστασία που παρέχεται σε ορισμένο προϊόν μιας ζώνης του σημερινού κοινοτικού εδάφους ενδέχεται να επεκταθεί και σε άλλες περιοχές των νέων κρατών.

158 — Και ο γενικός εισαγγελέας A. La Pergola δέχεται την άποψη αυτή στις προτάσεις που ανέπτυξε στην υπόθεση «Φέτα» (σημείο 8).

απόφαση CMA, η σκέψη 27 της οποίας, αφού υπενθυμίζει ότι με την απόφαση Exportur αναγνωρίστηκε ότι η προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων «δύναται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να εμπίπτει στην προστασία της βιομηχανικής και της εμπορικής ιδιοκτησίας υπό την έννοια του άρθρου 36 της Συνθήκης», θεωρεί ότι ένα σύστημα με το οποίο η Γερμανία είχε επιτρέψει τη χρήση ενός σήματος ποιότητας για προϊόντα παραγόμενα στο έδαφος της και πληρούντα ορισμένες προϋποθέσεις δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως γεωγραφική ένδειξη δυνάμενη να δικαιολογηθεί με βάση το άρθρο 36 της Συνθήκης. Ωστόσο, το ότι μια ονομασία προελεύσεως δεν μπορεί να καλύπτει ολόκληρη χώρα δεν μπορεί να συναχθεί από αυτό το χωρίο της νομολογίας· εξάλλου, η αμφισβητούμενη εν προκειμένω παραδοσιακή ονομασία έχει ιδιαίτερες διαφορετικές από εκείνες της περιπτώσεως που αφορούσε η υπόθεση CMA.

προέρχεται, συνδέσμου ο οποίος συγκεκριμενοποιείται στα δύο αυτά στοιχεία που αναφέρονται στην παρατεθείσα δεύτερη περίπτωση.

i) Η οφειλόμενη στο γεωγραφικό περιβάλλον ποιότητα

194. Αν γίνει δεκτό ότι ο όρος «φέτα» περιγράφει ένα τυρί που παρασκευάζεται εντός καθορισμένης περιοχής, απομένει να εξεταστεί κατά πόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές σχετικά με την ποιότητα και τις ιδιότητες της «φέτας».

γ) Ο λόγος της ποιότητας ή των χαρακτηριστικών της «φέτας» και η γεωγραφική οριοθέτηση της παραγωγής, της μεταποίησης και της επεξεργασίας της

193. Όσον αφορά τις παραδοσιακές ονομασίες, το άρθρο 2, παράγραφος 3, του βασικού κανονισμού παραπέμπει στην παράγραφο 2, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, που απαιτεί να οφείλονται η ποιότητα ή τα χαρακτηριστικά του προϊόντος κυρίως ή αποκλειστικώς στο γεωγραφικό περιβάλλον που περιλαμβάνει τους φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες, η δε παραγωγή, η μεταποίηση και η επεξεργασία του να λαμβάνουν χώρα εντός της οριοθετημένης γεωγραφικής περιοχής. Η προϋπόθεση αυτή ανταποκρίνεται στην ανάγκη υπάρξεως συγκεκριμένου συνδέσμου μεταξύ του προϊόντος και της ζώνης από την οποία

195. Στην υπό κρίση υπόθεση, γίνεται επίκληση, ως παραγόντων ιδιαιτερότητας, του κλίματος της ζώνης παρασκευής, του πλούτου και της ποικιλίας της χλωρίδας της, του γάλακτος που χρησιμοποιείται για την παρασκευή του τυριού, και το οποίο προέρχεται από προβατίνες και αίγες εκτρεφόμενες κατά την πατρογονική παράδοση, καθώς και του ότι η φέτα παρασκευάζεται από έμπειρους τεχνίτες με τη μέθοδο της φυσικής στραγγίσεως χωρίς πίεση.

196. Η εξακρίβωση του κατά πόσον οι ιδιαιτερότητες του προϊόντος εξαρτώνται από τα στοιχεία αυτά καθιστά απαραίτητη τη συνεκτίμηση όλων των παραγόντων αυτών, λαμβανομένης υπόψη της μεταξύ

τους σχέσεως, ώστε να συναχθεί το γενικό συμπέρασμα¹⁵⁹.

197. Κατά συνέπεια, αντίθετα προς την άποψη των προσφευγουσών, η ποιότητα και τα χαρακτηριστικά του τυριού «φέτα» οφείλονται στο ελληνικό περιβάλλον όπου παρασκευάζεται, καθόσον αποδείχθηκε ότι υπάρχει ουσιώδης σύνδεσμος μεταξύ, αφενός, του χρώματος, της οσμής, της υφής, της γεύσεως, της συνθέσεως και των εγγενών ιδιοτήτων του και, αφετέρου, του φυσικού περιβάλλοντος από το οποίο προέρχεται, της πολιτιστικής παραδόσεως στην οποία στηρίζεται και της παραδοσιακής μεθόδου παρασκευής που εφαρμόζεται στην Ελλάδα.

198. Η διαπίστωση αυτή δεν ανατρέπεται από τις κάποιες διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των τυριών που προέρχονται από διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας, ούτε από την έλλειψη ομοιογένειας ως προς άλλα θέματα, όπως όσον αφορά το υψόμετρο ή την ποιότητα της βοσκής, καθόσον τα κοινά γνωρίσματα υπερισχύουν και συμπίπτουν οι βασικοί καταλυτικοί παράγοντες. Η επικρινόμενη από τις προσφεύγουσες οριοθέτηση στηρίζεται ακριβώς στην ιδέα αυτή, καθόσον η νησιωτικές εκτάσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας αποκλείονται, με εξαίρεση τον Νομό Λέσβου¹⁶⁰. Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι οι προβατίνες και οι αιγες της Θράκης και της Θεσσαλίας ομοιάζουν πολύ μεταξύ τους, ενώ, αντιθέτως, εμφανίζουν σημαντικές διαφορές σε σχέση προς τις προβατίνες και αιγες της Σκωτίας, της Γαλλίας και της

Καστίλης· το ίδιο ισχύει και για τη χορτονομή με την οποία τρέφονται, τα όρη ή τα λιβάδια όπου βόσκουν, το κλίμα στο οποίο ζουν και τις άλλες συνθήκες που επιδρούν στην παραγωγή του προϊόντος αυτού. Θα ήθελα να παραπέμψω και πάλι στη νουβέλα *Palomar* του Italo Calvino, στην οποία περιγράφεται με μαεστρία η εμπειρία την οποία ζει ο Πάλομαρ σε ένα τυροπωλείο στο Παρίσι: «Πίσω από το κάθε τυρί υπάρχει ένας βοσκότοπος με το δικό του πράσινο, με το δικό του ουρανό: λιβάδια πνιγμένα στο αλάτι που αφήνουν κάθε βράδυ οι παλιρροίες της Νορμανδίας· λιβάδια που μυρίζουν αρώματα κάτω από τον άνεμο και τον ήλιο της Προβηγγίας· κοπάδια με μόνιμους στάβλους, κοπάδια που μετακινούνται ανάλογα με την εποχή· τυροκομικά μυστικά που έρχονται από τα βάθη των αιώνων. Αυτό το κατάστημα είναι ένα μουσείο: όταν το επισκέπτεται, ο κύριος Πάλομαρ νιώθει — όπως στο Λούβρο— πίσω από το κάθε εκτεθειμένο αντικείμενο την ύπαρξη του πολιτισμού εκείνου που έδωσε μορφή στο προϊόν [...]»¹⁶¹.

ii) Η παραγωγή, η μεταποίηση και επεξεργασία εντός καθορισμένης ζώνης

199. Η απαίτηση να λαμβάνει χώρα η όλη διαδικασία παρασκευής του προϊόντος εντός της καθοριζομένης ζώνης δεν καλύπτει και την ονομασία του προϊόντος, η οποία μπορεί να στερεωθεί οιασδήποτε γεωγραφικής σημασίας.

159 — Αυτό το έχω αναφέρει και στο σημείο 75 των προτάσεών μου στην υπόθεση *Canadane Cheese* και *Αφοί Κουρή*, όπου υπογράμμισα ότι, άλλως, θα ήταν αδύνατη η «προστασία πολλών γεωγραφικών ονομασιών, εφόσον οι σύγχρονες τεχνικές παραγωγής παρέχουν τη δυνατότητα, σχεδόν χωρίς περιορισμό, παρασκευής ενός προϊόντος σε οποιαδήποτε περιοχή».

160 — Πράγματι το οποίο σημαίνει ότι δεν καλύπτεται ούτε καν ολόκληρο το νησί.

161 — Calvino, I., *Palomar*, εκδόσεις Giulio Einaudi, Τορίνο, 1983, σ. 85 (ελληνική μετάφραση Α. Χρυσαστομίδη, εκδόσεις Λαστήρη, 1985, σ. 85).

200. Σκοπός της απαιτήσεως αυτής είναι να αποφευχθεί η εξαφάνιση του συνδέσμου του προϊόντος με το περιβάλλον διά της καταμήσεως των φάσεων της παρασκευής ή διά της συνδέσεώς τους με απροσδιόριστους τόπους.

201. Στην περίπτωση της «φέτας», δεν χωρεί αμφιβολία ότι πληρούται η προϋπόθεση αυτή, δεδομένου ότι η ελληνική νομοθεσία την επιβάλλει, καίτοι με προσαρμογές, όταν η περιοχή εντός της οποίας παρασκευάζεται η φέτα είναι ευρύτερη από την καθοριζόμενη για την παραγωγή της πρώτης ύλης. Πρέπει να παρατηρηθεί ότι η ζώνη καταγωγής του χρησιμοποιούμενου γάλακτος περιορίστηκε, ότι το γάλα αυτό πρέπει να προέρχεται από ζώα τοπικών φυλών, εκτρεφόμενα με παραδοσιακές μεθόδους και με τη χλωρίδα των βοσκοτόπων των επιλέξιμων περιοχών. Ωστόσο, η μη σύμπτωση της ζώνης παραγωγής της πρώτης ύλης και των τόπων παρασκευής του προϊόντος δεν είναι σημαντική, λαμβανομένου υπόψη ότι ο βασικός κανονισμός δεν απαιτεί πλήρη εδαφική σύμπτωση, επιτρέποντας ζώνες οργανωμένες σε ομόκεντρους κύκλους, υπό την προϋπόθεση ότι οι ζώνες αυτές είναι απολύτως καθορισμένες.

202. Το μέγεθος της καθοριζόμενης ζώνης δεν είναι καθοριστικό, καθόσον τίποτε δεν την εμποδίζει να περιλαμβάνει το σύνολο του εδάφους της ελληνικής χερσονήσου, έστω και αν αυτό συνεπάγεται ορισμένη ποικιλομορφία του προϊόντος. Το βασικό στοιχείο έγκειται στο ότι οι διάφορες φάσεις της παραγωγής του προϊόντος λαμβάνουν χώρα εντός μιας επακριβώς καθορισμένης περιοχής, πράγμα το οποίο αποδείχθηκε εν προκειμένω.

δ) Συνέπειες

203. Από την ανάλυση στην οποία πρόεβην στα προηγούμενα σημεία των προτάσεων προκύπτει το σύννομο του προσβαλλομένου κανονισμού, στο μέτρο που χαρακτηρίζει τον όρο «φέτα» ως περιγράφοντα ένα τυρί το οποίο κατάγεται από σημαντικό τμήμα της Ελλάδας, έχει ιδιότητες ή χαρακτηριστικά που οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικώς στο γεωγραφικό περιβάλλον και του οποίου η παραγωγή, η μεταποίηση και η επεξεργασία λαμβάνουν χώρα εντός καθορισμένης ζώνης.

204. Λόγω της εκτάσεως της περιοχής υπάρχουν διάφορες ποικιλίες «φέτας», όλες όμως εμφανίζουν ομοιογένεια ως προς τα ουσιώδη χαρακτηριστικά τους, διότι έχουν κοινά στοιχεία τα οποία ενισχύουν την ιδιαίτερη φύση τους.

205. Από τις προεκτεθεισες σκέψεις προκύπτει ότι η ονομασία «φέτα» δεν αποτελεί κοινή ονομασία, καθόσον πληροί τις προϋποθέσεις εξομοιώσεως, ως παραδοσιακής ονομασίας, προς ονομασία προελεύσεως, η οποία είναι άξια προστασίας στο σύνολο του κοινοτικού εδάφους ως έκφραση της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθούν οι λόγοι ακυρώσεως που προβάλλονται στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας και να αναγνωριστεί το κύρος των προσβαλλομένων διατάξεων.

V — Δικαστικά έξοδα

δύο προσφεύγοντα κράτη ηττήθηκαν και η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα, πρέπει να φέρουν τόσο τα δικά τους δικαστικά έξοδα όσο και εκείνα του εν λόγω οργάνου. Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του εν λόγω άρθρου, τα κράτη τα οποία παρενέβησαν στη δίκη φέρουν τα δικά τους δικαστικά έξοδα.

206. Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, εφόσον τα

VI — Πρόταση

207. Βάσει των ανωτέρω σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο:

- 1) να απορρίψει τις προσφυγές ακυρώσεως που άσκησαν η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και το Βασίλειο της Δανίας κατά του κανονισμού (ΕΚ) 1829/2002 της Επιτροπής, της 14ης Οκτωβρίου 2002, για την τροποποίηση του παραρτήματος του κανονισμού (ΕΚ) 1107/96 όσον αφορά την ονομασία «φέτα»·
- 2) να καταδικάσει τα προσφεύγοντα κράτη στα δικά τους δικαστικά έξοδα καθώς και στα έξοδα της Επιτροπής·
- 3) να ορίζει ότι η Γαλλική Δημοκρατία, το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας και η Ελληνική Δημοκρατία φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.